

**ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท
ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม**

**FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF RURAL INDUSTRIAL PROMOTION
PROJECTS OF THE DEPARTMENT OF INDUSTRIAL PROMOTION**

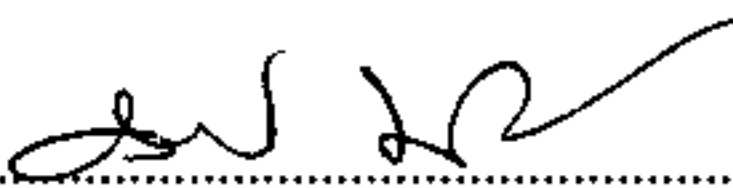
โดย
สุกานดา ภูมิศิลปกรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)
สาขาวิธีวิทยาการวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2543

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท
ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
สุกานดา ภมรศิลป์ธรรม
โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)

ศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

รองศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. โกเมน จิรัชกุล)

รองศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. โกวิทย์ กังสนันท์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(เรื่ออากาศโท ผิน ปานขาว)

.....
.....
.....

บทคัดย่อ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

โดย

สุกานดา ภมรศิลป์ธรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ (1) ศึกษาการนำโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมไปปฏิบัติโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก (2) ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท และ (3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

ทั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่ดำเนินงานในปี 2542 ในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้แบบจำลอง CIPP ซึ่งจะพิจารณาบริบท ปัจจัยเข้า กระบวนการ และผลที่เกิดจากโครงการ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการดำเนินโครงการของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่ดำเนินโครงการได้แล้วเสร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้จากการดำเนินงานตามโครงการเพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 1,000-3,000 บาท ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการในระดับสูง สิ่งที่มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงของกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการสามารถแยกเป็นประเด็นได้ 5 ประการคือ (1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ล่าช้าและจำนวนงบประมาณที่ไม่เพียงพอ (2) การขาดความร่วมมือและการประสานงาน (3) การขาดแคลนบุคลากร (4) ความไม่เพียงพอของการสนับสนุนในด้านต่างๆ และ (5) ค่าตอบแทนต่ำ

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงโครงการมี 5 ประการคือ (1) การพิจารณาค่าจ้างงบประมาณและการปรับแผนงานการดำเนินงานโครงการ (2) การทำงานแบบ

พหุภาคี (3) การจัดจ้างวิทยากรภายนอกและการสนับสนุนการขยายเครือข่ายมากขึ้น
(4) การสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการด้านทักษะและความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งการปรับแนวคิด
ของผู้เข้าร่วมโครงการให้เป็นแบบพึ่งพาตนเองมากขึ้น และ (5) การติดตามโครงการ

ABSTRACT

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF RURAL INDUSTRIAL PROMOTION PROJECTS OF THE DEPARTMENT OF INDUSTRIAL PROMOTION

by

Sukanda Pamornsilapatham

The objectives of the research were to (1) study into the implementation process of the Rural Industrial Promotion Projects of the Department of Industrial Promotion by Industrial Promotion Center, Region 2 and Phitsanulok Provincial Industry Office, (2) analyze the factors which affect the success factors of the Rural Industrial Promotion Projects, and (3) study about problems and obstacles toward project operations which affect the success of the Rural Industrial Promotion Projects.

Employing the CIPP model (Context-Input-Process-Product model) as the framework of analysis, the study found that most of the projects conducted by Industrial Promotion Center, Region 2 and Phitsanulok Provincial Industry Office, in 1999, which was the scope of the study, achieved the project goals. The project participants earned additional amounts of 1,000-3,000 baht for their monthly incomes. Moreover, they expressed a high level of satisfaction in project participation. With respect to the success factors, the study found that higher incomes and group solidarity were regarded as direct factors affecting the level of satisfaction.

Concerning problems and obstacles toward the project operations, they can be categorized in 5 areas: (1) budgeting; late in budgeting process and insufficient amount of budget, (2) lack of cooperation and coordination, (3) lack of personnel, (4) inadequate supporting systems, and (5) unsatisfied amount of honorarium

In the mean time, the target groups suggested to the problems and obstacles in 5 areas: (1) budgeting; consideration of budgeting process and adjustment of operation plan,

(2) multilateral cooperation and coordination, (3) Hiring more instructors and promotion of extensive network, (4) providing skills and knowledge on marketing management for participants and instilling a sense of self-reliance attitude in the participants, and (5) conducting a follow-up projects.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท มีขอบเขตและวิธีการดำเนินงานหลายขั้นตอนซึ่งครอบคลุมทั้งการดำเนินงานในหน่วยปฏิบัติการ และในระดับพื้นที่ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาและการอำนวยความสะดวกอย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย อันเป็นผลช่วยให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

ในโอกาสนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแนะนำด้านเนื้อหาสาระและระเบียบวิธีวิจัยด้วยจิตใจที่เปี่ยมล้น ด้วยกัลยาณมิตรธรรมตลอดเวลาของการทำวิทยานิพนธ์นี้ และกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. โกเมน จิรัญกุล รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ กังสนันท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรืออากาศโท ผิน ปานขาว ที่ได้กรุณาแนะนำด้านความสมบูรณ์ของเนื้อหาสาระในวิทยานิพนธ์ที่เป็นประโยชน์ และร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 อุตสาหกรรมจังหวัด พิชณุโลก เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดพิจิตรโลก ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อในการสัมภาษณ์และการให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลใน ภาคสนาม

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 8 จังหวัดสุพรรณบุรีในการอำนวยความสะดวกและเสียสละเวลาในการช่วยเหลือให้การทดสอบแบบสอบถามประชาชน ผู้เข้าร่วมโครงการดำเนินการ ได้เป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่สาวและพี่ชายที่ให้อำลังใจและการสนับสนุน อย่างเต็มเปี่ยมในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคุณขจิตขวัญ กิจวิสาละ และคุณประพันธ์ศักดิ์ รัชไชยวรรณ ที่ให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา ขอขอบคุณเพื่อนๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายที่มีโอกาสกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้ ที่ได้ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุกานดา ภมรศิลป์ธรรม

ตุลาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>ab	iii
ABSTRACT.....	v
กิตติกรรมประกาศ.....	vii
<u>สารบัญ</u>co	viii
สารบัญตาราง.....	xi
สารบัญแผนภาพ.....	xiii
 <u>บทที่ 1</u> บทนำ.....c1	 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	19
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	20
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
 <u>บทที่ 2</u> การทบทวนวรรณกรรม.....c2	 21
2.1 แนวคิดแบบจำลอง CIPP.....	21
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมชนบท.....	24
2.3 นโยบายของรัฐต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม.....	26
2.4 แนวคิดการฝึกอบรม.....	29
2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	31
2.6 พลวัตรของกลุ่ม.....	34
2.7 แนวคิดความเป็นปึกแผ่น.....	35
2.8 แนวคิดความพึงพอใจ.....	38
2.9 กรอบแนวความคิดในการศึกษา.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย c3	45
3.1 ประชากรเป้าหมาย.....	45
3.2 การสุ่มตัวอย่าง.....	46
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	51
3.5 คำนิยามปฏิบัติการ.....	52
บทที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท c4	
ระดับหน่วยปฏิบัติการ.....	71
4.1 ระดับผู้บริหาร.....	72
4.2 ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน.....	78
4.3 สรุป.....	90
บทที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท c5	
ระดับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ.....	93
5.1 คุณสมบัติด้านต่างๆ ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ.....	93
5.2 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริม อุตสาหกรรมชนบท.....	99
5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ.....	115
5.4 แนวทางในการแก้ไข.....	117
5.5 สรุป.....	118

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....c6.....	120
6.1 การดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทและผลการดำเนินโครงการ...	120
6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	122
6.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติโครงการ.....	125
6.4 ข้อเสนอแนะ.....	125
6.5 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	132
บรรณานุกรมbi.....	134
ภาคผนวกq.....	141
แบบสอบถามv.....	143

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 ผู้ไม่มีงานทำซึ่งเคยทำงานมาก่อนจำแนกตามอาชีพจำแนกตามอาชีพที่ทำครั้งสุดท้ายทั่วราชอาณาจักร.....	3
1.2 มาตรฐานเกณฑ์การวัดระดับหมู่บ้านอุตสาหกรรม.....	12
3.1 อัตราส่วนร้อยละภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	47
3.2 อัตราส่วนร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ.....	49
3.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรการฝึกอบรม.....	56
3.4 Alpha if item deleted ของมาตรวัดการฝึกอบรม.....	57
3.5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรในการวิเคราะห์ปัจจัย... ..	59
3.6 Alpha if item deleted ของมาตรวัดต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัย.....	60
3.7 ค่า Eigenvalues ค่า Percent of Variance และค่า Cumulative Percent ของการผันแปรที่อธิบายได้.....	60
3.8 ตารางการหมุนปัจจัย.....	61
3.9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรการมีส่วนร่วม.....	64
3.10 Alpha if item deleted ของมาตรวัดการมีส่วนร่วม.....	65
3.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรความมั่นคงของกลุ่ม..	67
3.12 Alpha if item deleted ของมาตรวัดความมั่นคงของกลุ่ม.....	69
4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ.....	85
5.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรที่ศึกษา.....	94
5.2 อัตราส่วนร้อยละของการได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ..	95
5.3 Correlation Matrix ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการอุตสาหกรรมชนบท.....	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
5.4 ค่าต่างๆ ทางสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์.....	101
5.5 ความสัมพันธ์ของความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	105
5.6 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ.....	109
5.7 การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ.....	114
5.8 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	115
5.9 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค.....	117

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
2.1 แบบจำลอง CIPP.....	22
2.2 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบท...	41
2.3 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	43
5.1 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	99
5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	103
5.3 แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรม ชนบท.....	107
5.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท.....	111
6.1 รูปแบบการส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบท.....	131

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เริ่มการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจังภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งจุดมุ่งหมายของการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้แตกต่างจากประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายคือ มุ่งที่จะเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีแนวความคิดว่าหากรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นจะทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้นตามไปด้วย เป้าหมายการพัฒนาประเทศจึงเป็นการเพิ่มระดับรายได้ของประเทศให้สูงขึ้นด้วยการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและการนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่สังคมไทย

ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) เห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่อุตสาหกรรมเริ่มเข้ามามีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ แม้ว่าในอดีตที่ยาวนานประเทศไทยเคยพึ่งแต่เกษตรกรรมเป็นหลักตลอดมา โครงสร้างการผลิตของประเทศได้หันมาพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมแทนที่ภาคเกษตรกรรมมากขึ้น ผลปรากฏว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นอย่างเป็นที่น่าพอใจโดยอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมเริ่มสูงกว่าภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมจึงจัดเป็นสาขาการผลิตหลักของประเทศและเป็นฐานรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความเป็นจริงแล้ว ความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นจากการพัฒนาประเทศในภาพรวมมีผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนานั้นก็คือ สังคมเมือง ส่วนชนบทซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่ของประชากรทั้งประเทศได้รับผลจากการพัฒนาไม่มากนัก การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างสังคมเมืองกับชนบท ซึ่งนับวันจะห่างกันมากยิ่งขึ้น โดยในปี 2530-2538 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.8 ต่อปี ซึ่งภาคการเกษตรมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 11 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 30 รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นเท่าตัว โดยเพิ่มสูงจาก 23,498 บาทในปี 2529 เป็น 36,739 บาทในปี 2534 โดย

อัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติสูงเฉลี่ยถึงร้อยละ 10.5 และในปี 2538 รายได้ต่อหัวเพิ่มเป็น 68,000 บาทต่อคนต่อปี จึงทำให้ความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ทำงานในภาคการเกษตรมีรายได้โดยเฉลี่ยเพียงหนึ่งในสิบสองของรายได้ของผู้ที่ทำงานในภาคอื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกระจายรายได้ยังคงไม่มีความเสมอภาค และยังคงดำเนินต่อไป จากการประมาณการความยากจนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุถึงการลดลงของจำนวนผู้ยากจนระหว่างปี 2531-2539 แต่ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้กลับเพิ่มขึ้น (สำนักงานประมาณ, 2542; สุรนุช ธงศิลา, 2542)

นอกจากนี้ การพัฒนาประเทศโดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตไปสู่เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบติดตามมา ซึ่งปัญหาการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายอุตสาหกรรมในแต่ละภูมิภาค ทำให้การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติไม่ได้มีการจัดสรรไปสู่ประชาชนทุกระดับอย่างทั่วถึง รวมทั้งยังมีปัญหาการพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักรทุนแรงทันสมัยจากต่างประเทศ ปัญหาการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในภาคกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานหรือการย้ายประชากรในชนบทเข้าสู่เมืองที่เจริญแล้ว โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล เช่น ฤดูแล้งหรือหลังฤดูเก็บเกี่ยว และแรงงานที่เคลื่อนย้ายประเภทนี้มักเป็นแรงงานส่วนเกินในชนบท (Surplus labor) ที่มาจากภาคการเกษตร ซึ่งเป็นแรงงานว่างงานแอบแฝง (Disguised unemployment) ที่จะมีการย้ายถิ่นออกเพื่อหางานทำหรือเปลี่ยนงาน โดยมีแรงผลักดันสำคัญ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีสาเหตุส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากความแห้งแล้งของพื้นที่การว่างงาน และความต้องการมีรายได้ที่สูงขึ้น ผลจากการสำรวจการย้ายถิ่นของประเทศไทยในปี 2535 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2535) พบว่า กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีผู้ย้ายเข้าสู่สูงที่สุด มีจำนวนถึง 837,000 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 23.4 ของการย้ายถิ่นทั้งหมด และหากพิจารณาการย้ายถิ่นระหว่างชนบทไปเมืองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15.5

กระทรวงอุตสาหกรรมได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาล่าช้านี้โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทและการส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค ซึ่งเริ่มเห็นเด่นชัดในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มีการดำเนินโครงการต่างๆ และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคและชนบทอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมชนบทให้มีความเจริญ และทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ภาคการผลิตอื่นๆ ในระยะปลายปี 2539 การชะลอตัวของสถานะเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อภาวะการจ้างงานในประเทศ

โดยรวม (ตาราง 1.1) กล่าวคือ ธุรกิจอุตสาหกรรมเอกชนหลายประเภทจำเป็นต้องลดจำนวนแรงงานเป็นจำนวนมาก เพื่อประคับประคองกิจการให้สามารถดำเนินอยู่ต่อไปได้ ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์การว่างงานและการเลิกจ้างยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับกลยุทธ์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมในชนบทมากขึ้น ยังทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานที่เคยเกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาได้เปลี่ยนแปลงไป แรงงานอพยพจำนวนมากที่เคยหลั่งไหลเข้ามาทำงานทำในเขตเมืองไม่เพียงแต่ลดน้อยลง แต่ยังมีการย้ายถิ่นกลับสู่ชนบทเพราะการว่างงานในเมือง โดยมีแรงงานอพยพกลับเฉลี่ยหมู่บ้านละ 5 คนจาก 60,000 หมู่บ้าน (สุรนุช ธงศิลา, 2542)

ตาราง 1.1 ผู้ไม่มีงานทำซึ่งเคยทำงานมาก่อนจำแนกตามอาชีพจำแนกตามอาชีพที่ทำครั้งสุดท้ายทั่วราชอาณาจักร

อาชีพก่อนตกงาน	หน่วย: พันคน				
	2539	2540	2541	2542	2543
1. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	9.4	12.7	34.8	58.5	44.3
2. ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ธุรกิจ และจัดดำเนินการ	0.9	0.4	8.2	20.5	8.8
3. ผู้ปฏิบัติงานด้านอาชีพเสมียน	10.6	19.0	67.0	51.0	38.0
4. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	17.8	33.5	61.9	70.4	55.3
5. เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์ คนคัดค้าน ชักลากไม้ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทำงานเหมืองแร่ ผู้ค่อข่อยหินและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	289.4	279.8	478.1	615.4	584.7
6. ผู้ปฏิบัติงานด้านอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคม	16.4	24.2	44.1	44.1	35.2
7. ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร ซึ่งมีได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	165.1	171.4	579.5	506.7	358.4
8. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ การกีฬา และการเล่นต่างๆ	36.9	26.9	51.1	74.6	51.3
9. คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ในหมวดอื่น	0.2	-	0.8	-	0.5
รวม	546.7	567.9	1,325.5	1,441.2	1,176.5

แหล่งที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2539-2543.

การกระจายความเจริญของภาคอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคและชนบทเพื่อเป็นแหล่งรองรับแรงงานและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชนบท เป็นมาตรการสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงาน ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนา และส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทได้เรียนรู้พื้นฐานและทักษะการผลิตและการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมด้วยความสามารถของบุคคลในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างอาชีพและมีการจ้างงานเกิดขึ้นในชุมชนชนบทและในส่วนภูมิภาค และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เวลาว่างหลังฤดูการเกษตรในการประกอบอาชีพอื่นๆในครัวเรือน เพื่อเพิ่มรายได้ หรือเพื่อประกอบเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้ต้องถ่วงชนบทส่วนใหญ่ล้วนมีทรัพยากรทั้งด้านกำลังคน และทรัพยากรธรรมชาติในการผลิต ซึ่งการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทก็เพื่อนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการผลิตในชนบท

จากแนวความคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยๆ หลากหลายโครงการ อาทิ โครงการสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Institute for SMEs Development) โครงการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (สอช.) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย และโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (รับช่วงการผลิต) เป็นต้น (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543)

อย่างไรก็ตาม หากคำนึงถึงผู้รับผลประโยชน์ซึ่งทำให้มีการกระจายรายได้เป็นธรรมจากโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมดังกล่าวไปสู่สังคมชนบทมากที่สุดมี 5 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (สอช.) (2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (3) โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม (4) โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย และ (5) โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (รับช่วงการผลิต) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (สอช.)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น (กนภ.) และคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินงานโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทตลอดระยะเวลาของแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อดำเนินการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ด้านช่องว่างการกระจายรายได้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาด้านสังคม ที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการลงทุนและขยายกิจการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดรูปแบบของธุรกิจ อุตสาหกรรมชุมชน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543)

1) วัตถุประสงค์ของโครงการฯ

การดำเนินงานโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและขยายกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในชนบทที่มี ลักษณะของอุตสาหกรรมชุมชน และเพื่อเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการและการมีส่วน เป็นเจ้าของกิจการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบท มีความยั่งยืน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543)

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทคือ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 11 ศูนย์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ปฏิบัติงาน

3) คุณสมบัติของประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทประกอบด้วยเป้าหมาย 3 กลุ่ม (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

ธุรกิจเอกชน เป็นองค์กรที่ดำเนินการผลิตและหรือจำหน่ายสินค้า ที่มีเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถถ่ายทอดให้แก่กลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีตลาดที่แน่นอนและมีระยะเวลาดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

ประชาชน เป็นกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินงานของโครงการฯ มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาไปสู่การประกอบอุตสาหกรรมชุมชน และควรอยู่ในชุมชนเดียวกัน เพื่อให้สามารถร่วมลงทุน และบริหารอุตสาหกรรมชุมชนร่วมกันได้

องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการพัฒนากลุ่มประชาชนให้เข้มแข็ง มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนชนบทมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และจะต้องเป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นที่ปรึกษาไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง

4) แนวทางการดำเนินงาน

แนวทางในการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท ประกอบด้วยแนวทางย่อยๆ 4 แนวทาง (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

- (1) ใช้ตลาดนำการผลิต ชักจูงธุรกิจเอกชน นำอุตสาหกรรมสู่ชนบท
- (2) จัดตั้งโรงงานในชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การลงทุน และการเป็นเจ้าของ
- (3) ใช้ระบบการรวมกลุ่ม และระบบสหกรณ์เข้ามาสร้างความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่น
- (4) ดำเนินการในลักษณะความร่วมมือ 3 ประสาน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน / ตำบล และภาคธุรกิจเอกชน โดยองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ร่วมสนับสนุน

5) กิจกรรมการดำเนินโครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทตามลักษณะความร่วมมือ 3 ประสาน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1) ภาครัฐ

- (1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการไปยังกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่างๆ การจัดสัมมนา ประชุมชี้แจงรายละเอียดและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ
- (2) ชักจูงธุรกิจเอกชนที่พร้อมจะนำการผลิตไปสู่ชนบท
- (3) สนับสนุนงบประมาณการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือประชาชนในพื้นที่ โดยดำเนินการร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน
- (4) สนับสนุนสถานที่สำหรับการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือ และสำหรับเป็นที่ตั้งหน่วยผลผลิตในระยะเริ่มต้นการผลิต
- (5) กำกับดูแลและติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ

5.2) ธุรกิจเอกชน

- (1) ร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมในระยะเริ่มแรก
- (2) ร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตและการบริหารจัดการให้ประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ
- (3) สนับสนุนวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิต
- (4) สนับสนุนด้านการตลาด ทั้งในด้านจัดหางานการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

5.3) องค์กรพัฒนาเอกชน

- (1) ประสานงานให้เกิดธุรกิจชุมชนและกิจกรรมต่างๆ
- (2) พัฒนาประสิทธิภาพกลุ่มประชาชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น

6) ขั้นตอนการดำเนินงาน

โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทที่ดำเนินงานโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค มีขั้นตอนการดำเนินงาน 10 ขั้นตอน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) คือ

(1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการให้ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนในพื้นที่ โดยหน่วยงานของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมประสานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการชักจูงกลุ่มประชากรเป้าหมายดังกล่าวเข้าร่วมโครงการ และจัดทำบัญชีรายชื่อธุรกิจเอกชนจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน (Village profile) ที่มีศักยภาพรองรับการผลิตของภาคธุรกิจเอกชน

(2) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ ดำเนินการคัดเลือกธุรกิจเอกชนจากหนังสือแสดงเจตจำนง ใบอนุญาตการเปิดบริษัทตามกฎหมาย และการตลาดทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต สำหรับการคัดเลือกประชาชนในพื้นที่ที่จะคัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีศักยภาพตามความต้องการของธุรกิจเอกชน

(3) การประสานความร่วมมือ จัดให้ธุรกิจเอกชนพบกับประชาชนในพื้นที่เพื่อตกลงความร่วมมือเบื้องต้น ซึ่งแจ้งความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย รวมทั้งชี้แจงขีดความสามารถของการสนับสนุนจากภาครัฐ และตกลงความร่วมมือเบื้องต้น

(4) การเจรจาร่วมลงทุน ประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาแผนการลงทุนและค่าใช้จ่ายของโครงการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดหาอาคาร เครื่องจักร อุปกรณ์ในการฝึกอบรม และค่าจ้างแรงงานในการผลิต ตลอดจนพิจารณาข้อตกลงการร่วมลงทุน

(5) การลงทุน จัดทำแผนการลงทุนโครงการและข้อตกลงความร่วมมือ โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย จากนั้นจึงลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อแสดงเจตนารมณ์ในการเข้าร่วมโครงการของทุกฝ่าย

(6) การพัฒนาทักษะฝีมือของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการด้านการผลิตและการจัดการ ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการร่วมระหว่างภาครัฐและธุรกิจเอกชน โดยจัดทำหลักสูตร แผนการฝึกอบรม และแผนการใช้จ่ายงบประมาณการฝึกอบรม เช่น ค่าวัสดุฝึกอบรม และค่าตอบแทนวิทยากร เป็นต้น ซึ่งภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณสมทบค่าใช้จ่ายดังกล่าวส่วนหนึ่ง เมื่อจัดทำแผนเสร็จสมบูรณ์แล้วก็จะดำเนินการฝึกอบรมโดยวิทยากรภาครัฐร่วมกับธุรกิจเอกชน และประเมินผลการฝึกอบรม

(7) การจัดตั้งหน่วยผลิต โดยธุรกิจเอกชนดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ จัดหาสถานที่ตั้งหน่วยผลิต ทำแผนการก่อสร้างโรงเรือน จัดหาและติดตั้งเครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต ทำแผนการผลิต โดยมีการจัดหาวัตถุดิบ การบริหารหน่วยผลิต และการควบคุมมาตรฐานการผลิตเพื่อให้เป็นตามกำหนดการหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

(8) การบริหารโครงการย่อย โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมดำเนินการเอง หรือประสานการดำเนินงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกับธุรกิจเอกชนในการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยผลิตให้ดำเนินการตามแผนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การสั่งซื้อและการรับซื้อเป็นไปอย่างยุติธรรม รวมทั้งประสานการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยผลิตและจัดทำรายงานการผลิตของหน่วยผลิตอย่างสม่ำเสมอ

(9) การประเมินผลโครงการ เป็นการติดตามความคืบหน้าของโครงการจากรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติ โดยดำเนินการประเมินผลระหว่างการดำเนินงานโครงการเพื่อดูผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน (Intermediate outcome) และจัดจ้างองค์กรภายนอกประเมินผลสำเร็จของโครงการ

(10) การขยายผลโครงการ การดำเนินงานขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 กรณี คือ กรณีที่โครงการประสบผลสำเร็จ ธุรกิจเอกชนที่เข้าร่วมโครงการมีความต้องการที่จะขยายผลการดำเนินงาน โดยขยายโครงการไปในพื้นที่อื่น ให้ปฏิบัติตามขั้นตอน 2-10 โดยเน้นให้ภาคธุรกิจเอกชนเป็นองค์กรร่วมลงทุนหรือสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน สำหรับในกรณีที่โครงการไม่

ประสบผลสำเร็จ จะต้องจัดหาธุรกิจเอกชนรายใหม่เข้าร่วมโครงการ หรือเปลี่ยนประเภทการผลิตสินค้า และจัดทำรายงานสรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1.1.2 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการตอบสนองงานตามแนวพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้จักรักษาสภาพแวดล้อมให้คงความอุดมสมบูรณ์ และพัฒนาส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีรายได้ ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนตลอดไป

การส่งเสริมโครงการจะอาศัยข้อมูลของแบบสำรวจโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัวของจังหวัด และถือลำดับความสำคัญของจังหวัดเป็นหลักที่ต้องการจะเน้นหนักพื้นที่ใดหรือกลุ่มราษฎรยากจน โดยกิจกรรมการดำเนินโครงการได้ให้การสนับสนุนการฝึกอาชีพหลักสูตรต่างๆ การสนับสนุนด้านวิทยากร ด้านเงินทุนและการตลาด

1.1.3 โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม

โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมระยะแรกเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537-2539 ตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี โดยการดำเนินงานของโครงการในระยะแรกกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพของหมู่บ้านเป้าหมายประสบผลสำเร็จจำนวน 22 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านเป้าหมายประมาณ 60 หมู่บ้านทั่วภูมิภาค และระยะที่ 2 ในปีงบประมาณ 2540-2542 ได้รับงบประมาณในการดำเนินการทั่วภูมิภาคทั้งนี้เพื่อให้ดำเนินการโครงการต่อเนื่อง ซึ่งโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมเป็นโครงการที่จัดทำตามแนวนโยบายของรัฐที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ และก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพแบบยั่งยืนให้แก่ประชาชน โดยการสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทยให้กลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมฯ ในชนบทที่เป็นเป้าหมายเข้าสู่โครงการฯ อย่างต่อเนื่องครบวงจร

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ประกอบด้วย

- (1) เพื่อให้เกิดหมู่บ้านอุตสาหกรรมที่มีการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทยอย่างเป็นระบบทั้งด้านการผลิต การจัดการ การตลาด การเงิน และสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้เอง
- (2) เพื่อเป็นการยกระดับรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน และลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากท้องถิ่น
- (3) เพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมคือ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 11 ศูนย์กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ปฏิบัติงาน

3) ประชากรเป้าหมาย

หมู่บ้านในชนบททั่วประเทศที่อยู่นอกเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล เทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งมีศักยภาพตามความเหมาะสมของโครงการ

4) แนวทางการดำเนินงาน

โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมได้ใช้แนวคิดเรื่องการบ่มเพาะ (Incubator) เพื่อให้หมู่บ้านเป้าหมายมีความเข้มแข็ง โดยจัดกิจกรรมสนับสนุนและช่วยเหลือตลอดระยะเวลาโครงการ 3 ปี

การบ่มเพาะ หมายถึง ขบวนการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดการประกอบอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งในหมู่บ้านเป้าหมาย ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การให้การเชิญชวนและสร้างทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ การยกระดับความรู้ ความสามารถในการผลิต และการจัดการ โดยให้คำปรึกษาแนะนำการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการตลาด และการสนับสนุนการเงิน

5) กิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมดำเนินโครงการฯ โดยประสานความร่วมมือกับธุรกิจ เอกชนและหน่วยงานพัฒนาชุมชนของรัฐในการสนับสนุนและส่งเสริม (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังต่อไปนี้

(1) พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการ เป็นการพัฒนาผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม ให้มีความรู้ด้านการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ การตลาด และการเงิน เพื่อให้หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเอง

(2) ส่งเสริมการตลาด โดยจัดประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์ จัดสถานที่แสดง ผลิตภัณฑ์รวมของหมู่บ้าน จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์และเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อพบผู้ผลิต จัดประกวดผลิตภัณฑ์หมู่บ้านอุตสาหกรรมทั่วประเทศ จัดทำสมุดภาพผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน รวมถึงรับฝาก/ซื้อ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์

(3) ส่งเสริมด้านเงินทุน โดยให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียน แนะนำแหล่งเงินทุนและให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดหาเงินทุน ตลอดจนพัฒนาการจัดตั้งกองทุนกลุ่มอาชีพ

(4) ส่งเสริมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด

(5) บริการปรึกษาแนะนำ เป็นกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่โครงการฯ หรือทีมงานต้องเข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมโครงการ

6) ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มีขั้นตอนการดำเนินงานหลัก 3 ขั้นตอน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

(1) ขั้นเตรียมการ หน่วยงานที่รับผิดชอบของรัฐเป็นผู้จัดทำข้อมูลหมู่บ้านโดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง ออกแบบข้อมูลหมู่บ้านมาตรฐานและทำแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดเลือกหมู่บ้านที่จะสำรวจเพิ่มเติม จัดทำสรุปข้อมูลและคัดเลือกหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์ โดยพิจารณาคุณสมบัติของหมู่บ้านอุตสาหกรรมที่คาดหวังและจัดระดับของหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ ดังแสดงในตาราง 1.2

ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยหลายขั้นตอนคือ

(2.1) ปรับทัศนคติในการประกอบธุรกิจ และเสริมสร้างแรงจูงใจในการบริหารกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ โดยจัดให้มีการประชุมสัมมนาและแนะนำโครงการฯ รวมทั้งจัดให้มีการศึกษาฐานด้านการตลาดของกลุ่มหรือหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ

(2.2) จัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยมีการวางรูปแบบโครงการและการบริหารกลุ่ม ค้นหาและคัดเลือกผู้นำกลุ่ม ตลอดจนให้ความรู้เรื่องการบริหารกลุ่ม

(2.3) จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้หมู่บ้านอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมโครงการดำเนินธุรกิจอย่างมีระบบและสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นการติดตามประเมินผล โดยติดตามผลการปฏิบัติงานและการรายงานโครงการโดยจัดทำสรุปข้อคิดเห็นให้ผู้บริหาร และจัดจ้างบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกมาประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ตาราง 1.2 มาตรฐานเกณฑ์การวัดระดับหมู่บ้านอุตสาหกรรม

คุณสมบัติของหมู่บ้าน	เกณฑ์วัดระดับของหมู่บ้าน		
	หมู่บ้านระดับ A	หมู่บ้านระดับ B	หมู่บ้านระดับ C
1. รายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม	ไม่น้อยกว่า 2,000 บาท /คน /เดือน	ไม่น้อยกว่า 1,400 บาท/คน /เดือน	ไม่น้อยกว่า 1,000 บาท/คน /เดือน
2. ความเข้มแข็งของกลุ่ม			
2.1 จำนวนผู้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม	มากกว่า 20 ครัวเรือน หรือมากกว่า 60 คน	มากกว่า 14 ครัวเรือน หรือมากกว่า 40 คน	มากกว่า 10 ครัวเรือน หรือมากกว่า 30 คน
2.2 ความพร้อมและคุณภาพของบุคลากร	มีการดำเนินการในรูปแบบของกลุ่มอาชีพอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านการผลิต การจัดการการตลาด และการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์	มีการดำเนินการในรูปแบบของกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้บริหาร มีความสามารถและตั้งใจดี	ทำการผลิตผลิตภัณฑ์ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ

ตาราง 1.2 มาตรฐานเกณฑ์การวัดระดับหมู่บ้านอุตสาหกรรม (ต่อ)

คุณสมบัติของหมู่บ้าน	เกณฑ์วัดระดับของหมู่บ้าน		
	หมู่บ้านระดับ A	หมู่บ้านระดับ B	หมู่บ้านระดับ C
2.3 การดำเนินงานในรูปแบบของการรวมกลุ่ม	มีการจดทะเบียนการจัดตั้งกลุ่ม โดยได้รับการรับรองจากหน่วยราชการ	มีการรวมกลุ่มและจัดการกลุ่ม แต่ยังไม่ได้จดทะเบียนรับรองจากหน่วยงานราชการ	มีการรวมกลุ่มกันผลิตผลิตภัณฑ์ แต่ไม่มีระบบการบริหารและการจัดการที่ดี
3. ความยั่งยืนของกลุ่ม			
3.1 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์	- มีตลาดรองรับที่แน่นอน - มีการรับสั่งซื้อ สั่งจ้างผลิตอย่างต่อเนื่อง - มีการจำหน่ายเอง โดยการรวมกลุ่ม / จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ตลอดปี	- มีการสั่งซื้อ สั่งจ้างผลิต - มีการจำหน่ายโดยการรวมกลุ่ม / จำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง	- มีตลาดจำหน่ายในพื้นที่ / ผู้ผลิตนำไปจำหน่ายเอง
3.2 สัดส่วนในการลงทุนของกลุ่ม	สมาชิกต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตเป็นของตนเอง / ของกลุ่ม 100 %	สมาชิกต้องมีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตเป็นของตนเอง / ของกลุ่ม 70 %	ไม่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตเป็นของตนเอง
3.3 เงินทุนของกลุ่ม	มีเงินทุน 10,000 บาทขึ้นไป	มีเงินทุน 6,000-10,000 บาท	มีเงินทุน 3,000-6,000 บาท
3.4 ความต่อเนื่องของการประกอบการ	ดำเนินการผลิตมากกว่า 8 เดือน	ดำเนินการผลิตระหว่าง 6-8 เดือน	ดำเนินการผลิตน้อยกว่า 6 เดือน

แหล่งที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543.

1.1.4 โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย

อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทยเป็นงานศิลปวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดกันมานาน การผลิตในอดีตจึงเป็นการผลิตเพื่อใช้ภายในครัวเรือน แต่ภายหลังได้มีการขยายการผลิตมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลตอบแทนทางการเกษตร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เล็งเห็นประโยชน์ดังกล่าวจึงสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย โดยจำแนกประเภทของหัตถกรรมไทยออกเป็น 3 ประเภท (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

(ก) หัตถกรรมโรงงานหรือหัตถกรรมอุตสาหกรรม เป็นหัตถกรรมที่มีการผลิตในโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยมีการผลิตเป็นสินค้าจำนวนมากทั้งที่เป็นเครื่องประดับและเครื่องใช้ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องหนัง เฟอร์นิเจอร์ และเครื่องใช้จากไม้ เป็นต้น

(ข) หัตถกรรมในครัวเรือนและสินค้าพื้นบ้าน เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวที่แรงงานประกอบอาชีพอยู่ตามบ้านของตนเอง ส่วนใหญ่ถือเป็นอาชีพรองจากอาชีพทางการเกษตร และอยู่ในชนบท ผลิตภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น เครื่องเงิน เครื่องเงินถมยา เครื่องเรือนจากไม้ไผ่ การทอผ้า เป็นต้น

(ค) หัตถกรรมของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว หัตถกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การทำตุ๊กตาวัฒนธรรมหรือวรรณคดีไทย การทำรูปจำลองสถานที่ท่องเที่ยว และการทำของใช้หรือเครื่องประดับที่เน้นสัญลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

1) วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพิ่ม ทำให้ระดับฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทดีขึ้น

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย ฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

3) ประชากรเป้าหมาย

ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินงานของโครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย มีพื้นฐานอาชีพตามโครงการและมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนากลุ่มอาชีพ

4) แนวทางการดำเนินงาน

แนวทางในการดำเนินโครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย ประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) คือ

- (1) พัฒนาการผลิตและผลิตภัณฑ์ โดยศึกษาวิจัยและพัฒนาวัตถุดิบ การผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด
- (2) ใช้ตลาดเป็นตัวนำในการพัฒนา โดยศึกษาแนวโน้มความต้องการของตลาด
- (3) ส่งเสริมเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยจัดสัมมนาความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาคุณภาพและรูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะไทย เพื่ออนุรักษ์ให้คงอยู่และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักทั่วไป

5) กิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

- (1) ส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสูง โดยเพิ่มทักษะด้านการพัฒนาการผลิต คุณภาพ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ด้านการตลาด
- (2) ส่งเสริมการตลาด จัดสถานที่แสดงผลิตภัณฑ์และสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยจัดสถานที่จำหน่ายให้ปีละ 3-4 ครั้ง เพื่อเป็นแหล่งกลางให้ผู้ซื้อและผู้ผลิตสามารถติดต่อและเจรจาธุรกิจได้อย่างสะดวก
- (3) ส่งเสริมด้านการเงิน เป็นการช่วยเหลือในรูปแบบเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยให้วงเงินกู้ไม่เกิน 50,000 บาท

6) ขั้นตอนการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทยมีขั้นตอนการดำเนินงาน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานที่รับผิดชอบรวบรวมข้อมูลกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการเข้าร่วมโครงการจากการออกสอบถามและจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาศักยภาพและความพร้อมของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

(2) จัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินธุรกิจและช่วยเหลือตนเองได้

(3) ติดตามประเมินผล โดยติดตามผลการปฏิบัติงานและการรายงานโครงการโดยจัดทำสรุปข้อคิดเห็นให้ผู้บริหาร

1.1.5 โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (รับช่วงการผลิต)

โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทดำเนินตามแนวนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อดำเนินการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้านช่องว่างการกระจายรายได้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานสู่เมืองใหญ่

1) วัตถุประสงค์ของโครงการ

การดำเนินงานโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานและรายได้ในชนบท โดยใช้ตลาดนำการผลิตเพื่อการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท ได้แก่ ฝ่ายส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

3) ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 และ 2 และหรือกลุ่มที่ 3 (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

- (1) ธุรกิจเอกชน เป็นองค์กรที่ดำเนินการผลิตและหรือจำหน่ายสินค้า มีเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถถ่ายทอดให้แก่กลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ และมีตลาดที่แน่นอน
- (2) ประชาชน เป็นกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินงานของโครงการ มีศักยภาพและความพร้อมที่จะรับการพัฒนาไปสู่การประกอบอุตสาหกรรมชุมชน
- (3) องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการพัฒนากลุ่มประชาชนให้ ความเข้มแข็ง มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนชนบทมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และจะต้องเป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นที่ปรึกษาไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง

4) แนวทางการดำเนินงาน

โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทมีแนวทางการดำเนินงานสำคัญ 3 แนวทาง ดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ตลาดนำการผลิต ชักจูงธุรกิจเอกชน นำอุตสาหกรรมสู่ชนบท
- (2) ใช้ระบบการรวมกลุ่ม และระบบสหกรณ์เข้ามาสร้างความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่น
- (3) ดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและธุรกิจเอกชน

5) กิจกรรมการดำเนินโครงการ

กิจกรรมการดำเนินโครงการของแต่ละหน่วยงานที่มีการประสานงานกัน ประกอบด้วยกิจกรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1) ภาครัฐ

การดำเนินโครงการในส่วนของภาครัฐ ประกอบด้วยกิจกรรมการดำเนินงานย่อยๆ ดังต่อไปนี้

- (1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการไปยังกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่างๆ การจัดสัมมนา ประชุมชี้แจงรายละเอียดและประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมโครงการ
- (2) ชักจูงธุรกิจเอกชนที่พร้อมจะนำการผลิตไปสู่ชนบท
- (3) สนับสนุนงบประมาณการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือประชาชนในพื้นที่
- (4) กำกับดูแลและติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ

5.2) ธุรกิจเอกชน

- (1) ร่วมกับภาครัฐในการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตและการบริหารจัดการให้ประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ
- (2) สนับสนุนวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต และหรือเครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิต
- (3) สนับสนุนด้านการตลาด ทั้งในด้านจัดหางานการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

5.3) องค์กรพัฒนาเอกชน

- (1) ประสานงานให้เกิดธุรกิจชุมชนและกิจกรรมต่างๆ
- (2) พัฒนาประสิทธิภาพกลุ่มประชาชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น

6) ขั้นตอนการดำเนินงาน

โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท มีรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 5 ขั้นตอน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2543) ดังนี้

(1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการให้ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนในพื้นที่ โดยหน่วยงานของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมประสานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการชักจูงกลุ่มประชากรเป้าหมายดังกล่าวเข้าร่วมโครงการ และจัดทำบัญชีรายชื่อธุรกิจเอกชนจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน (Village profile) ที่มีศักยภาพรองรับการผลิตของภาคธุรกิจเอกชน

(2) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ ดำเนินการคัดเลือกธุรกิจเอกชนจากหนังสือแสดงเจตจำนง ใบอนุญาตการเปิดบริษัทตามกฎหมาย และการตลาดทั้งในปัจจุบันและ

แนวโน้มในอนาคต สำหรับการคัดเลือกประชาชนในพื้นที่ที่จะคัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีศักยภาพตามความต้องการของรัฐกิจเอกชน

(3) การประสานความร่วมมือ จัดให้รัฐกิจเอกชนพบกับประชาชนในพื้นที่เพื่อตกลงความร่วมมือเบื้องต้น รวมทั้งชี้แจงความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย

(4) การพัฒนาทักษะฝีมือของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการด้านการผลิตและการจัดการ โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณใช้จ่ายการฝึกอบรม เช่น ค่าวัสดุฝึกอบรม และค่าตอบแทนวิทยากร เป็นต้น

(5) การลงทุน โดยรัฐกิจเอกชนและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการร่วมเจรจาตกลงในค่าต่างๆ ดังนี้ จัดหาสถานที่ตั้งหน่วยผลิต จัดหาและติดตั้งเครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต ทำแผนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบ การบริหารหน่วยผลิต และการควบคุมมาตรฐานการผลิตเพื่อให้เป็นตามกำหนดการหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้ รวมถึงการตกลงค่าจ้างแรงงานในการผลิต

(6) การประเมินผลโครงการ เป็นการติดตามความคืบหน้าของโครงการจากรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติ

จากเนื้อหาและรายละเอียดโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท 5 โครงการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาการว่างงานในชนบทที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงด้วยการส่งเสริมการจ้างงานในอุตสาหกรรมชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการอุตสาหกรรมชนบทมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ศึกษาการนำโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมไปปฏิบัติโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก

(2) ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

(3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมุ่งศึกษาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่ดำเนินการในปี 2542 ในจังหวัดพิษณุโลก

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ความรู้ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติโครงการ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาการส่งเสริมการจ้างงานในอุตสาหกรรมชนบทให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

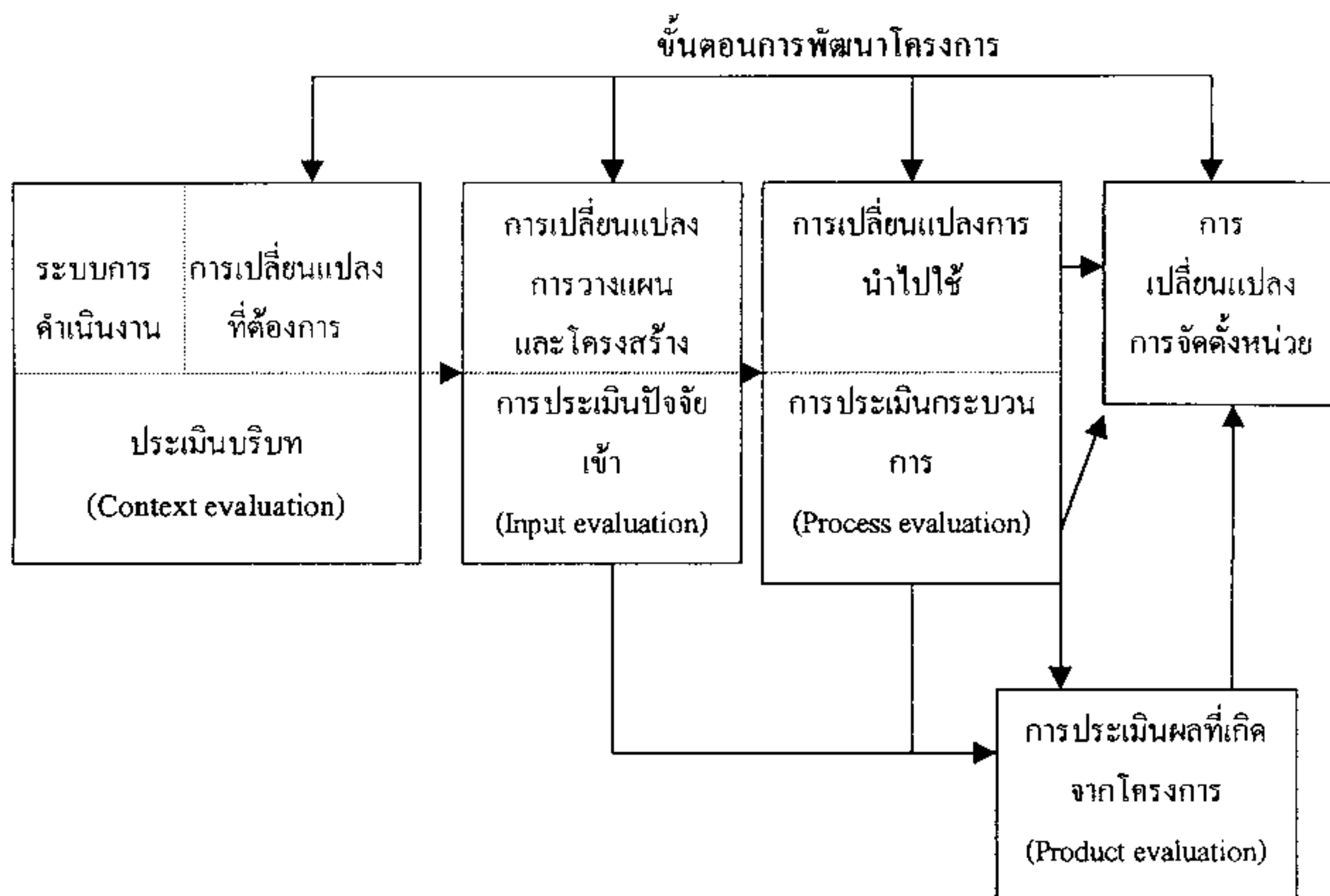
บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องแนวคิดแบบจำลอง CIPP แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมชนบท นโยบายของรัฐต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท แนวคิดการฝึกอบรม แนวคิดการมีส่วนร่วม พลวัตรของกลุ่ม แนวคิดความเป็นปึกแผ่น แนวคิดความพึงพอใจ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นมากำหนดเป็นสมมติฐานหรือกรอบแนวความคิด ตลอดจนเทคนิคการวิเคราะห์ที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

2.1 แนวคิดแบบจำลอง CIPP

แบบจำลอง CIPP เป็นแนวคิดของ D.L.Stufflebeam (1971) แบบจำลองนี้เป็นการประเมินว่า โครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ เพราะมีการประเมินบริบท (Context) ปัจจัยเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลที่เกิดจากโครงการ (Product) ดังแบบจำลองแสดงในแผนภาพ 2.1

แผนภาพ 2.1 แบบจำลองCIPP

(1) การประเมินบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเน้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

การประเมินบริบทจัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมินและการวิเคราะห์บริบท นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย

วิธีการประเมินบริบทมี 2 วิธี (Stufflebeam, 1971) คือ

(ก) การประเมินด้านเงื่อนไข (Contingency mode) เป็นการประเมินบริบทเพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การสำรวจงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจ สถิติประชากร เป็นต้น

การสำรวจดังกล่าวทำให้สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป

(ข) การประเมินด้านความสอดคล้อง (Congruence mode) เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติงานจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้ทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การประเมินบริบทจะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ ในการประเมินบริบทโดยทั่วไปจะใช้การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะการประเมินด้านความสอดคล้องเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่การประเมินด้านเงื่อนไขเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุงตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการของบุคคลและสถานที่จะเป็นตัวหลักของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การใช้การประเมินบริบทแบบการประเมินด้านเงื่อนไขเพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายและนโยบายเดิมควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

(2) การประเมินปัจจัยเข้า (Input evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเข้า คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของเวลาและค่าอะไรที่จะได้รับ

(3) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้วางไว้ รวบรวมสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจวางแผนและรายงานสะสมการปฏิบัติงานต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้ยุทธวิธีกระตุ้นเตือนให้เห็นถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ เช่น วิธีการสื่อสาร บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน ตัดสินก่อนวางแผนโครงการ และการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ

(4) การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product evaluation) เป็นการวัดและการแปลความหมายของความสำเร็จ เพื่อดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือกว่าการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในโครงการคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสมบูรณ์ หรือมาตรฐานสัมพันธ์ที่กำหนดไว้ก่อน และแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการร่วมพิจารณาด้วย

ทั้งนี้การประเมินบริบทและการประเมินผลที่เกิดจากโครงการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีระบบ โดยการประเมินบริบทจะพิจารณาระบบโดยรวม และการประเมินผลที่เกิดจากโครงการพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ

สำหรับการประเมินปัจจัยเข้าจะเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลง และการประเมินผลที่เกิดจากโครงการจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินบริบทกำหนดสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินผลที่เกิดจากโครงการ และการประเมินปัจจัยเข้าแสดงถึงสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินกระบวนการ

แนวคิดตามแบบจำลอง CIPP นี้สามารถนำไปใช้ประเมินผลโครงการได้ 3 ลักษณะ คือ โครงการใหม่ซึ่งยังไม่ได้ริเริ่มทำมาก่อน โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ และโครงการที่อยู่ในระหว่างดำเนินการ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมชนบท

อุตสาหกรรมชนบท คือ อุตสาหกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการผลิต กระบวนการผลิต การเก็บรักษาและการบริการที่เกิดขึ้นนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งได้มีการแบ่งอุตสาหกรรมชนบทออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ (1) อุตสาหกรรมในครัวเรือนและหัตถกรรม (2) อุตสาหกรรมการเกษตร และ (3) อุตสาหกรรมขนาดย่อม การเป็นอุตสาหกรรมชนบทดังกล่าวต้องมี การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การใช้ความชำนาญ ความคิดสร้างสรรค์ และเงินลงทุน ซึ่งกระบวนการข้างต้นต้องการเทคโนโลยีอย่างง่าย สินเชื่อ การสนับสนุนการตลาด สาธารณูปโภค การขจัดปัญหาอุปสรรค และกลยุทธ์เพื่อการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม (วินา พันธุรัตน์, 2526; B. Sudhakar Rao, 1987; Misra see Kosuke Mizuno, 1996; S N Mishra, 1989; Somchai Krusuansombut see Kosit Panpiemras, 1988)

กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบทที่ประเทศกำลังพัฒนาใช้มีหลายรูปแบบ (จิรพรรณ กุลดิลก และคณะ, 2525; มาลัย พงศ์ถาวรภิญโญ, 2540; บริษัท อินเตอร์เนชันแนล คอนซัลแทนซี เน็ทเวิร์ค จำกัด 2541; Antoni Kuklinski, 1972; Llyod Rodwin, 1972; Nipon Poapongsakorn, 1995) เช่น

(1) รูปแบบที่มีการเชื่อมโยงไปข้างหน้าและหลังที่ต้องพึ่งพิงภาคการเกษตร (Forward and backward linkages with the agricultural sector) การใช้รูปแบบนี้เนื่องจากอาชีพหลักของคนไทยในชนบทยังคงทำงานในภาคการเกษตร แม้ว่าคนในชนบทส่วนใหญ่ใช้เวลาออกฤดู

ทำไร่นาในการหารายได้เสริมจากภาคการเกษตร อย่างน้อยครึ่งหนึ่งของรายได้ประจำปี ก็ยังคงได้มาจากภาคการเกษตร (จิรพรรณ กุลดิลก และคณะ, 2525; มัลย์ พงศ์ถาวรวิญญู, 2540; Nipon Poapongsakorn, 1995)

(2) รูปแบบการรวมศูนย์ (Concentrated means) รัฐบาลเลือกไปลงทุนในเขตล่างล่าง แล้วตั้งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการลงทุนก่อสร้างโรงงานและระบบ สิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต อาทิ แหล่งน้ำ กระแสไฟฟ้า โรงงานกำจัดน้ำเสีย เป็นต้น โดยศูนย์กลางนี้มีการนำเข้าปัจจัยการผลิต เช่น วัตถุดิบ แรงงาน และพลังงาน จากภายนอกพื้นที่ที่ ต้องคำนึงถึงระยะใกล้ไกลของแหล่งวัตถุดิบและตลาดของสินค้าที่ผลิต (จิรพรรณ กุลดิลก และ คณะ, 2525; บริษัท อินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี เน็ทเวอร์ค จำกัด 2541; Llyod Rodwin, 1972)

(3) ศูนย์การขยายความเจริญ (Growth pole) เป็นรูปแบบการส่งเสริมพื้นที่หนึ่งให้มี โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นและทำหน้าที่แสดงบทบาทหน้าที่สามารถผลักดันให้เกิดความเจริญใน พื้นที่ใกล้เคียง โดยพื้นที่ใกล้เคียงจะช่วยยกฐานะหรือมีบทบาทเสริมแก่พื้นที่ที่เป็นศูนย์ขยายความ เจริญให้ทำหน้าที่ของตนได้ดียิ่งขึ้น (จิรพรรณ กุลดิลก และคณะ, 2525; Antoni Kuklinski, 1972)

(4) การพัฒนาจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up development) การพัฒนาในลักษณะ นี้มีพื้นฐานความคิดที่ว่าผู้ประกอบการท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการประกอบอุตสาหกรรมในเขต จังหวัดที่ยังค้ำความเจริญในอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการควรเป็นผู้ระบุปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการดังกล่าวจะทำให้มีบทบาท ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น และเพิ่มความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการในชุมชน ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของการพัฒนาลักษณะนี้ รัฐต้องมีการกระจายบริการในการ ส่งเสริมอุตสาหกรรม เช่น ทุน เทคโนโลยี และความรู้เรื่องตลาด ออกไปให้ถึงมือผู้ประกอบการใน พื้นที่ให้กว้างขวาง (ศิริก ฤกษ์ห่วย, 2527; โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2536)

แม้ว่าจะมีการใช้กลยุทธ์ดังกล่าว ผสมกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในลักษณะ อุตสาหกรรมครัวเรือน อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และการพัฒนาผู้ประกอบการที่อาศัยในท้องถิ่นเพื่อ เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างกิจกรรมทางอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานใน ท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ (ณรงค์ชัย อัครเศรณีและคณะ, 2526; สมศักดิ์ แด่มบุญเลิศชัย, 2533) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมชนบทยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากความขาดแคลนในด้าน ความรู้ ความชำนาญ การตลาด และเงินทุนหรือแหล่งเงินทุน (เมธี ครองแก้ว, 2538; Nanthana Vichiraphol, 1991.; Somsak and Chesada, 1985)

2.3 นโยบายของรัฐต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

2.3.1 ในระดับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในส่วนการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง มุ่งให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของรายได้และกระจายผลการพัฒนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยการเสริมสร้างโอกาสพัฒนาเพื่อสร้างอาชีพและการมีงานทำด้วยแนวทางการสนับสนุนให้มีการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ 3 แนวทางดังนี้

(1) การพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับครัวเรือน อุตสาหกรรมชนบท และอุตสาหกรรมชุมชน

(1.1) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนทั้งในด้านทุนและเทคโนโลยีแก่เกษตรกรและชุมชน รวมทั้งการฝึกอบรมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการลงทุนด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย

(1.2) สนับสนุนอุตสาหกรรมชุมชนที่ประชาชนในท้องถิ่นจัดตั้งและเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยรัฐให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและการลงทุน ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด อันจะเป็นทางเลือกแก่เกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพที่จะเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป

(1.3) สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการรับช่วงการผลิตระหว่างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในภูมิภาคเดียวกันและในภูมิภาคอื่น กับอุตสาหกรรมชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน เพื่อเป็นการกระจายงานจากเมืองไปสู่พื้นที่ชนบทมากขึ้น

(1.4) จัดระบบรับประกันหรือกองทุนประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในการรับช่วงการผลิตของอุตสาหกรรมชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน

(1.5) เพิ่มประสิทธิภาพของรัฐในการสนับสนุนอุตสาหกรรมชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน โดยจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทและอุตสาหกรรมชุมชนเฉพาะพื้นที่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีศักยภาพในระดับภาค อนุภาคหรือกลุ่มจังหวัด

(2) การกระจายบริการทางการเงินสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

(2.1) ส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม เปิดสาขาหรือสาขาย่อย สำนักอำนวยการสินเชื่อและสำนักบริการด้านหลักทรัพย์ในภูมิภาคและชนบทมากขึ้น

(2.2) ปรับปรุงและขยายสินเชื่อของสถาบันการเงินของรัฐ คือ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสถาบันเงินที่สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อมให้ครอบคลุมลูกค้าและผู้มีรายได้น้อยหรือทุนน้อยในเมืองและชนบท รวมทั้งเพิ่มปริมาณเงินทุนและสินเชื่อชนบทให้สามารถส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อย

(3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา และการบริหารจัดการพัฒนาภูมิภาคและชนบท โดยมีแนวทางสำคัญซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แนวทางดังรายละเอียดต่อไปนี้

(3.1) การส่งเสริมบทบาทของชุมชน

การส่งเสริมบทบาทของชุมชนระบุดึงการสนับสนุนบทบาทชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

(ก) กิจกรรมด้านเศรษฐกิจกล่าวถึง การพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของ การทำธุรกิจชุมชนทุกขั้นตอน การจัดตั้งกองทุนรูปแบบต่างๆ และการส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพนอกภาคการเกษตรในหมู่บ้าน โดยเฉพาะธุรกิจประเภทรับเหมาช่วงงาน เช่น การทอผ้า การผลิตชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมประเภทต่างๆ

(ข) กิจกรรมทางสังคมเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น รวมทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร

(ค) กิจกรรมด้านการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเน้นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน

(ง) การส่งเสริมบทบาทของชุมชนดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน การเพิ่มศักยภาพขององค์การชุมชน การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ การส่งเสริมบทบาทของครอบครัว การพัฒนาขีดความสามารถในการทำธุรกิจ การกระจายการศึกษาและการฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ

(3.2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อสนับสนุนชุมชนในระดับต่างๆ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อสนับสนุนชุมชนในระดับต่างๆ กระทำโดยปรับบทบาทของรัฐมาเป็นผู้ประสานงานและผู้สนับสนุน รวมทั้งเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมชุมชน

ในการสนับสนุนของรัฐจะเป็นการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนการจัดสรรด้านงบประมาณ การสนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชน การขยายบริการการศึกษาและฝึกอบรม การพัฒนาและปรับปรุงระบบข้อมูลข่าวสาร การกระจายอุตสาหกรรมและกิจกรรมสนับสนุนไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น การจัดทำแผนแม่บทการคลังท้องถิ่น ปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดทุกระดับ ตลอดจนปรับปรุงระบบงบประมาณและติดตามประเมินผล

ด้านการประสานงานของภาครัฐเน้นการประสานงานและส่งเสริมบทบาทของธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหาตลาด การพัฒนาความรู้ในด้านการบริหารจัดการ และถ่ายทอดประสบการณ์ในเชิงธุรกิจและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลอดจนการลงทุนในอุตสาหกรรมชนบทที่เกี่ยวข้องหรือต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมชุมชน

2.3.2 แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2541-2545)

ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สักยภาพของการผลิต ปัญหาและสถานภาพของอุตสาหกรรมในปัจจุบัน หน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการเงิน และนักวิชาการได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์รองรับแผนงานปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรวมทั้งหมด 8 แผนงาน ซึ่งมีแผนงานที่กล่าวถึงการสนับสนุนการกระจาย เคลื่อนย้าย หน่วยผลิตที่ใช้แรงงานสูงและมีมลภาวะต่ำไปสู่ภูมิภาคและชนบท เพื่อสนับสนุนการกระจายงาน และรายได้ โดยมีสาระสำคัญ คือ ชักจูงธุรกิจเอกชนนำการผลิตที่เหมาะสมสู่ชนบท สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม นำระบบสหกรณ์มาใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในท้องถิ่น และจัดให้มีเงินกู้เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้ภายใต้แผนงานดังกล่าวมีแผนปฏิบัติการรองรับ 3 แผนงาน (คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ, 2541) ดังนี้

(1) จัดตั้งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ถนน การสื่อสารทางโทรศัพท์หรือสายส่งข้อมูลความเร็วสูง รวมทั้งจัดให้มีสิทธิประโยชน์หรือเงินอุดหนุนเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดตั้งหรือเคลื่อนย้ายหน่วยผลิตไปยังชนบท และให้มีการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานภาครัฐ

(2) ให้การสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมด้านแรงงาน โดยการจัดหาแรงงาน การรณรงค์ให้แรงงานคืนสู่เหย้า และจัดฝึกอบรมในทักษะที่ต้องการอย่างต่อเนื่อง

(3) รณรงค์ให้ผู้ประกอบการทราบถึงประโยชน์และผลตอบแทนต่อธุรกิจ และสร้างจิตสำนึกในการประกอบการที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพโดยรวมที่ดีขึ้น จากการให้แรงงานได้อยู่ในสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ไม่แออัดในชนบท

โครงการสำคัญภายใต้แผนปฏิบัติการประกอบด้วย

(ก) โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทในรูป 3 ประสาน (ธุรกิจเอกชน-ชุมชน-รัฐหรือ NGO)

(ข) โครงการฝึกอาชีพแรงงานในภูมิภาค

(ค) สินเชื่อเพื่อจัดตั้ง เคลื่อนย้ายหน่วยผลิตที่ใช้แรงงานสูงไปสู่ภูมิภาค

นโยบายของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและชนบทได้มีแนวทางในการดำเนินการสนับสนุนด้านต่างๆ ที่สำคัญ เช่น การสนับสนุนเงินทุน การฝึกอบรม การให้ข้อมูล ข่าวสาร การขยายเครือข่าย การจัดหาตลาด และการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยรัฐจัดสรรงบประมาณและปรับการคิดตามประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมกระจายและเคลื่อนย้ายและเป็นการสร้างรายได้สู่ภูมิภาคและชนบท

2.4 แนวคิดการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการหรือองค์การซึ่งจำเป็นต้องมีเพื่อให้ความรู้และพัฒนาความชำนาญหรือทักษะฝีมือที่เจาะจงเฉพาะเรื่อง โดยเปรียบเทียบการฝึกอบรมเสมือนการเตรียมความพร้อมให้บุคคลที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการฝึกอบรมที่เป็นระบบในวงการอุตสาหกรรมได้เริ่มในช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง โดยการฝึกอบรมจะหมายความว่า ผู้รับการฝึกอบรมจะได้รับทักษะการใช้มือ ความรู้ทางเทคนิค และความสามารถในการแก้ปัญหาหรือเจตคติ ซึ่งคาดว่าผู้รับการฝึกอบรมจะใช้ความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่ได้รับไปใช้ในการทำงานเพื่อช่วยให้เป้าหมายขององค์การประสบผลสัมฤทธิ์ (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2538)

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้หลายหลาก อาทิ

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้และมีความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมุ่งให้คนได้รู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของคนไปในทางที่ต้องการ (D.S. Beach, 1975)

อย่างไรก็ดี Yoder (1962) ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า เป็นการให้การศึกษา แนะนำ ฝึกให้มีระเบียบวินัย เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีความชำนาญเพิ่มขึ้นรวมทั้งได้เรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติงานเฉพาะตำแหน่ง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่จะก้าวต่อไปในอนาคต

Nadler (1970) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการออกแบบกิจกรรมเพื่อปรับปรุง การปฏิบัติงานของพนักงานที่กำลังปฏิบัติงานอยู่หรือถูกว่าจ้างให้ปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ในวงราชการได้มีการให้ความหมายการฝึกอบรม หมายถึง การจัดโครงการเพื่อ ฝึกฝนและส่งเสริมสมรรถภาพของข้าราชการให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง (Earl Brooks, 1958)

จากความหมายของการฝึกอบรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่ มุ่งพัฒนาบุคลากรโดยส่งเสริมความรู้และความชำนาญ เพื่อให้เป็นผู้มีทักษะในการปฏิบัติงานและมี สมรรถภาพในการทำงาน

การดำเนินงานฝึกอบรมเป็นงานที่ประกอบด้วยกระบวนการอย่างมีลำดับขั้นตอน โดยสรุป ดังนี้ (Phillips et al., 1960; Boydell, 1970)

(1) วิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรมและลำดับขั้นตอนของความสำคัญ โดยพิจารณาว่างานใดต้องมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อการพัฒนาในอนาคต ทั้งนี้ต้อง มีการตรวจสอบจำนวนผู้มีที่ต้องการฝึกอบรมและพิจารณาเปรียบเทียบถึงความจำเป็นอันเร่งด่วน ในบรรดางานที่ต้องการจัดให้มีการฝึกอบรม โดยต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของงานที่จะปรับปรุง ที่จะนำผลตอบแทนที่ดีและเร็วที่สุด ซึ่งการพิจารณาดังกล่าวต้องคำนึงถึงผลที่อาจกระทบต่อ ทรัพยากร เช่น กำลังคน กำลังเงิน และวัสดุที่ใช้ในการจัดการฝึกอบรม

(2) กำหนด คัดเลือก และประเมินผู้ที่จะเข้ารับการฝึกอบรม คือ การกำหนดกลุ่ม เป้าหมาย (บุคคล) ที่ต้องการให้เข้ารับการอบรม โดยพิจารณาว่าต้องการให้มีความถนัดและลักษณะ ส่วนตัวอะไรบ้าง จะรับคนใหม่เข้ามาหรืออบรมผู้ที่ทำงานอยู่แล้ว และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะ ความรู้ และทัศนคติใดบ้างที่มีอยู่แล้ว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของงานที่ต้องการ ก็จะได้ ช่องว่างที่จะฝึกอบรมหรือคุณสมบัติที่ต้องการให้เกิดขึ้นโดยการฝึกอบรม

(3) วางโครงการในการฝึกอบรม คือ การจัดวางโครงการหรือแผนงานสำหรับการ ฝึกอบรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงลักษณะและประเภทการฝึกอบรมที่จะจัด ดังวัตถุประสงค์ของการ

ฝึกอบรม กำหนดหลักสูตรโดยพิจารณาเนื้อหาวิชาที่ต้องการเพื่อที่จะให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ สถานที่ ผู้บรรยาย อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ กำลังเจ้าหน้าที่ กำลังเงิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(4) ดำเนินการตามโครงการฝึกอบรมที่ได้วางไว้

(5) ตรวจสอบประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าการฝึกอบรมที่จัดขึ้นนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ผลที่ออกมาคุ้มค่างบค่าใช้จ่ายหรือไม่ และติดตามผลการฝึกอบรมเพื่อติดตามดูปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าพอใจหรือไม่ เข้าใจเนื้อหา มากน้อยเพียงใด และพิจารณาผลการปฏิบัติงาน หากผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไม่ได้ใช้สิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติหรืออุปสรรคข้อที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ ก็จะต้องกำหนดความจำเป็นของการฝึกอบรมต่อไปอีก

การฝึกอบรมเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับงานหรืออาชีพ ดังนั้น การฝึกอบรมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานโดยพัฒนาทักษะความสามารถที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการจัดการในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นการเพิ่มความมั่นคงในงานและความก้าวหน้าในอนาคต รวมถึงเพิ่มคุณค่าให้ตนเอง เพิ่มคุณค่าตลาด และกำลังในการหารายได้ นอกจากนี้ การฝึกอบรมยังช่วยเหลือการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน เช่น ผลผลิตต่ำ รวมทั้งทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กรอีกด้วย (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2538)

2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วม

2.5.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมดังเช่น

Cohen และ Uphoff (1981) ได้แบ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็น 2 นัย คือ มิติของการมีส่วนร่วม และบริบทหรือสภาพเงื่อนไขสถานการณ์ซึ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1) มิติของการมีส่วนร่วม

(1) รูปแบบของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบคือ

(1.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

(1.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นในรูปแบบการเข้าร่วมโดยมีการสนับสนุนด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการให้ความร่วมมือ

(1.3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

(1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

(2) ผู้มีส่วนร่วม อาจเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกหมู่บ้าน ประเด็นที่น่าสนใจคือ ลักษณะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้มีส่วนร่วมดังกล่าว

(3) วิธีการเข้าร่วม พิจารณาได้จากสาเหตุเชิงใจ ระยะเวลาที่เข้าร่วม หรือลักษณะกิจกรรมที่ร่วมตลอดจนผลของการเข้าร่วม

2) บริบทหรือสภาพเงื่อนไขสถานการณ์ซึ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วม

(1) สภาพแวดล้อมในโครงการ ได้แก่ ส่วนที่นำเข้า ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ และรูปแบบของโครงการ

(2) สภาพแวดล้อมอื่นที่กระทบกิจกรรม ได้แก่ สภาพแวดล้อมในอดีตตลอดจนประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อมทางกายภาพและธรรมชาติ รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสังคม

William Erwin (1976) แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 มิติคือ

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะใครควรทำและทำอย่างไร

(2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา และลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

(3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

Chapin (1939) ได้ทำการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมและได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบคือ

- (1) การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at meeting)
- (2) การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial contribution)
- (3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on committee)
- (4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of leadership)

อคิน รพีพัฒน์ (2527) แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา เนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือ ชาวชนบทประสบปัญหา ย่อมรู้ปัญหาของตนเป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาคือประชาชนในชุมชนเองไม่ใช่บุคคลภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพในการพัฒนาชุมชน

(2) การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน หรือการร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษากิจกรรมให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์

(3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งนำมาเป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติหรือมีบทบาทร่วมในการวางแผนการดำเนินการ การร่วมตัดสินใจ การเข้าร่วมปฏิบัติตามโครงการ การเข้าร่วมลงแรงและเงินทุน ตลอดจนการร่วมติดตามประเมินผล การดำเนินงาน โดยเป็นทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

2.5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความต้องการได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ ความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในด้านการตลาด ความต้องการมีรายได้เพิ่ม ความต้องการเงินทุน และความต้องการมีเกียรติ มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนสมาชิก เป็นปัจจัยที่จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ (กรรณิการ์ ชมดี, 2524; เพทาย วิเศษพจนกิจ, 2516; Hay

Donald, 1958; Harold R. Kaufman, 1949) แต่การมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกัน คือ ผู้ที่มีการศึกษาและรายได้สูงกว่าเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้มีการศึกษาและรายได้ระดับต่ำ และผู้มีการศึกษาสูงกว่าจะมีความกระตือรือร้นในการรับข้อมูลใหม่ๆ และให้ความสนใจในการรวมกลุ่มแก้ไขปัญห (กรมพัฒนาชุมชน, 2519; โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2536) ซึ่งการได้รับข่าวสารมากมีผลให้กลุ่มหรือโครงการมีความสำเร็จมากกว่าการได้รับข่าวสารน้อย (สุรพล กาญจนจิตรรา และประภาส ศิลปรัศมี, 2538: 25)

2.6 พลวัตรของกลุ่ม

พลวัตรของกลุ่ม (Group Dynamics) หมายถึง การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอันเกิดมาจากการนำปัจจัยต่างๆ มาใช้ในกระบวนการกลุ่ม (Group process) เพื่อให้กลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมาย พลวัตรของกลุ่มจะเป็นสิ่งชี้ทิศทางของกลุ่มว่ากลุ่มจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประสบความสำเร็จ หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลง ซึ่งกลุ่มจะมีพลวัตรที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในทางที่ดีหรือมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและดำเนินไปสู่จุดหมายได้ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ภายในกลุ่ม อันได้แก่ การจัดระเบียบ การจัดการ คิวผู้นำ การปฏิสังสรรค์ระหว่างสมาชิก ความร่วมมือช่วยเหลือกัน การแก้ปัญหาคความขัดแย้งในกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม (James H. David, 1969; Patrick R. Penland and Sara F. Fine, 1974)

McGragor (1960) กล่าวว่า การที่กลุ่มมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการต่างๆ ของสมาชิกได้ จะเป็นลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) บรรยากาศในกลุ่มมีความเป็นกันเอง
- (2) สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
- (3) จุดมุ่งหมายของกลุ่มจะต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดและแสดงความคิดเห็นร่วม
- (4) สมาชิกจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการฟังเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการดูถูกความคิดเห็นของสมาชิก
- (5) กลุ่มควรได้รับรู้ถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยพยายามศึกษาถึงสาเหตุและหาทางแก้ไขแทนการปกปิดหรือเมินเฉย

(6) การตัดสินใจทุกอย่างควรเป็นมติเอกฉันท์ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคน

(7) การวิพากษ์วิจารณ์ควรจะทำบ่อยครั้งและตรงไปตรงมา แต่ควรเป็นในลักษณะที่ไม่รุนแรง

(8) ทุกคนควรมีสติที่จะแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับความคิดหรือการปฏิบัติของกลุ่ม

(9) เมื่อกลุ่มตกลงใจดำเนินการใด สมาชิกจะรู้หน้าที่และยอมปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม

(10) ประธานต้องไม่เป็นผู้เผด็จการหรือยอมทุกอย่าง ทั้งนี้ผู้นำอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญของกลุ่มควรอยู่ที่ความพยายามทำงานให้สำเร็จได้ตามจุดประสงค์

(11) กลุ่มจะต้องเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่ม ทั้งนี้ยังสามารถวัดความมีประสิทธิภาพของกลุ่มได้โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

(ก) ผลผลิต หมายถึง ผลผลิตที่กลุ่มสามารถผลิตขึ้นมาได้ เช่น ในวันหนึ่งๆ ทอผ้าได้กี่ผืน เย็บเสื้อได้กี่ตัว เป็นต้น

(ข) ระดับความพึงพอใจ

(ค) ผลลัพธ์ในการสร้างสรรค์ หมายถึง ความริเริ่มใหม่ๆ หรือผลงานใหม่ๆ เช่น ผลงานทางด้านศิลปะ ผลงานการวิจัย เป็นต้น

(ง) สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความร่วมมือ ความสามัคคีในกลุ่ม มิตรภาพหรือความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

2.7 แนวคิดความเป็นปึกแผ่น

ความเป็นปึกแผ่นในสังคมเป็นความสัมพันธ์และความผูกพันของบุคคลในสังคมที่ต่างฝ่ายต่างมีให้กัน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นแรงยึดเหนี่ยวระหว่างบุคคลในสังคม โดยนักสังคมศาสตร์ที่ศึกษาถึงลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวระหว่างบุคคลในสังคมมีมโนทัศน์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Cohesion) และความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) เป็นต้น

Emile Durkheim (อ้างใน Collins, 1994) ได้เสนอความเป็นปึกแผ่นออกเป็น 2 ประเภทคือ ความเป็นปึกแผ่นเชิงจักรกล (Mechanical solidarity) และความเป็นปึกแผ่นเชิงอินทรีย์ (Organic solidarity) ซึ่งความเป็นปึกแผ่นดังกล่าวอาศัยหลักบูรณาการทางสังคม ระบบสัญลักษณ์ และแบบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางสังคมและโครงสร้างสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

ความเป็นปึกแผ่นเชิงจักรกล แสดงให้เห็นภาพลักษณะของสังคมแยกส่วนร่างกาย ที่เป็นผลมาจากความเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เหมือนกันทั้งหลายรวมเข้ากันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมจะสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นตรงไปตรงมาเท่าที่องค์ประกอบของสังคมไม่แยกจากกัน โดยที่คนในสังคมจำเป็นต้องมีคุณธรรมร่วม (Collective conscience) ซึ่งหมายถึงองค์รวมของความเชื่อและความรู้สึกร่วมของประชาชนทั่วไปในสังคมเดียวกัน คุณธรรมร่วมนี้จะมีอิทธิพลเหนือปัจเจกบุคคล ดังนั้น ค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐานของสังคมจึงเป็นตัวควบคุมความคิดและการกระทำของคนในสังคม ทำให้สภาพความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคลมีน้อย และคนส่วนใหญ่ต่างมุ่งไปที่เป้าหมายของส่วนรวมในสังคม

ความเป็นปึกแผ่นเชิงอินทรีย์ เป็นระบบของสังคมที่มีความซับซ้อน ดังนั้น สังคมจะสามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นเมื่อองค์ประกอบแต่ละส่วนของสังคมเป็นอิสระต่อกัน คุณธรรมร่วมในสังคมจะมีน้อยลง ทั้งนี้เพราะสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นและประชาชนที่อยู่ในสังคมจำนวนมากกระจายอยู่ในบทบาทที่มีความหลากหลายในหน่วยโครงสร้างต่างๆ รวมทั้งปัจเจกบุคคลและหน่วยย่อยในสังคมมีการอาศัยพึ่งพากันและกันโดยมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม คนในสังคมยังจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรมที่ยึดร่วมกัน ไม่เช่นนั้นกลุ่มสังคมจะแตกสลายเพราะแต่ละจะคนมุ่งหาประโยชน์ของตนและจะมีความขัดแย้งต่อกัน

George C. Homans (1950) นักจิตวิทยาสังคมได้ศึกษาถึงลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวในสังคม โดยอธิบายถึงองค์ประกอบพื้นฐานของพฤติกรรมมนุษย์ภายในกลุ่มประกอบด้วย

(1) กิจกรรมมีลักษณะของการเคลื่อนไหวและบุคคลภายนอกสามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเล่น การเดิน การพูด เป็นต้น

(2) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิริยาตอบโต้ซึ่งกันและกันโดยเข้ามามีส่วนร่วมกันในการทำงานหรือการแสดงบทบาทของสมาชิกกลุ่ม

(3) ความรู้สึก (Sentiment) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือความชอบ โดยเป็นความรู้สึกทัศนคติ หรือแรงจูงใจที่เป็นสมาชิกในกลุ่มมีให้กัน

นอกจากนี้ Homans (อ้างใน Collins, 1994) ได้อธิบายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มว่า ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มจะมีมากเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีกิจกรรมร่วมกันและ

มีความเอื้ออาทรต่อกันมาก รวมถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานหรือบรรทัดฐานของสังคมมาก หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของกลุ่มต้องการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานภายในกลุ่มให้ดีขึ้น และสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มมีความรู้สึกและทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์ สมาชิกก็จะยินยอมปฏิบัติตาม ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่ม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วอาจสรุปได้ว่า ความเป็นปึกแผ่นในสังคม หมายถึง แรงยึดเหนี่ยวของสมาชิกในสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปในทางที่ดี โดยยึดหลักคุณธรรมร่วมกัน สมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงตามกัน มีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งนำไปสู่การปฏิสังสรรค์ต่อกันและการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ซึ่งกัน และกัน

การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเป็นพื้นฐานของการรวมกลุ่มเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม (Philip Abrams and Andrew McCulloch, 1976) ทั้งนี้เพราะสมาชิกมีความรู้สึกและทัศนคติที่คล้ายกันมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก ได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ และมีเป้าหมายสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มจากการดำเนินการของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมากจะมีการขยายเครือข่าย โดยการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อเชื่อมกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในและนอกชุมชนเข้าด้วยกัน ประเภทของเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายประเภทครอบครัว เครือญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน และนักวิชาชีพหรือนักวิชาการ

รูปแบบการสร้างเครือข่ายเริ่มจากระดับบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม และกลุ่มกับกลุ่ม การขยายเครือข่ายจึงเป็นกลไกหนึ่งของการส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ โดยความมีปึกแผ่นของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับรายได้ ในขณะที่เดียวกันเมื่อกลุ่มมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมากขึ้น สมาชิกก็ยิ่งมีความพึงพอใจในงานและการเป็นสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วย (วิมลลักษณ์ ชูชาติ, 2542; David W. Johnson, 1997; James H. David, 1969; Patrick R. Penland and Sara F. Fine, 1974; Philip Abrams and Andrew McCulloch, 1976; Terence R. Mitchell and James R. Larson, Jr., 1987) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความพึงพอใจในงาน เช่น รายได้ ความมั่นคงในงาน (คิลก มุลวงษ์, 2537; บุญยืน ชัยสุโรจน์ และคณะ, 2536; Schermerhorn, Jr., 1997)

2.8 แนวคิดความพึงพอใจ

การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจโดยทั่วไปนิยมศึกษาในสองมิติคือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job satisfaction) และมิติความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Service satisfaction) อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในมิติความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งมีมติดังกล่าวได้มีผู้เสนอแนวคิดในลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น

Vroom (1964) กล่าวว่า แต่ละคนจะให้คุณค่าความพึงพอใจตามผลที่ได้รับต่างกัน ถ้าได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการก็จะให้คุณค่าเป็นบวกแต่ถ้าไม่เป็นไปตามที่ต้องการก็จะให้คุณค่าเป็นลบ และถ้ามีความรู้สึกเฉยๆ คุณค่าผลตอบแทนจะเป็นศูนย์

นอกจากนี้ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหวังหรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้าย (End-state in feeling) ที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Harry Wallestein, 1971)

Wolman (1973) ยังกล่าวอีกว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามจุดหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

อย่างไรก็ดี Tiffin และ Mc Cormic (1965) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นแรงจูงใจของมนุษย์ที่ตั้งอยู่บนความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับผลสำเร็จและสิ่งจูงใจ โดยพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ต้องการ

Shelly (1975) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือ ความรู้สึกในทางบวกและความรู้สึกในทางลบ โดยความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ซึ่งความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่เป็นระบบย้อนกลับ ซึ่งความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก

ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและความสุขมีความสัมพันธ์กันโดยเรียกความสัมพันธ์ทั้งสามนี้ว่า ระบบความพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ

สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจของมนุษย์มักได้แก่ สิ่งเร้า การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจคือ การศึกษาว่าสิ่งเร้าแบบใดเป็นสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจจะเกิดมากที่สุดเมื่อมีสิ่งเร้าทุกอย่างที่เป็นที่ต้องการครบถ้วน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปโดยรวมได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกในเชิงการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับผลตอบแทนตามความต้องการหรือตามจุดมุ่งหมาย

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจมีลักษณะใกล้เคียงและสัมพันธ์กับทัศนคติ โดยทัศนคติจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านคือ (Allport อ้างใน Murchinson, 1935)

(1) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective component) เป็นลักษณะทางความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคล ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ ความรู้สึกทางบวก ได้แก่ ชอบ พอใจ เห็นใจ ในขณะที่ความรู้สึกทางลบ ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่พอใจ กลัว รังเกียจ

(2) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive component) คือการที่สมองของบุคคลรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับเกิดเป็นความรู้ ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ บุคคลหรือสภาพการณ์ องค์ประกอบด้านความคิดนี้เกี่ยวข้องกับการพิจารณาที่มาของทัศนคติออกมาว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี

(3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral component) เป็นความพร้อมที่จะกระทำหรือพร้อมที่จะตอบสนองต่อที่มาของทัศนคติ

เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านต่างๆ ของทัศนคติ จะเห็นว่าความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก ซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไปก็ได้ กล่าวโดยสรุปคือ ความพึงพอใจเป็นปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่แสดงออกมาในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมิน โดยบ่งบอกทิศทางของผลการประเมินว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวกหรือทิศทางลบ หรือไม่มีปฏิกิริยา คือ เฉยๆ ต่อสิ่งเร้า นั้น

2.9 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

การกระจายความเจริญของภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและชนบทเป็นนโยบายหลักนโยบายหนึ่งของรัฐ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เท่าเทียมกันและบรรเทาปัญหาสังคมวิธีการหนึ่งที่สามารถกระทำได้นั้นคือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่จะกระจายรายได้สร้างโอกาสในการมีงานทำ และเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่กลับคืนสู่ท้องถิ่นในชนบท จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความสำเร็จของการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทนั้นเกิดจากการร่วมมือและการทำงานของหน่วยงานรัฐและประชาชน โดยรัฐมีบทบาทในการสนับสนุนด้านต่างๆ ให้แก่

ประชาชน และประชาชนเป็นผู้รับประโยชน์ที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้กลุ่มหรือกิจการของตนสามารถอยู่รอดได้

กรอบแนวความคิดสำหรับการวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) หน่วยปฏิบัติการ และ (2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ โดยกรอบแนวความคิดทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวใช้แบบจำลอง CIPP ที่ประกอบด้วย (1) บริบทของโครงการ (2) ปัจจัยเข้า (3) กระบวนการ และ (4) ผลที่เกิดจากโครงการ ดังแสดงในแผนภาพ 2.2 และแผนภาพ 2.3

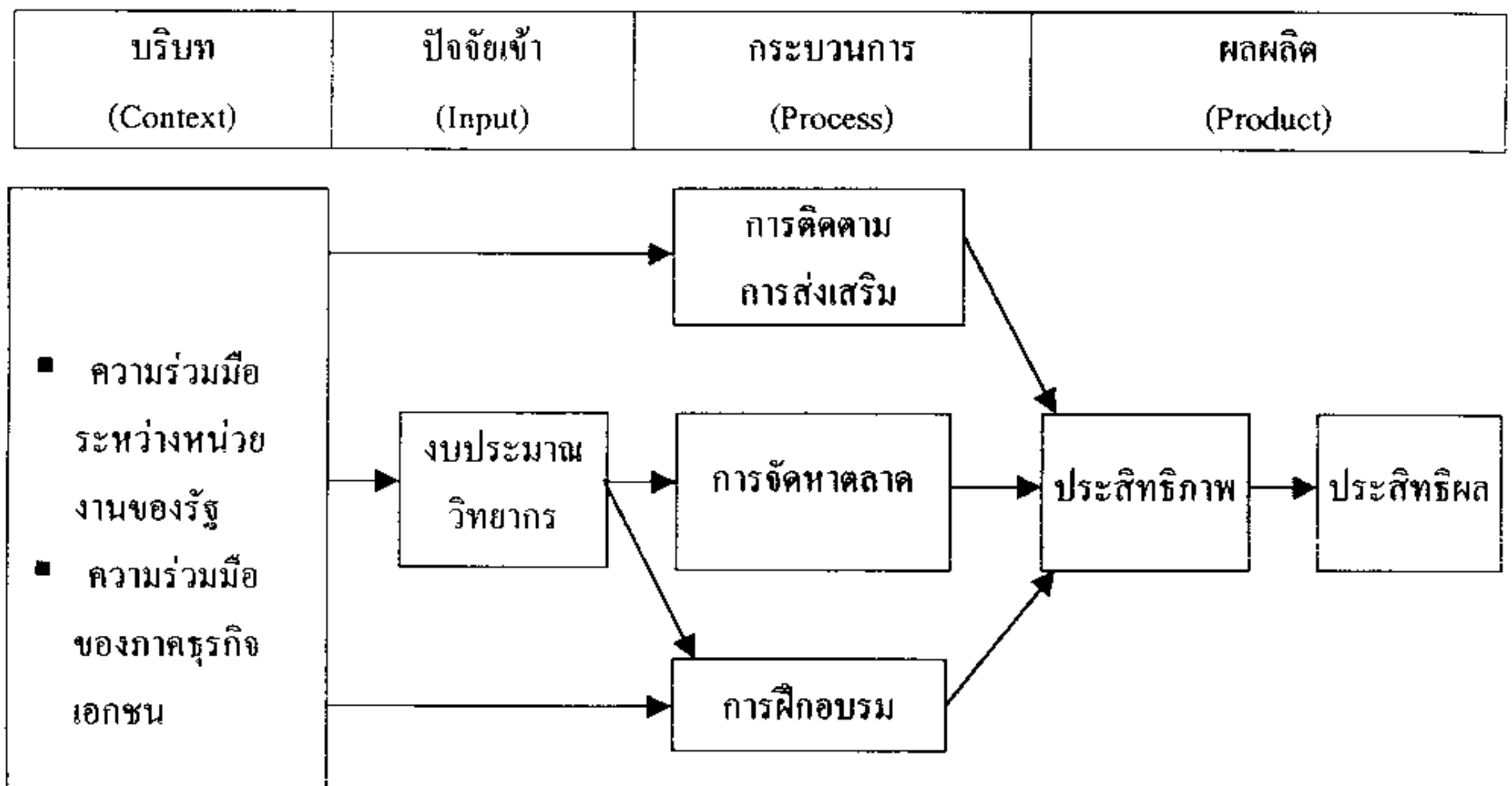
2.9.1 กรอบแนวความคิดในระดับหน่วยปฏิบัติการ

รัฐใช้นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทเพื่อการส่งเสริมการลงทุนของประเทศ โดยคาดว่าจะทำให้มีการจ้างงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ช่วยกระจายผลผลิตให้แก่ชาวชนบท แก้ไขปัญหาการว่างงานตามฤดูกาลในชนบทและการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาทำงานในเมืองหลวง นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและประชาชนในท้องถิ่นชนบท ทำให้การกระจายรายได้มีความสมอภาคมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การส่งเสริมเพื่อการสนับสนุนแนวทางดังกล่าวต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน กล่าวคือ หน่วยงานปฏิบัติการจะต้องมีการประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานวิธีการหลายวิธีและหลายๆ ด้านพร้อมกันไป โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทจึงเป็นกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นโดยหน่วยปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า มีการกระตุ้นให้มีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเอง

จากการพิจารณารายละเอียดของวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษาประเมินผลโครงการ ด้วยการวิเคราะห์ตามแบบจำลอง CIPP จะเห็นได้ว่า สิ่งที่โครงการให้หรือปัจจัยเข้าในที่นี้คือการช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ และการสนับสนุนทางด้านวิทยาการให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการผ่านกระบวนการ 3 ประการ ได้แก่ การติดตามการส่งเสริม การจัดหาตลาด และการฝึกอบรม โดยหวังว่าผลจากการดำเนินโครงการจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการควรจะต้องกระทำภายใต้บริบทแวดล้อมที่มีความพร้อมเพียงในด้านความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐและความร่วมมือจากภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวสามารถเขียนได้เป็นแบบจำลองดังแผนภาพ 2.2

กรอบแนวคิดในระดับปฏิบัติการสามารถเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ 2.2 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบท

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและความร่วมมือของภาคเอกชนเป็นบริบทของโครงการ มีความสัมพันธ์กับงบประมาณและวิทยากร ถ้าหน่วยปฏิบัติการได้รับความร่วมมือจากทั้ง 2 ฝ่าย ก็น่าที่จะเป็นการช่วยเหลือในด้านงบประมาณ วิทยากรการฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่หน่วยงานปฏิบัติการขาดแคลน การฝึกอบรมและการติดตามการส่งเสริมที่ได้ดำเนินการแล้ว

งบประมาณและวิทยากรเป็นปัจจัยเข้าที่มีผลต่อการจัดหาตลาดและการฝึกอบรมผู้เข้าร่วมโครงการ ถ้ามีงบประมาณและวิทยากรที่เพียงพอก็น่าที่จะทำให้หน่วยปฏิบัติการสามารถดำเนินการจัดหาตลาดและการฝึกอบรมได้ตามเป้าหมายของโครงการและตรงความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการ

ถ้ากระบวนการที่หน่วยปฏิบัติการดำเนินการติดตามการส่งเสริม การจัดหาตลาด และการฝึกอบรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการก็น่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน

ความสำเร็จของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในหน่วยปฏิบัติการจะพิจารณาจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน

ในที่นี้ ประสิทธิภาพ หมายถึง จำนวนโครงการที่หน่วยปฏิบัติการดำเนินแล้วเสร็จ
เปรียบเทียบกับจำนวนโครงการที่กำหนดไว้

ประสิทธิผล หมายถึง การมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรม
ชนบทของผู้เข้าร่วมโครงการ

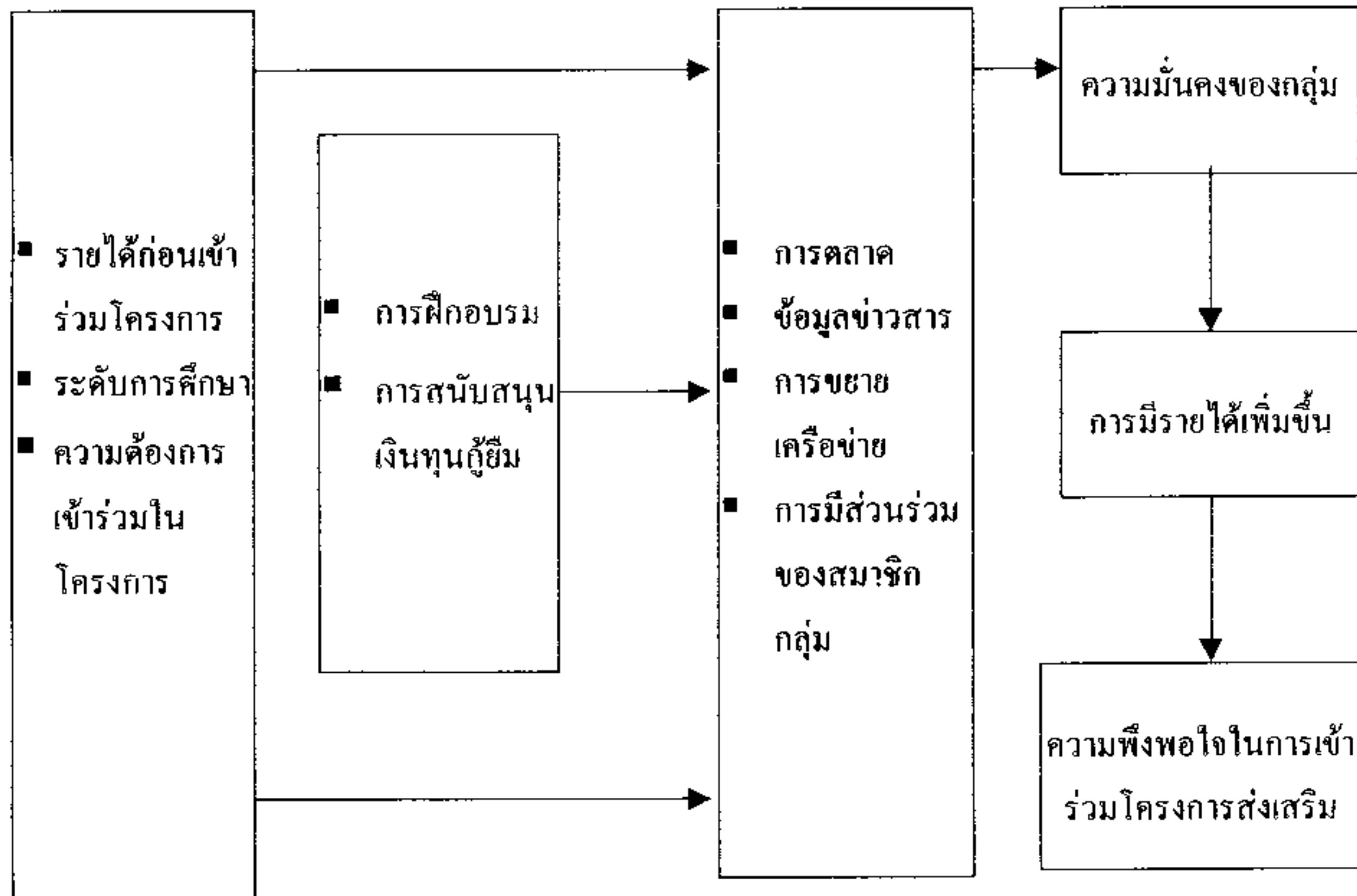
2.9.2 กรอบแนวความคิดในระดับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ประชาชนในท้องถิ่นชนบทที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทเป็นผู้ที่
รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ และเป็นกลไกหลักในการดำเนินงานสืบต่อจากความช่วยเหลือของ
หน่วยปฏิบัติการ จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจาก
โครงการ ซึ่งจะเป็นกระบอกงาที่สะท้อนความสำเร็จของโครงการได้โดยพิจารณาจากการสนับสนุน
ที่ได้รับและการรวมกลุ่มของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษาของโครงการด้วยการวิเคราะห์ตามแบบ
จำลอง CIPP จะเห็นว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการส่งเสริมหรือมีปัจจัยเข้าของโครงการ ได้แก่
การฝึกอบรม และการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมหรือเงินทุนหมุนเวียน โดยดำเนินการผ่านกระบวนการ
ซึ่งประกอบด้วย การตลาด ข้อมูลข่าวสาร การขยายเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม
ซึ่งปัจจัยเข้าและกระบวนการดำเนินภายใต้บริบทของผู้เข้าร่วมโครงการที่ประกอบด้วย รายได้ก่อน
เข้าร่วมโครงการ ระดับการศึกษา และความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้โดยหวังว่ากลุ่ม
ของผู้เข้าร่วมโครงการจะมีความมั่นคงของกลุ่มและมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงมีความพึงพอใจในการ
เข้าร่วมโครงการ

กรอบแนวคิดในการศึกษาระดับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเขียนเป็นแบบ
จำลองได้ดังนี้

บริบท (Context)	ปัจจัยเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลผลิต (Product)
--------------------	-----------------------	------------------------	---------------------

แผนภาพ 2.3 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

บริบทของโครงการในกลุ่มนี้ ได้แก่ รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริม ระดับการศึกษา และความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการที่ประกอบด้วยการตลาด ข้อมูลข่าวสาร การขยายเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับคือ การฝึกอบรม และการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการตลาด ข้อมูลข่าวสาร การขยายเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

ถ้าการสนับสนุนของรัฐที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริม ระดับการศึกษา และความต้องการในการเข้าร่วมโครงการของประชาชนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ผนวกกับการตลาด ข้อมูลข่าวสาร

การขยายเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มน่าจะทำให้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรม
ชนบทประสบความสำเร็จได้ โดยกลุ่มมีความมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจ
ในการเข้าร่วม

ความสำเร็จของการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทส่วนหนึ่งน่าจะได้รับการพิจารณาจาก
ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการคือ ความมั่นคงของกลุ่ม การมีรายได้เพิ่มขึ้น และความพึงพอใจในการเข้า
ร่วมโครงการส่งเสริม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากผลการศึกษาหรือข้อมูลที่ได้จากระเบียบวิธีเชิงปริมาณเอื้อประโยชน์ในการเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทางสถิติได้ สำหรับระเบียบวิธีเชิงคุณภาพจะให้ภาพที่ลึกลงไปรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ซึ่งการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งสองควบคู่กันจะทำให้ได้ข้อมูลทั้งในแนวกว้างและในแนวลึก ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการศึกษามีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

3.1 ประชากรเป้าหมาย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล 2 กลุ่มคือ (1) หน่วยปฏิบัติการ และ (2) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

3.1.1 หน่วยปฏิบัติการ

ประชากรเป้าหมายในระดับนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก

ทั้งนี้ผู้บริหารประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 ซึ่งรับผิดชอบในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ (2) อุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก

ข้อมูลในระดับนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยแบบสอบถาม “แนวทางการสัมภาษณ์เจ้าพนักงาน” และ “แนวทางการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน” (ภาคผนวก)

3.1.2 ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ประชากรผู้เข้าร่วมโครงการในระดับนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

ข้อมูลในระดับนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการโดยใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.2 การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างประชากรเป้าหมายในกลุ่มประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างจังหวัดแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเฉพาะในจังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 มีหน้าที่เป็นหน่วยงานปฏิบัติของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และจังหวัดพิษณุโลกมีฐานการผลิตอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยมีปัจจัยการผลิตในจังหวัด นอกจากนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังมีการคมนาคมครบทุกด้านจึงสามารถเชื่อมโยงปัจจัยการผลิต ผลิตภัณฑ์ การค้าและการบริการกับจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มีแนวทางการส่งเสริมให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับฐานการผลิตและปัจจัยการผลิตในภาคและจังหวัดใกล้เคียง

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างระดับอำเภอแบบโควต้า โดยเลือกพื้นที่ดำเนินงานของแต่ละแผนงาน/โครงการการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทประมาณ 2 อำเภอที่ครอบคลุมแผนงาน/โครงการต่างๆ กัน

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างตำบลประมาณ 2 ตำบลของอำเภอ โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในตำบลที่มากเป็นอันดับหนึ่งและสอง

ขั้นที่ 4 สุ่มตัวอย่างหมู่บ้านประมาณ 2 หมู่บ้านจาก 1 ตำบล โดยพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการของหมู่บ้านที่มากเป็นอันดับหนึ่งและสอง

ขั้นที่ 5 จะได้ประชาชนประมาณ 278 คนที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมส่วนหนึ่งศึกษาจากผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นตัวอย่างมีลักษณะภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคมดังแสดงในตาราง 3.1

ตาราง 3.1 อัตราส่วนร้อยละภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการ (278 ราย)

ภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคม	อัตราส่วนร้อยละ
เพศ	
ชาย	5.4
หญิง	94.6
การศึกษา	
ไม่ได้รับการศึกษา	4.0
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	48.9
ประถมศึกษาปีที่ 6	24.1
มัธยมศึกษาปีที่ 3	17.3
มัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช.	5.0
ปริญญาตรี	0.7
สถานภาพในครัวเรือน	
หัวหน้าครัวเรือน	13.3
คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน	68.0
บุตร	15.1
ญาติ	3.6

ตาราง 3.1 อัตราส่วนร้อยละภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เข้าร่วมโครงการ (ต่อ)

ภูมิหลังด้านเศรษฐกิจและสังคม	อัตราส่วนร้อยละ
สถานภาพสมรส	
โสด	16.2
แต่งงานอยู่ด้วยกัน	70.5
แยกกันอยู่	1.4
ม้าย/หย่าร้าง	11.9
อาชีพหลัก	
ชาวไร่/ชาวนา	41.0
ตัดเย็บเสื้อผ้า	28.0
รับจ้างทั่วไป	9.6
ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	6.5
ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา	4.0
แม่บ้าน	4.0
ทอผ้า	3.6
เจียรไนพลอย	2.9
ค้าขาย	0.4
อาชีพเสริม	
ไม่มีอาชีพเสริม	43.2
ชาวไร่/ชาวนา	3.2
รับจ้างทั่วไป	2.9
ค้าขาย	0.7
เจียรไนพลอย	5.8
ตัดเย็บเสื้อผ้า	12.2
ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	6.5
ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา	4.7
ทอผ้า	20.8

จากข้อมูลภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในตาราง 3.1 ผู้เข้าร่วมโครงการเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 94.6) และเกือบครึ่งหนึ่งได้รับการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประมาณร้อยละ 24.1 ของผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนผู้ได้รับการศึกษาที่เหลือได้รับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. และปริญญาตรี และมีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 4 สถานภาพในครัวเรือนของผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นคู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 68) และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.5) เป็นผู้ที่สมรสแล้วและอยู่ด้วยกัน อาชีพหลัก 3 อันดับแรกของผู้เข้าร่วมโครงการคือ ชาวไร่/ชาวนา (ร้อยละ 41.0) คัดเย็บเสื้อผ้า (ร้อยละ 28.1) และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 9.7) ทั้งนี้ผู้ร่วมโครงการส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเสริมอีกด้วย

ตาราง 3.2 ลักษณะของผู้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ (จำนวน 278 ราย)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
อายุ (ปี)	36.26	11.18	15.00	72.00
รายได้ของผู้เข้าร่วมโครงการ (บาท/เดือน)	3,037.00	1,294.60	0.00	8,500.00

ผู้เข้าร่วมโครงการมีอายุประมาณ 36 ปี โดยมีอายุแตกต่างกันมากคือ อายุต่ำสุด 15 ปี และสูงสุด 72 ปี รายได้ต่อเดือนของผู้เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 3,037 บาท โดยผู้เข้าร่วมบางคนไม่มีรายได้ และบางคนมีรายได้สูงถึงเดือนละ 8,500 บาท

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นตอนการพัฒนาแบบสอบถามและการวางแผน และ (2) ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคสนาม ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนดังนี้

3.3.1 ขั้นตอนการพัฒนาแบบสอบถามและการวางแผน

ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยการออกแบบสอบถาม การพัฒนาแบบสอบถาม และการทดสอบแบบสอบถาม ตลอดจนการวางแผนการปฏิบัติงานภาคสนามในเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและระเบียบวิธีวิจัยเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบสอบถาม

(2) ดำเนินการติดต่อและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 8 จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อขอใช้เป็นสถานที่ในการทดสอบแบบสอบถาม ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2543

(3) ปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถามจากประเด็นปัญหาและข้อคิดเห็นสำคัญที่ได้จากการทดสอบแบบสอบถาม และทดสอบแบบสอบถามอีกครั้งในวันที่ 18 พฤษภาคม 2543

(4) ปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมทั้งเปิดรับสมัครและอบรมผู้ช่วยเก็บข้อมูลในภาคสนาม

3.3.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามดำเนินการ โดยเก็บข้อมูลในกลุ่มหน่วยปฏิบัติการ และกลุ่มประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกตามรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

1) การเก็บข้อมูลในระดับหน่วยปฏิบัติงาน

การดำเนินการในขั้นนี้เป็นการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และเพื่อรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับรายละเอียดการส่งเสริมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทว่าได้มีการส่งเสริมในพื้นที่ใดบ้าง จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละโครงการมีจำนวนเท่าใด และโครงการดังกล่าวยังคงมีการรวมกลุ่มและประกอบอาชีพหรือไม่

2) การเก็บข้อมูลในระดับหน่วยประชาชน

เมื่อได้เอกสารเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการฯแล้ว การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับประชาชนมีขั้นตอนดังนี้

(1) ทำการสุ่มตัวอย่างและกำหนดแผนการเดินทางในการเก็บข้อมูล เพื่อให้เกิดความสอดคล้องของระยะทางแต่ละพื้นที่ที่มีประชากรตัวอย่าง

(2) ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการเอื้อความสะดวกต่อผู้เก็บข้อมูลในการหาพื้นที่เป้าหมายก็คือสอบถามรายชื่อหัวหน้ากลุ่มจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

(3) สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่จะสัมภาษณ์ในขณะที่ผู้เข้าร่วมโครงการทำงานและเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เพื่อให้ข้อมูลในเชิงทัศนคติบางข้อคำถามเป็นไปตามความจริงมากที่สุด โดยไม่เกิดความคิดเห็นคล้อยตามกัน

(4) สนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอย่างน้อย 2 กลุ่มๆ ละ 5-6 คน โดยไม่นำหัวหน้ากลุ่มเข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการป้องกันการชี้นำคำตอบของสมาชิกกลุ่ม

(5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม วางแผนหรือปรับเปลี่ยนแผนการลงพื้นที่ของวันถัดไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจากประชากรตัวอย่าง ทั้งจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและคุณเลขาฯในหน่วยงานของรัฐ รวมถึงประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทข้อมูลดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ในข้อมูลเชิงปริมาณสามารถแยกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะการนำข้อมูลไปใช้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์เส้นทาง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา โดยใช้สถิติการวิเคราะห์แจกแจงเป็นอัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด เพื่อใช้ในการบรรยายและพรรณนาคุณสมบัติและลักษณะของตัวแปร

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows version 7.5 วิเคราะห์ค่าสถิติความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์จำแนกและจัดเรียงระเบียบข้อมูล รวมถึงสรุปข้อมูลแยกตามประเด็นที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ได้แก่ การดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท โดยแยกประเด็นตามข้อคำถาม

3.5 คำนิยามปฏิบัติการ

จากแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่น่าสนใจของการศึกษาดังกล่าวแตกต่างกันออกไป โดยแต่ละตัวแปรมีนิยามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ในการนิยามจะเริ่มต้นด้วยคำนิยามนาม ซึ่งเป็นคำแทนคำที่ต้องการนิยามเพื่อให้ง่ายแก่ความเข้าใจ และตามด้วยคำนิยามปฏิบัติการ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการจะวัด โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการที่จะใช้วัดคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1) รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ (Previous income: PINC)

รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ หมายถึง เงินที่ได้รับจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยได้รับก่อนที่จะมาเข้าโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

มาตรวัดนี้วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ

(1) รายได้ต่อเดือนที่ได้รับก่อนเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนกี่บาทต่อเดือน (Former income: FINC)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่มีรายได้อ่อนก่อนเข้าร่วมโครงการต่อเดือน มีหน่วยเป็นบาท

(2) ท่านคิดว่าก่อนเข้าร่วมโครงการครอบครัวของท่านมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด (Sufficient income: SINC)

เกณฑ์ในการให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่มีรายได้อ่อนก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน

มาตรวัดจากรายการข้อคำถาม 2 ข้อสามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดได้ดังนี้

$$PINC = FINC \times SINC$$

มาตรวัดนี้คำนวณได้จากรายได้ต่อเดือนที่ได้รับก่อนการเข้าร่วมคูณด้วยคะแนนความเพียงพอของรายได้

2) ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาที่ผู้เข้าร่วมโครงการสำเร็จการศึกษา ในที่นี้วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการถึงระดับการศึกษาว่าได้อบบการศึกษาในระดับใด

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่มีรายได้อ่อนก่อนเข้าร่วมโครงการระบุจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษ

3) ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ (Project partaking need: PPN)

ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ หมายถึง ความต้องการที่เกิดจากความรูสึกของตัวผู้เข้าร่วมโครงการ และที่เกิดจากภาระพึ่งพิงในครอบครัวซึ่งผลักดันผู้เข้าร่วมโครงการ

จากคำนิยามนามข้างต้นจะเห็นได้ว่ามาตรวัดนี้ประกอบด้วยคุณสมบัติใน 2 ประการ คือ คุณสมบัติของความต้อการเข้าร่วมโครงการที่มาจากแรงผลักดันภายในของตนเอง และคุณสมบัติในความต้อการเข้าร่วมโครงการจากความจำเป็นหรือแรงผลักดันภายนอก โดยตัวแปรนี้วัดโดยถามในแบบสอบถาม 2 ข้อคือ

ความต้องการเข้าร่วมโครงการด้วยตนเอง

(1) ก่อนเข้าร่วมโครงการ ท่านมีความต้องการในการเข้าร่วมโครงการมากน้อยเพียงใด (Self partaking need: SPN)

เกณฑ์ในการให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่คุณเข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับของความ ต้องการในการเข้าร่วมโครงการ โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน แล้วคูณด้วย 10

ความต้องการเข้าร่วมโครงการจากแรงขับเคลื่อน: ภาระพึ่งพิง

(2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านทั้งหมดมีกี่คนและจำนวนสมาชิกวัยทำงาน (18-60 ปี) ที่ไม่มีงานทำ/ว่างงานในครัวเรือนมีกี่คน (Dependency: DPN)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามจำนวนที่คุณเข้าร่วมโครงการระบุ และหาอัตรา ส่วนการพึ่งพิง โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$\text{ภาระพึ่งพิง} = \frac{\text{จำนวนแรงงานที่ว่างงาน}}{\text{จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด}} \times 100$$

ความต้องการเข้าร่วมโครงการ (Project partaking need: PPN)

หลังจากได้คะแนนจากคุณสมบัติของมาตรวัดจากรายการข้อคำถามทั้ง 2 ข้อแล้ว สามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดได้ดังนี้

$$\text{PPN} = \frac{\text{SPN} + \text{DPN}}{2}$$

มาตรวัดนี้สามารถคำนวณได้จากผลรวมของคะแนนจากข้อคำถาม 2 ข้อ (SPN และ DPN) แล้วหารด้วย 2 ซึ่งเป็นจำนวนข้อคำถามเพื่อให้ได้คะแนนเฉลี่ย

4) การฝึกอบรม (Training: TRAIN)

การฝึกอบรม หมายถึง การฝึกอบรมอาชีพในขั้นพื้นฐานและการต่อยอดหรือการพัฒนาทักษะ การฝึกอบรมด้านการจัดการ การเงิน การตลาด การผลิตและเทคโนโลยี โดยพิจารณาจากเนื้อหาของหลักสูตร ระยะเวลาการฝึกอบรม วิทยากรฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม และการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

- (1) เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของท่านเพียงใด (TRAIN₁)
 - (2) หลังจากมีการฝึกอบรมแล้วมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด (TRAIN₂)
 - (3) วิทยากรฝึกอบรมทำให้ท่านมีความรู้เพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติได้ในระดับใด (TRAIN₃)
 - (4) ท่านคิดว่าวิธีการฝึกอบรมเหมาะสมในระดับใด (TRAIN₄)
 - (5) ระยะเวลาการฝึกอบรมเพียงพอที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้และปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด (TRAIN₅)
 - (6) ท่านได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพในระดับใด (TRAIN₆)
- เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่คุณสมบัติของมาตรวัดจากรายการข้อคำถามแล้ว สามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดการฝึกอบรมได้ดังนี้

$$\text{TRAIN} = \frac{\sum_{i=1}^6 \text{TRAIN}_i}{6}$$

มาตรวัดนี้สามารถคำนวณจากการนำผลคะแนนทั้งหมดของรายการข้อคำถามรวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อคำถามซึ่งจะทำให้ได้คะแนนเฉลี่ยของมาตรวัด

สำหรับมาตรวัดนี้จะมีการทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ของมาตรวัดโดยการศึกษาจะใช้การวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency method) แบบ Cronbach's alpha ซึ่งค่าสถิติสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์และใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความเชื่อถือได้ของมาตรวัดคือ

(ก) ค่า Alpha if item deleted เป็นค่าที่บอกว่าถ้าตัดข้อความนั้นออกแล้วทำให้ค่าของมาตรวัดโดยรวมสูงขึ้นหรือต่ำลงเป็นเท่าใด

(ข) ค่า Alpha รวมของมาตรวัดเป็นค่าที่บอกว่ามาตรวัดที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่ใช้นั้นมีความเชื่อถือได้ในระดับใด ถ้าค่า Alpha รวมมีค่าเข้าใกล้ 0.60 หรือมากกว่าจะถือได้ว่ามาตรวัดนั้นมีความเชื่อถือได้

อย่างไรก็ตาม ก่อนทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัดต้องพิจารณาความกระจายตัวของข้อมูล กล่าวคือ ข้อคำถามที่จะนำมาใช้ต้องไม่มีความเบี่ยงเบนมากเกินไป ซึ่งพิจารณาได้ตามตาราง 3.3 ดังนี้

ตาราง 3.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของตัวแปรการฝึกอบรม

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม	8.47	1.87	0	10
การฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง	6.09	3.20	0	10
วิทยากรที่ฝึกอบรมทำให้ท่านมีความรู้	8.35	1.87	0	10
วิธีการฝึกอบรม	8.41	1.91	0	10
ระยะเวลาการฝึกอบรม	7.31	2.38	0	10
การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพ	7.67	2.82	0	10

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกๆ ข้อคำถาม (ตาราง 3.3) จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัด

ผู้เข้าร่วมโครงการให้คะแนนด้านเนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงคือ 8.5 คะแนน ในขณะที่วิทยากรที่ฝึกอบรมและวิธีการฝึกอบรมมีคะแนนโดยเฉลี่ย 8.4 เท่ากัน อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมมีความต่อเนื่องในระดับปานกลางเท่านั้น

เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดการฝึกอบรมโดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Reliability coefficient) ในลักษณะการทดสอบความสอดคล้องภายในของข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ผลที่ได้แสดงรายละเอียดของข้อคำถาม ค่า Alpha if item deleted ของข้อคำถามแต่ละข้อและค่า Alpha รวมของรายการข้อคำถามทุกข้อรวมกัน ดังปรากฏในตาราง 3.4

ตาราง 3.4 Alpha if item deleted ของรายการที่ใช้สร้างมาตรวัดการฝึกอบรม

รายการข้อคำถาม	Alpha if item deleted
1. เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของท่านเพียงใด	0.6297
2. หลังจากมีการฝึกอบรมแล้วมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด	0.7926
3. วิทยากรฝึกอบรมทำให้ท่านมีความรู้เพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติได้ในระดับใด	0.6564
4. ท่านคิดว่าวิธีการฝึกอบรมเหมาะสมในระดับใด	0.5547
5. ระยะเวลาการฝึกอบรมเพียงพอที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้และปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด	0.6515
6. ท่านได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพในระดับใด	0.6254

Alpha = 0.6988; Standardized alpha = 0.7545

ค่า Alpha ของมาตรวัดนี้เท่ากับ 0.6988 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือได้ในระดับปานกลาง หากต้องการเพิ่มความน่าเชื่อถือได้ของมาตรวัดก็สามารถทำได้โดยเลือกตัดรายการข้อคำถามที่ 2 ซึ่งจะพบว่าค่า Alpha ของมาตรวัดสูงขึ้นเท่ากับ 0.7926 อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้จะไม่ตัดรายการข้อคำถามดังกล่าว เนื่องจากจะเป็นการลดเนื้อหาความต่อเนื่องของการฝึกอบรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของการเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะฝีมือหรือความสามารถอันพึงจะได้รับ ดังนั้น จึงคงรายการข้อคำถามข้อ 2 ไว้เช่นเดิม

5) การสนับสนุนเงินทุนกู้ยืม (Financial support: FSUP)

การสนับสนุนเงินทุนกู้ยืม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ วัดโดยการสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการด้วยข้อคำถาม 2 ข้อดังนี้

(1) กลุ่ม/โครงการของท่านได้รับการช่วยเหลือในด้านเงินทุนหรือไม่ ในกรณีที่ได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวให้ผู้เข้าร่วมโครงการระบุว่าได้รับจำนวนเงินเท่าใด และได้รับจากใคร (ภาครัฐ / เอกชน / สมาชิก) (Financial source: FINS)

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าได้ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ได้ให้ 0 คะแนน

(2) ท่านคิดว่าเงินทุนที่ได้รับการช่วยเหลือเพียงพอกับการดำเนินงานหรือไม่
(Financial sufficiency: FINU)

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าได้ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ได้ให้ 0 คะแนน

หลังจากได้คะแนนของคุณสมบัติของมาตรวัดแล้วสามารถคำนวณหาคะแนนของ
มาตรวัดการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมได้ ดังนี้

$$FSUP = FINS + FINU$$

มาตรวัดนี้คำนวณจากผลรวมของคะแนนจากรายการข้อคำถามทั้ง 2 ข้อ

6) การตลาด

การตลาด หมายถึง การให้ความช่วยเหลือของรัฐในการหาตลาด รวมถึงการหาหรือ
ขยายตลาดของผู้เข้าร่วมโครงการเองและลักษณะและความต่อเนื่องของตลาดที่มีอยู่ในปัจจุบัน
ซึ่งนำไปสู่ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วม
โครงการเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะของตลาดปัจจุบันเป็นตลาดประเภทใด โดยเลือกจาก 4 ตัวเลือกคือ
(ก) ตลาดในท้องถิ่น (ข) ตลาดต่างท้องถิ่น (ค) ตลาดต่างประเทศ (ง) ไม่มีตลาด

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบข้อ (ก)-(ค) ให้ข้อละ 1 คะแนน ถ้าตอบข้อ (ง) ให้ 0
คะแนน

(2) ตลาดที่มีอยู่มีอย่างต่อเนื่องหรือไม่

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าต่อเนื่องให้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ต่อเนื่องให้ 0
คะแนน

(3) ในด้านการตลาด รัฐได้ช่วยหาตลาดให้หรือไม่ ในระดับใด

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่ได้ช่วยให้ 0 คะแนน ถ้าตอบว่าช่วยให้คะแนนตาม
ที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับความช่วยเหลือของรัฐในการหาตลาด

(4) ท่านได้มีการหาหรือขยายตลาดเองหรือไม่ ในระดับใด

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่มีให้ 0 คะแนน ถ้าตอบว่ามีให้คะแนนตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับในการหาหรือขยายตลาด

(5) ท่านมีตลาดที่ได้มาจากการติดต่อของพ่อค้าคนกลางหรือไม่ ในระดับใด

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่มีให้ 0 คะแนน ถ้าตอบว่ามีให้คะแนนตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับความมกน้อยของตลาดที่ได้จากพ่อค้าคนกลาง

มาตรวัดสำหรับการตลาดจะใช้คะแนนปัจจัยที่หาได้จากเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยจากตัวแปร 5 ตัวข้างต้น

การสกัดปัจจัยในการวิเคราะห์ปัจจัยนี้เลือกใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principal component) ซึ่งเป็นวิธีการหาปัจจัยหลักตัวแปรโดยอาศัยหลักความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรที่ใช้เป็นข้อมูลเพื่ออธิบายการผันแปรของข้อมูลได้มากที่สุด

การหาคะแนนปัจจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอย (Regression analysis) โดยเลือกจาก 3 วิธีคือ วิธีของแอนเดอร์-รูบิน (Ander-Rubin) วิธีบาร์ทเลตต์ (Bartlett) และวิธีการวิเคราะห์ถดถอย ทั้งนี้จากการใช้วิธีการสกัดปัจจัยแบบองค์ประกอบหลัก วิธีการหาคะแนนปัจจัยทั้ง 3 วิธีจะให้คะแนนเหมือนกัน

ตาราง 3.5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรในการวิเคราะห์ปัจจัย

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ลักษณะตลาดปัจจุบัน	0.98	0.15	0	1
ความต่อเนื่องของตลาด	0.92	0.27	0	1
รัฐช่วยหาตลาดให้	4.38	1.04	0	10
ผู้เข้าร่วมหา/ขยายตลาดเอง	2.85	1.90	0	10
ตลาดเกิดจากพ่อค้าคนกลาง	1.76	1.16	0	10

ตลาดปัจจุบันที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีอยู่ประมาณร้อยละ 92 จะมีความต่อเนื่อง โดยตลาดดังกล่าวเป็นตลาดที่รัฐจัดหาให้ ผู้เข้าร่วมโครงการหาด้วยตัวเอง และตลาดที่เกิดจากพ่อค้าคนกลางตามลำดับ

ตาราง 3.6 Correlation matrix ของตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการสกัดปัจจัย

	ลักษณะตลาด	ความต่อเนื่องฯ	ตลาดฯ รัฐ	ตลาดฯ ผู้เข้าร่วม	ตลาดฯ พ่อค้า
ลักษณะตลาด	1.000				
ความต่อเนื่องฯ	0.533**	1.000			
ตลาดฯ รัฐ	0.170*	0.193**	1.000		
ตลาดฯ ผู้เข้าร่วม	0.081	0.077	-0.684**	1.000	
ตลาดฯ พ่อค้า	-0.160**	-0.173**	-0.346**	0.034	1.000

หมายเหตุ: * หมายถึง มีระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 ** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.001

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการสกัดปัจจัยดังแสดงในตาราง 3.6 จะเห็นว่าโดยรวมความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่จะมีความสัมพันธ์กันต่ำถึงปานกลาง ซึ่งมีทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวกและเชิงลบ

ตาราง 3.7 ค่า Eigenvalues ค่า Percent of Variance และค่า Cumulative Percent ของการผันแปรที่อธิบายได้

องค์ประกอบ	Eigenvalues	Pct of Variance	Cum Percent
ลักษณะตลาด	27.293	62.700	62.700
ความต่อเนื่องของตลาด	10.571	28.269	90.696
ตลาดที่จัดหารัฐ	3.677		
ตลาดที่ผู้เข้าร่วมหา/ขาย	1.046		
ตลาดที่เกิดจากพ่อค้า	1.018		

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยในตาราง 3.7 พบว่าตัวแปรทั้งหมดมีปัจจัยร่วมกัน 2 ปัจจัย และปัจจัยทั้งหมดนี้อธิบายการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 90.696

ทั้งนี้องค์ประกอบของปัจจัยที่สกัดได้ 2 ปัจจัยมีรายละเอียดขององค์ประกอบ (ตัวแปร) ดังแสดงในตาราง 3.8

ตาราง 3.8 ตารางการหมุนปัจจัย

องค์ประกอบ	Rotated matrix	
	1	2
ลักษณะตลาด	0.020	0.840
ความต่อเนื่องฯ	-0.002	0.845
ตลาดฯ รัฐ	-0.912	0.232
ตลาดฯ ผู้เข้าร่วม	0.892	0.182
ตลาดฯ พ่อค้า	0.353	-0.423

จากการสกัดได้ 2 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยที่ 1 ประกอบด้วย ตลาดที่รัฐจัดหาให้และตลาดที่ผู้เข้าร่วมโครงการจัดหาเอง โดยดูได้จากสดมภ์ที่สอง แถวที่สามและสี่ ในที่จะให้ชื่อปัจจัยแรกที่สกัดได้ว่า “ตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์”

ส่วนปัจจัยที่ 2 ประกอบด้วย ลักษณะตลาดและความต่อเนื่องของตลาด โดยดูได้จากสดมภ์ที่สาม แถวที่หนึ่งและสอง จากลักษณะของตัวแปรจะให้ชื่อว่า “ลักษณะตลาดและความต่อเนื่องของตลาด”

หลังจากนั้น นำปัจจัยที่ได้จากการสกัดนี้มารวมกันโดยคุณสมบัติของตัวแปรจะครบถ้วนตามมิติ 4 ประการ ซึ่งในที่นี้จะใช้ชื่อว่า “การตลาด” ในการวิเคราะห์เส้นทางต่อไป

7) ข้อมูลข่าวสาร (Information: INFO)

ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารของผู้เข้าร่วมโครงการในด้าน การตลาด แหล่งเงินทุน/เงินกู้ และเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานหรือ การขยายงานของผู้เข้าร่วมโครงการ วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการด้วยข้อคำถามดังนี้

(1) ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านการตลาด แหล่งเงินทุน/เงินกู้ และเทคโนโลยี/การผลิตหรือไม่ และได้รับมากน้อยเพียงใด (Information reception: INFR)

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่ได้รับให้ 0 คะแนน ถ้าตอบว่าได้รับให้คะแนนตาม ที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารในแต่ละด้าน โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน หลังจากนั้นนำคะแนนรวมหารด้วย 3

(2) ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งใด (Information source: INFS) โดยผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือกดังนี้ (2.1) โทรทัศน์ (2.2) วิทยุ (2.3) หนังสือพิมพ์ (2.4) เจ้าหน้าที่ (2.5) เสียงตามสาย/หอกระจายข่าว (2.6) ผู้นำชุมชน (2.7) เพื่อน (2.8) ประธานกลุ่ม (2.9) วิทยากร (10) อื่นๆ

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่ได้รับข่าวสารในด้านใดๆ ให้ 0 คะแนน ถ้าเลือกตอบข้อ (2.1)-(2.8) ให้ข้อละ 1 คะแนน

(3) ความถี่ในการได้รับข้อมูลข่าวสาร (Information frequency: INFF) โดยให้ระบุจำนวนครั้งที่ได้รับต่อเดือน

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวนครั้งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารภายใน 1 เดือน

เมื่อได้คะแนนจากคุณสมบัติของมาตรวัดจากรายการข้อคำถาม 3 ข้อแล้วสามารถนำมาคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดดังนี้

$$\text{INFO} = (\text{INFR} + \text{INFS}) \times \text{INFF}$$

มาตรวัดนี้ได้จากการนำผลคะแนนของข้อคำถาม (1) รวมกับ (2) และคูณด้วยคะแนนในข้อ (3)

8) การขยายเครือข่าย (Networking: NETW)

การขยายเครือข่าย หมายถึง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการและกลุ่ม/ชุมชนต่างๆ ที่มีการประกอบอาชีพในลักษณะเดียวกันหรือลักษณะที่จะเอื้อประโยชน์ต่อกัน ได้วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการว่าได้มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันหรือไม่ และบ่อยเพียงใด โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มี 3 รายการคือ

(1) ความรู้และหรือทักษะการผลิต (Knowledge networking: KNOL)

(2) วิทยากรฝึกอบรม (Instructor networking: INST)

(3) การรับช่วงการผลิต (Subcontract networking: SUBC)

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าตอบว่าไม่มีให้ 0 คะแนน ถ้าตอบว่ามีให้คะแนนตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงความถี่ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

หลังจากได้คะแนนของคุณสมบัติของมาตรวัด 3 รายการแล้วสามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดนี้ได้โดย

$$\text{NETW} = \text{KNOL} + \text{INST} + \text{SUBC}$$

สำหรับมาตรวัดนี้คำนวณจากผลรวมของคะแนนจากการข้อคำถามย่อย 3 รายการ

9) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation: PART)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง ผู้เข้าร่วมโครงการมีโอกาสเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมด้านต่างๆ ของกลุ่มทั้งทางด้านนโยบายและการปฏิบัติ วัดโดยข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มว่ามีมากน้อยเท่าใด โดยถามผู้เข้าร่วมโครงการว่าเห็นด้วยกับข้อความดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

- (1) ท่านและสมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (PART₁)
- (2) เมื่อมีการประชุมกลุ่มไม่จำเป็นต้องไปทุกครั้ง (PART₂)
- (3) ปัญหาของกลุ่มจะมีการพูดคุย/ปรึกษากันเฉพาะในคณะกรรมการบริหารกลุ่ม (PART₃)
- (4) การตัดสินใจส่วนใหญ่มาจากการลงคะแนนเสียง (PART₄)
- (5) ตลาดไม่มี เงินกลุ่มไม่พอต้องช่วยกันวางแผนหาตลาดและเงินทุนหมุนเวียน (PART₅)
- (6) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม (PART₆)
- (7) นานๆ ครั้งท่านจะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม (PART₇)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนแต่ละข้อคำถามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับของความเห็นด้วย โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน หลังจากได้คะแนนของแต่ละคุณสมบัติของมาตรวัดแล้วสามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรได้ดังนี้

$$\text{PART} = \frac{\sum_{i=1}^7 \text{PART}_i}{7}$$

มาตรวัดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสามารถคำนวณได้จากการนำผลคะแนนของรายการข้อคำถามทั้งหมดมารวมกันแล้วหารด้วย 7 ตามจำนวนข้อคำถาม

สำหรับมาตรวัดนี้มีการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัดโดยใช้การวัดความสอดคล้องภายใน ทั้งนี้ก่อนทดสอบความเชื่อถือได้ควรพิจารณาความกระจายตัวของข้อมูลที่จะนำ

มาใช้โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานควรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในทุกๆ ข้อคำถามจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดสอบความเชื่อถือได้ ดังแสดงในตาราง 3.9

ผู้เข้าร่วมโครงการให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในกลุ่มโดยเฉลี่ยเป็นการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนหาตลาดและเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นก่อนข้างคำโดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.01 คะแนน และการมีส่วนร่วมในการร่วมประชุมรวมถึงการปรึกษาปัญหามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 3.9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
ท่านและสมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	8.80	1.60	0	10
เมื่อมีการประชุมกลุ่มไม่จำเป็นต้องไปทุกครั้ง	6.50	3.39	0	10
ปัญหาของกลุ่มจะมีการพูดคุย/ปรึกษากัน เฉพาะในคณะกรรมการบริหารกลุ่ม	5.54	3.50	0	10
การตัดสินใจส่วนใหญ่มาจากการลงคะแนน เสียง	8.42	2.05	0	10
ตลาดไม่มี เงินกลุ่มไม่พอต้องช่วยกันวางแผน หาตลาดและเงินทุนหมุนเวียน	8.15	2.09	0	10
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของ กลุ่ม	6.98	2.66	0	10
นานๆ ครั้งท่านจะแสดงความคิดเห็นในที่ ประชุม	4.01	2.97	0	10

เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดการมีส่วนร่วมในกลุ่มมีรายละเอียดของข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 7 ข้อ ค่า Alpha if item deleted ของแต่ละรายการข้อคำถามที่ได้จากการคำนวณ และ ค่า Alpha รวมของรายการข้อคำถามทุกข้อรวมกัน ดังปรากฏในตาราง 3.10

ผลจากการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ปรากฏว่ามาตรวัดนี้มีค่า Alpha เท่ากับ 0.5682 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อถือได้ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายการข้อคำถามที่ใช้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน

ตาราง 3.10 Alpha if item deleted ของรายการที่ใช้สร้างมาตรวัดการมีส่วนร่วมในกลุ่ม

รายการข้อคำถาม	Alpha if item deleted
1. ท่านและสมาชิกทุกคนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	0.5814
2. เมื่อมีการประชุมกลุ่มไม่จำเป็นต้องไปทุกครั้ง	0.5212
3. ปัญหาของกลุ่มจะมีการพูดคุย/ปรึกษากันเฉพาะในคณะกรรมการบริหารกลุ่ม	0.5050
4. การตัดสินใจส่วนใหญ่มาจากการลงคะแนนเสียง	0.5433
5. ตลาดไม่มี เงินกลุ่มไม่พอต้องช่วยกันวางแผนหาตลาดและเงินทุนหมุนเวียน	0.5677
6. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม	0.5286
7. นานๆ ครั้งท่านจะแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม	0.5696

Alpha = 0.5682; Standardized alpha = 0.5800

10) ความมั่นคงของกลุ่ม (Group solidarity: GSOL)

ความมั่นคงของกลุ่ม หมายถึง กลุ่มมีการรวมตัวกันประกอบอาชีพอย่างเหนียวแน่น โดยการดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดีเนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอ ประกอบกับสมาชิกกลุ่มมีความผูกพันกันและมีทัศนคติที่ดีต่อกัน รวมทั้งมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอสำหรับการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง (GSOL₁)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนแต่ละข้อตามที่คุณเข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับของความเห็นด้วย โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน

(2) ทักษะของสมาชิกต่อกลุ่ม ให้ผู้เข้าร่วมโครงการให้คะแนนว่าเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

- (2.1) กลุ่มให้ประโยชน์ต่อท่านอย่างมาก (GSOL₃)
- (2.2) กลุ่มจะล้มก็ไม่ใช่ไร เพราะมีรายได้คนอื่นอยู่แล้ว (GSOL₃)
- (2.3) ท่านรู้สึกเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มนี้ (GSOL₄)
- (2.4) กลุ่มดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกเป็นอย่างดี (GSOL₅)
- (2.5) บ่อยครั้งที่คิดจะถอนตัวออกจากกลุ่ม (GSOL₆)
- (2.6) การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (GSOL₇)
- (2.7) กลุ่มขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ (GSOL₈)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนแต่ละข้อตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับของความเห็นด้วย โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน

(3) ความสัมพันธ์ของสมาชิก

- (3.1) เพื่อนแท้ในกลุ่มนี้หาย (GSOL₉)
- (3.2) สมาชิกกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (GSOL₁₀)
- (3.3) การขัดแย้งระหว่างสมาชิกเกิดขึ้นเสมอ (GSOL₁₁)
- (3.4) สมาชิกทุกท่านมักจะเล่าเรื่องที่ประสบมาให้เพื่อนสมาชิกฟัง (GSOL₁₂)
- (3.5) สมาชิกให้ยืมเงินหรือสิ่งของซึ่งกันและกัน (GSOL₁₃)
- (3.6) สมาชิกจะพูดคุยหรือคิดต่อกันเฉพาะเมื่อพบกันในกลุ่ม (GSOL₁₄)
- (3.7) เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน ต้องทำให้เห็นว่าความคิดเราดีกว่า (GSOL₁₅)

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนแต่ละข้อตามที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับของความเห็นด้วย โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน

เมื่อได้คะแนนจากรายการข้อคำถามจากทั้ง 3 ส่วนแล้วสามารถคำนวณหาคะแนนของมาตรวัดความมั่นคงของกลุ่มได้ ดังนี้

$$GSOL = \frac{\sum_{i=1}^{15} GSOL_i}{15}$$

การคำนวณคะแนนของมาตรวัดนี้คำนวณได้จากการนำผลคะแนนทั้งหมดมารวมกันแล้วหารด้วย 15 ตามจำนวนข้อคำถามเพื่อให้ได้เป็นคะแนนเฉลี่ย

มาตรวัดนี้มีการทดสอบความเชื่อถือได้ของมาตรวัดโดยใช้การวัดความสอดคล้องภายในเช่นเดียวกัน ซึ่งข้อคำถามทุกข้อควรมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดสอบความเชื่อถือได้ ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3.11

จากตาราง 3.11 ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้สึกเป็นเกียรติที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยมีคะแนนเฉลี่ย 8.99 คะแนน ในขณะที่เดียวกัน ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าสมาชิกกลุ่มมีการให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี รวมทั้งกลุ่มเองก็ให้ประโยชน์กับผู้เข้าร่วมโครงการอย่างมาก

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มในระดับปานกลาง เช่น การให้ยืมสิ่งของ และพูดคุยกันเมื่อพบกันนอกกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ย 6.72 และ 6.63 คะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้ กลุ่มยังมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการดำเนินงานโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ตาราง 3.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรความมั่นคงของกลุ่ม

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอสำหรับ				
การดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง	6.83	2.94	0	10
กลุ่มให้ประโยชน์ต่อท่านอย่างมาก	8.69	1.81	0	10
กลุ่มจะล้มก็ไม่ใช่เป็นไร เพราะมีรายได้อื่นอยู่แล้ว	6.33	3.36	0	10
ท่านรู้สึกเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มนี้	8.99	1.45	0	10
กลุ่มดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกเป็นอย่างดี	8.51	1.71	0	10
บ่อยครั้งที่คิดจะถอนตัวออกจากกลุ่ม	6.87	3.16	0	10
การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	6.80	2.73	0	10
กลุ่มขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ	5.74	3.03	0	10

ตาราง 3.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรความมั่นคงของกลุ่ม (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
เพื่อนแท้ในกลุ่มนี้หาย	6.99	2.89	0	10
สมาชิกกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน	8.71	1.59	0	10
การขัดแย้งระหว่างสมาชิกเกิดขึ้นเสมอ	6.51	2.58	0	10
สมาชิกทุกท่านมักจะเล่าเรื่องที่ประสบ มาให้เพื่อนสมาชิกฟัง	7.45	2.51	0	10
สมาชิกให้ยืมเงินหรือสิ่งของซึ่งกัน และกัน	6.72	2.78	0	10
สมาชิกจะพูดคุยหรือติดต่อกันเฉพาะเมื่อ พบกันในกลุ่ม	6.63	3.21	0	10
เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน ต้องทำให้เห็น ว่าความคิดเราดีกว่า	6.64	2.94	0	10

การวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดความมั่นคงของกลุ่ม มีรายละเอียดของข้อ
คำถามรวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ค่า Alpha if item deleted ของแต่ละรายการข้อคำถามที่ได้จากการคำนวณ
และ ค่า Alpha รวมของรายการข้อคำถามทุกข้อรวมกัน ดังปรากฏในตาราง 3.12

ตาราง 3.12 Alpha if item deleted ของรายการที่ใช้สร้างมาตรวัดความมั่นคงของกลุ่ม

รายการข้อคำถาม	Alpha if item deleted
1. กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน	0.7723
2. กลุ่มให้ประโยชน์ต่อท่านอย่างมาก	0.7706
3. กลุ่มจะล้มก็ไม่ใช่เป็นไร เพราะมีรายได้อื่นอยู่แล้ว	0.7667
4. ท่านรู้สึกเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มนี้	0.7513
5. กลุ่มดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกเป็นอย่างดี	0.7766
6. บ่อยครั้งที่คิดจะถอนตัวออกจากกลุ่ม	0.7627
7. การดำเนินงานของกลุ่มบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	0.7655
8. กลุ่มขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ	0.7851
9. เพื่อนแท้ในกลุ่มนี้หาง่าย	0.8049
10. สมาชิกกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	0.7725
11. การขัดแย้งระหว่างสมาชิกเกิดขึ้นเสมอ	0.7553
12. สมาชิกทุกท่านมักจะเล่าเรื่องที่ประสบมาให้เพื่อนสมาชิกฟัง	0.8154
13. สมาชิกให้ยืมเงินหรือสิ่งของซึ่งกันและกัน	0.8032
14. สมาชิกจะพูดคุยหรือคิดต่อกันเฉพาะเมื่อพบกันในกลุ่ม	0.7780
15. เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน ต้องทำให้เห็นว่าความคิดเราดีกว่า	0.7708

Alpha = 0.7940; Standardized alpha = 0.8386

มาตรวัดนี้มีค่า Alpha เท่ากับ 0.7940 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง และหากเลือกตัดรายการข้อคำถามที่ 12 จะได้ค่า Alpha สูงขึ้นเท่ากับ 0.8154 ทำให้มาตรวัดมีความน่าเชื่อถือได้สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ค่า Alpha ที่ระดับ 0.7940 นี้ก็ถือว่ามีความน่าเชื่อถือได้ที่เพียงพอ จึงไม่เลือกตัดรายการข้อคำถามดังกล่าว

11) การมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโครงการ

การมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโครงการหมายถึง เงินที่ได้รับเพิ่มขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการแล้ว โดยได้จากการทำงานหรือการประกอบอาชีพของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นรายได้รวมที่ยังไม่หักค่าใช้จ่าย วัดโดยสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการถึงรายได้ต่อเดือนที่ได้รับหลังเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนบาทต่อเดือน

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่คุณเข้าร่วมโครงการระบุถึงจำนวนเงินที่ได้รับต่อเดือน หลังจากนั้นนำไปหักกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ

12) ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการหมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการต่อการเข้าร่วมโครงการ วัดโดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการระบุคะแนนความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด โดยมีช่วงตั้งแต่ 0-10 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน: ให้คะแนนตามที่คุณเข้าร่วมโครงการระบุถึงระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

บทที่ 4

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ระดับหน่วยปฏิบัติการ

โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหนึ่งในหลายๆ โครงการของภาครัฐที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชนบท รวมถึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น อาทิ ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล ปัญหาการกระจายรายได้ และปัญหาคุณภาพชีวิต เป็นต้น

การส่งเสริมและพัฒนาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการนำพาโครงการไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ โดยภาครัฐเป็นกลไกในการให้การส่งเสริม ภาคธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้การสนับสนุนและความร่วมกับภาครัฐ ส่วนประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้สานโครงการและดำเนินงานโครงการ รวมทั้งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการส่งเสริมของภาครัฐ

การศึกษาในแง่มุมของภาครัฐซึ่งเป็นผู้ให้การส่งเสริมจึงเป็นอีกมุมหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางและการปฏิบัติงานที่รัฐได้พยายามผลักดันให้โครงการประสบผลสำเร็จ ซึ่งในที่นี้หน่วยปฏิบัติการของกระทรวงอุตสาหกรรมจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งรับผิดชอบโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

การเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรกลุ่มนี้ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเด็น คือ (1) การดำเนินโครงการ (2) ผลการดำเนินโครงการ (3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ และ (4) แนวทางการแก้ไข

การนำเสนอข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นจะนำเสนอใน 2 ระดับคือ (1) ระดับผู้บริหาร และ (2) ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

(1) ระดับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และ
อุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก

(2) ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริม
อุตสาหกรรมชนบท

4.1 ระดับผู้บริหาร

1) การดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระจายรายได้สู่ชนบทและลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน โดยมีการดำเนินโครงการตั้งแต่อุตสาหกรรมพื้นบ้าน
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และอุตสาหกรรมขนาดกลาง

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค และอุตสาหกรรม
จังหวัดถึงแนวทางในการดำเนินโครงการและรายละเอียดในขั้นตอนการดำเนินโครงการพบว่า
การดำเนินโครงการมี 2 ลักษณะ กล่าวคือ แต่ละหน่วยงานดำเนินโครงการในความรับผิดชอบของ
หน่วยงาน และหน่วยงานทั้งสองมีการดำเนินงานร่วมกัน โดยโครงการแยกตามหน่วยงานประกอบ
ด้วยโครงการต่อไปนี้

ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2

- (1) โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (สอช.)
- (2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- (3) โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด

- (1) โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม
- (2) โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (รับช่วงการผลิต)

โครงการดังกล่าวส่วนใหญ่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกันคือ ดำเนินการ
ต้องการในการเข้าร่วมโครงการ รวบรวมข้อมูลกลุ่มที่มีพื้นฐานอาชีพและศักยภาพในการผลิต
โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นผู้สำรวจและรวบรวมข้อมูลดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการ
สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทและโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทที่ใช้

หลักการตลาดนำการผลิตหรือเน้นในด้านช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะต้องมีการประสานงาน และขอความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โดยหน่วยงานจะชักจูงและคัดเลือกธุรกิจเอกชนเข้าร่วมโครงการ หรือผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้ชักจูงภาคธุรกิจเอกชนที่รู้จักหรือคุ้นเคยกันเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ในบางกรณีเกิดจากธุรกิจเอกชนมีความสนใจเข้าร่วมโครงการเอง

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมมีความเห็นในประเด็นของการประสานงาน และขอความร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนว่า

“การชักจูงบริษัทเอกชนในโครงการ สอช. ส่วนใหญ่เกิดจากการที่ส่วนกลางเป็นผู้ติดต่อให้ หรือชาวบ้านมีความรู้จักมักคุ้นกับบริษัทเพราะมีการติดต่องานกันมาก่อน หรือตัวผู้ประกอบการเข้ามาติดต่อเข้ามาเอง”

การดำเนินโครงการโดยใช้แนวคิดการตลาดนำการผลิต ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินโครงการในอดีตทำให้การฝึกอบรมเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้พิจารณาด้านการตลาดหรือความเป็นไปได้ของช่องทางการจำหน่ายทำให้การฝึกอบรมเป็นเพียงการส่งเสริมความรู้ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการนำมาใช้ประกอบอาชีพจริง แต่สามารถสร้างรายได้ให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เพียงเล็กน้อย เพราะขาดความต่อเนื่องของตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การส่งเสริมโครงการต่างๆ ในปัจจุบันจึงพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของตลาดในโครงการที่จะส่งเสริม

การคัดเลือกธุรกิจเอกชนเข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นผู้คัดเลือกให้โดยพิจารณาจากหนังสือแสดงความจำนงและเหตุผลที่เข้าร่วมโครงการ การตรวจสอบด้านการตลาดทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ส่วนประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจะมีการคัดเลือกจากข้อมูลที่รวบรวมได้และนำมาพิจารณาถึงคุณสมบัติด้านพื้นที่และศักยภาพในการผลิตที่ตรงกับธุรกิจเอกชน เมื่อคัดเลือกธุรกิจเอกชนและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการแล้วจะจัดให้มีการพบปะกันระหว่างธุรกิจเอกชนและกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายต่างศึกษาซึ่งกันและกัน รวมทั้งปรึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือในการดำเนินโครงการ โดยส่วนใหญ่ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนช่วยเหลือในด้านวัตถุดิบ การตลาดและเงินลงทุนบางส่วน

สำหรับการสนับสนุนโครงการโดยรวมมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมด้านวิทยาการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านเงินทุนหมุนเวียน และด้านการตลาด โดยในการฝึกอบรมประกอบด้วยการฝึกอบรมขั้นต้นและการเพิ่มทักษะฝีมือ ตลอดจนการฝึกอบรมด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ อาทิ การฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการ การบัญชี เป็นต้น ซึ่งในการเข้ารับ

การฝึกอบรมโครงการมีค่าตอบแทนเป็นเงินประมาณวันละ 50-80 บาท หรือมอบวัสดุอุปกรณ์บางส่วนเพื่อใช้ในการฝึกอบรม

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมมีความเห็นว่า

“การส่งเสริมของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นการส่งเสริมในลักษณะของการต่อยอดให้เป็นธุรกิจ โดยมีหน่วยงานอื่นที่จะส่งเสริมในขั้นพื้นฐาน”

ในเรื่องดังกล่าวนี้อุตสาหกรรมจังหวัดมีความเห็นว่า

“เราให้การส่งเสริมตั้งแต่พื้นฐานอาชีพจนกระทั่งการต่อยอดให้ชาวบ้านมีทักษะมากขึ้น โดยในการส่งเสริมจะดูศักยภาพของกลุ่มชาวบ้านที่ส่งเสริมด้วย”

ทั้งนี้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ จำนวนเงินทุนหมุนเวียนไม่เกิน 50,000 บาท จะอนุมัติโดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด และจำนวนเงินทุนหมุนเวียนที่เกิน 50,000 บาท อนุมัติโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค ส่วนการสนับสนุนด้านการตลาดจะเป็นในลักษณะของการจัดแสดงสินค้าหรือนิทรรศการสินค้า

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมโครงการได้มีการร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรท้องถิ่น เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งในความร่วมมืดังกล่าวเป็นความร่วมมือในเรื่องของข้อมูลความต้องการและศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการประสานงานในด้านวิทยากรการฝึกอบรม ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นผู้วางแผนการจัดทำโครงการและยื่นเสนอโครงการต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อขออนุมัติงบประมาณตามโครงการ

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคและอุตสาหกรรมจังหวัดมีความคิดเห็นตรงกันว่าได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมจังหวัดได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มว่า

“หน่วยงานรัฐได้พยายามทำงานหรือมีการวางแผนงานแบบพหุภาคี แต่ก็ยังน้อยอยู่ เพราะแต่ละกระทรวงก็มีแผนของตัวเอง”

จากการสัมภาษณ์โดยรวมพบว่า หน่วยงานมีส่วนส่งเสริมการขายเครือข่ายของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ โดยหน่วยงานมีการจัดจ้างวิทยากรที่เกิดจากผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งมีความรู้ความสามารถและได้รับการรับรองจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมถึงกิจกรรมการศึกษางานที่จัดโดยหน่วยงานเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมการขายเครือข่ายในด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มในด้านความรู้ ทักษะหรือเทคนิคการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการตลาด

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคได้กล่าวว่า

“บทบาทในการขายเครือข่ายของหน่วยงานจะเป็นลักษณะของการช่วยจัดหาตลาด พาไปแสดงสินค้า และจ้างวิทยากรชาวบ้าน”

อุตสาหกรรมจังหวัดกล่าวเช่นเดียวกันว่า

“หน่วยงานมีส่วนร่วมในการขายเครือข่ายโดยจะจัดหาตลาด หาผู้เข้าร่วมธุรกิจ และมีการจ้างวิทยากร โดยต้องมีใบรับรองจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน”

2) ผลการดำเนินโครงการ

ผลจากการสัมภาษณ์เรื่องประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการโดยการเปรียบเทียบระหว่างจำนวนโครงการที่ทำแล้วเสร็จต่อจำนวนโครงการที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมาย โดยรวมพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับร้อยละ 90 ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ และความร่วมมือจากภาคธุรกิจเอกชน

อย่างไรก็ตาม โครงการที่จัดทำส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 1,000-3,000 บาท ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและฝีมือการผลิตของผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละกลุ่ม

ภายหลังการดำเนินการส่งเสริมโครงการต่างๆ หน่วยงานจะมีการติดตามผลการดำเนินโครงการนี้ โดยหน่วยงานได้ตั้งเกณฑ์ความสำเร็จในการดำเนินโครงการประมาณร้อยละ 20-25 ของโครงการที่จัดทำทั้งหมด กล่าวคือ ร้อยละ 20-25 ของโครงการหรือกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพหรือมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมทั้งมีการขยายตลาดและมีรายได้เพิ่มขึ้นก็ถือได้ว่าการส่งเสริมโครงการสัมฤทธิ์ผล อย่างไรก็ตาม

อุตสาหกรรมจังหวัดได้ให้ความเห็นว่า การส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทไม่ได้มองในเชิงธุรกิจเพียงด้านเดียว แต่ควรมองในเชิงอนุรักษ์ด้วยเช่นกัน

อุตสาหกรรมจังหวัดมีความเห็นว่า

“การส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทไม่ใช่เชิงธุรกิจอย่างเดียว แต่เป็นเชิงอนุรักษ์ด้วย ดังนั้น การส่งเสริมให้ได้ outcome จะต้องใช้เวลา”

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคมีความเห็นว่า

“ตัวชี้วัดความสำเร็จจะดูจากรายได้และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม”

จากการสอบถามความคิดเห็นโดยรวมในเรื่องปัจจัยที่ทำให้การส่งเสริมของหน่วยงานประสบความสำเร็จควรประกอบด้วยปัจจัยใด พบว่าปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

- (1) การมีบุคลากรที่เสียสละและมีคุณภาพในการดำเนินโครงการ
- (2) งบประมาณที่เพียงพอต่อจำนวนโครงการที่ส่งเสริม
- (3) แผนงานในการดำเนินโครงการที่ชัดเจน
- (4) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมโครงการมีพื้นฐานความรู้เรื่องการจัดการ การตลาด ตลอดจนเทคโนโลยีการผลิต

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคให้ความเห็นว่า

“ปัจจัยสำคัญคงเป็นเรื่องของบุคคลที่จะต้องมีความเสียสละและคุณภาพการทำงาน ประการที่ 2 เรื่องงบประมาณที่เพียงพอต่อโครงการที่ศูนย์ฯ ทำการส่งเสริม และประการสุดท้ายเป็นเรื่องของแผนงานการทำงานที่ชัดเจน”

อย่างไรก็ดี ความคิดเห็นส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการที่ควรให้การส่งเสริมมากที่สุดคือโครงการที่มีการส่งเสริมครบวงจรที่ส่งเสริมตั้งแต่การฝึกอบรมตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เป็นโครงการที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง อาทิ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม และโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคกล่าวว่า

“โครงการ สอช. เป็นโครงการที่น่าส่งเสริมมาก เพราะทำให้ชาวบ้านมีรายได้ที่แน่นอน ส่วนอีกโครงการหนึ่งคือ โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมเป็น โครงการที่เป็นรูปธรรมที่ยั่งยืน”

อุตสาหกรรมจังหวัดมีความเห็นว่า

“โครงการรับช่วงการผลิต เช่น โครงการเจียรไนพลอย ตัดเย็บเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เป็นโครงการที่น่าส่งเสริมเพราะมีตลาดและเป็นการส่งเสริมครบวงจร”

3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

จากการสัมภาษณ์โดยรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการพบว่า ปัญหาและอุปสรรคประกอบด้วยประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนการอนุมัติจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมล่าช้า ทำให้โครงการที่อนุมัติมักตรงกับฤดูกาลทำนา ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น โครงการต้องเลื่อนระยะเวลาออกไปหรือยกเลิก

(2) งบประมาณที่อนุมัติไม่เพียงพอต่อจำนวนโครงการเป้าหมายที่เสนอขออนุมัติงบประมาณ ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการส่งเสริมโครงการ

(3) จำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่อการดูแลและติดตามโครงการต่างๆ

(4) จำนวนวิทยากรส่วนกลางไม่เพียงพอกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ทำให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร และผู้เข้าร่วมโครงการไม่สามารถพัฒนาทักษะฝีมือและผลิตภัณฑ์ได้ทันความต้องการของตลาด

(5) ความซ้ำซ้อนของงานระหว่างหน่วยงานรัฐที่มีการประสานงานซึ่งกันและกัน ทำให้การส่งเสริมโครงการขาดการส่งเสริมอย่างสอดคล้องและต่อเนื่องกัน

(6) ผู้เข้าร่วมโครงการขาดความพร้อมในด้านการบริหารจัดการและการผลิต เทคโนโลยีการผลิตเพื่อลดต้นทุน และเงินทุน รวมทั้งขาดความคุ้นเคยกับระบบโรงงาน

4) แนวทางในการแก้ไข

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานข้างต้น ได้มีการเสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการดังนี้

- (1) ควรจัดให้มีงบประมาณอยู่ที่หน่วยงานโดยตรง เพื่อความสะดวกในการเบิกจ่าย งบประมาณตามโครงการที่จะจัดทำ
- (2) ควรมีการประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยจัด แผนงานการติดตามร่วมกัน
- (3) ควรให้กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการติดต่อกับหน่วยงาน โดยเปลี่ยนแนวคิดแบบรับ อย่างเดียวให้มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น
- (4) ควรจ้างวิทยากรภายนอกหรือวิทยากรพิเศษ
- (5) ควรทำงานแบบพหุภาคี โดยมีแผนงานร่วมกันอย่างน้อย 1 แผนงานและเป็นแผน งานที่เริ่มจากระดับล่างสู่บน
- (6) ควรจัดหลักสูตรการบริหารจัดการไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ และมีการส่งเสริมการเพิ่มทักษะฝีมือมากขึ้น

แม้ว่าการดำเนินโครงการมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้น ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ความคุ้มค่าในการดำเนินโครงการพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์โดยรวมเห็นว่าการดำเนินโครงการส่งเสริม อุตสาหกรรมชนบทมีความคุ้มค่ามาก ทั้งนี้เนื่องจากโครงการสร้างงานให้กับประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดปัญหาการย้ายถิ่นฐานเข้าเมืองใหญ่ ลดปัญหาอาสพยัคค์ และสร้างคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น

4.2 ระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

1) การดำเนินโครงการ

การดำเนินงานของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทประกอบด้วยขั้นตอนการ ดำเนินโครงการ 6 ขั้นตอนคือ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ส่งเสริม และประชาสัมพันธุ์โครงการ (2) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ (3) การส่งเสริมโดยการฝึกอบรม ความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นพัฒนาทักษะฝีมือหรือที่เรียกว่า การค่อยๆอด ตลอดจนการฝึกอบรมใน

ด้านการบริหารจัดการและการตลาด (4) การส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านการตลาดหรือช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (5) การติดตามผลการดำเนินโครงการ (6) การวางแผนการจัดทำโครงการ

ผลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ได้ให้รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการดำเนินโครงการดังนี้

1.1) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนแรกคือการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์โครงการ ในขั้นตอนนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นผู้ลงพื้นที่เพื่อทำการสำรวจข้อมูลความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การฝึกอบรมเพิ่มทักษะฝีมือ และการขอความช่วยเหลือในด้านเงินทุน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกล่าวว่า

“การส่งเสริมในแต่ละกลุ่มจะต้องมีการสอบถามความต้องการของชาวบ้านก่อน”

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่อีกท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะบอกเองว่าต้องการฝึกอบรมอะไรเพิ่มเติม”

สำหรับการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะใช้การประชาสัมพันธ์โดยผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานหรือขอความร่วมมือผ่านผู้นำชุมชนหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในกรณีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทและโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทที่ใช้หลักการตลาดนำการผลิต จะมีการประชาสัมพันธ์ให้กับภาคธุรกิจเอกชนโดยการจัดสัมมนาเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินโครงการ

1.2) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ

ขั้นที่สองได้แก่ การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประชาชนในพื้นที่และธุรกิจเอกชน อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการคัดเลือกดังกล่าวพบว่า การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการสามารถจำแนกตามลักษณะโครงการได้ 3 ลักษณะคือ

(1) โครงการส่งเสริมอาชีพในอุตสาหกรรมครอบครัวและหัตถกรรม และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะพิจารณาจากความต้องการหรือความสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการ ความรู้พื้นฐานด้านอาชีพ ความเป็นไปได้ของตลาด และประสิทธิภาพการฝึกอบรม ซึ่งการพิจารณาประสิทธิภาพการฝึกอบรมก็เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการและเนื้อหาการฝึกอบรม

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกล่าวว่า

“ปัจจุบันการส่งเสริมนอกจากจะดูศักยภาพของสมาชิกแล้วยังดูเรื่องของตลาดด้วย เพื่อให้การส่งเสริมเกิดผลมากขึ้น”

(2) โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการโดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์การวัดระดับหมู่บ้าน 3 ระดับคือ A B C ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องมีการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมนั้นอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 6 เดือนและมีตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม หากมีบางกลุ่มหรือบางหมู่บ้านมีคุณสมบัติไม่ตรงกับหลักเกณฑ์การวัดดังกล่าว แต่มีความประสงค์ในการฝึกอบรมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม หน่วยงานจะดำเนินการจัดฝึกอบรมให้และมีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่างๆ ของกลุ่ม เช่น รายได้ต่อเดือน การผลิต และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชี้แจงว่า

“หมู่บ้านที่เข้าโครงการจะต้องเข้าข่ายหมู่บ้านที่อยู่ในระดับ A B C ถ้าไม่อยู่จะไปดำเนินการฝึกอบรมอาชีพให้ตามที่แจ้งความประสงค์มา”

(3) โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทและโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท มีผู้เข้าร่วมโครงการ 2 กลุ่มคือ ประชาชนในพื้นที่ส่งเสริมและภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีการคัดเลือกธุรกิจเอกชนที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการที่มีแนวโน้มทางการตลาดที่ดี และคัดเลือกประชาชนจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ว่าประชาชนในพื้นที่ใดเหมาะสมกับธุรกิจเอกชนทั้งทางด้านความสามารถและมีฝีมือในการผลิต ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ธุรกิจเอกชนคาดหวังที่จะไปลงทุน

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า

“ขั้นตอนนี้ของโครงการ สอช. ก็เหมือนการแต่งงานที่ต้องเจ้าบ่าวและเจ้าสาว โดยในขั้นแรกเป็นขั้นของการเลือกชาวบ้านและธุรกิจเอกชน ขั้นที่สองเป็นคู่ตัว คือ ให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสพบปะและคุยกันในเรื่องรายละเอียดการลงทุน ถ้าสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ก็จะถึงขั้นสุดท้ายคือแต่งงาน ”

อย่างไรก็ตาม โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทจะมีความแตกต่างจากโครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทตรงที่เป็นการร่วมลงทุนระหว่างประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน ในขณะที่โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทมีภาคธุรกิจเอกชนลงทุนด้านวัตถุดิบและหรือเครื่องมือในการผลิต ประชาชนลงแรงงานและได้ผลตอบแทนตามจำนวนงานที่ทำได้ โดยมีลักษณะเป็นการรับเหมาทำงาน

สำหรับการคัดเลือกภาคธุรกิจเอกชนจะพิจารณาจากแนวโน้มทางการตลาดเป็นหลัก ประกอบกับข้อมูลความพร้อมของประชาชนในพื้นที่ที่ได้เก็บรวบรวมไว้

1.3) การส่งเสริมโดยการฝึกอบรมความรู้

ขั้นตอนที่สามคือ การส่งเสริมโดยการฝึกอบรมความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นพัฒนาทักษะฝีมือหรือที่เรียกว่า การค่อยๆลด ตลอดจนการฝึกอบรมในด้านการบริหารจัดการและการตลาด ในขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถผลิตผลิตภัณฑ์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้ รวมถึงเพื่อให้มีความรู้เพียงพอที่จะสามารถดำเนินงานกลุ่มของตนเองให้มีความยั่งยืน

1.4) การส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านการตลาด

ขั้นตอนที่สี่ การส่งเสริมหรือสนับสนุนด้านการตลาดหรือช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมโครงการที่มีฝีมือในการผลิตและสามารถนำออกจำหน่ายสู่ตลาดได้ โดยจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการสินค้าเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพบผู้ซื้อได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งจะช่วยผู้เข้าร่วมโครงการในด้านราคาขาย อีกทั้งการสนับสนุนดังกล่าวยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้ทราบและสามารถติดต่อแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ที่อยู่ใน

ความสนใจได้ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนด้านการตลาดโดยนำผลิตภัณฑ์ตัวอย่างของผู้เข้าร่วมโครงการไปจัดแสดงไว้ที่ศูนย์แสดงสินค้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคอีกด้วย

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกล่าวว่า

“การส่งเสริมด้านการตลาดส่วนใหญ่ทำโดยจัดนิทรรศการแสดงสินค้า พาไปออกร้านที่ต่างๆ ซึ่งก็ช่วยหาตลาดให้ได้ในระดับหนึ่ง คือ อย่างน้อยคนรับซื้อก็รู้ว่าเรามีแหล่งผลิตอะไรอยู่ที่ไหนบ้าง”

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานได้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนและการขยายเครือข่าย โดยการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความคล่องตัวในด้านการเงินทุนสำหรับการบริหารกลุ่ม และมีเงินทุนในการซื้อเครื่องมือการผลิต ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นผู้ยื่นเสนอขอความช่วยเหลือทางด้านนี้แล้วหน่วยงานจะเป็นผู้พิจารณาเพื่อให้การอนุมัติ ส่วนการสนับสนุนการขยายเครือข่ายหรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้านการถ่ายทอดความรู้และการตลาด หน่วยงานได้มีการผลักดันให้มีการศึกษาดูงาน การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการที่ประสบความสำเร็จมาเป็นวิทยากรรับเชิญในเรื่องการดำเนินงานอย่างไรจึงมีความสำเร็จ

1.5) การติดตามผลการดำเนินโครงการ

ขั้นตอนที่ห้า การติดตามผลการดำเนินโครงการ เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การขยายตัวของตลาด และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะออกตรวจเยี่ยมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการประมาณอาทิตย์ 1 ครั้ง

1.6) การวางแผนจัดทำโครงการ

ขั้นตอนที่หก การวางแผนจัดทำโครงการ ขั้นตอนนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะวางแผนการดำเนินโครงการส่งเสริมของปีงบประมาณถัดไป โดยจัดทำแผนงานการส่งเสริมและยื่นเสนอโครงการต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อขออนุมัติงบประมาณตามโครงการ

จากการดำเนินโครงการข้างต้นจะเห็นว่านอกจากเป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานเองแล้ว ยังมีส่วนหนึ่งที่ต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐหน่วยงานต่าง ๆ ผู้นำชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่น และภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นของรัฐจะเป็นในลักษณะของการกระจ่ายการส่งเสริม โดยมีการส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการเข้าร่วมโครงการที่หน่วยงานผู้ให้ข้อมูลมีงบประมาณการส่งเสริมไม่เพียงพอ แต่เห็นว่าประชาชนกลุ่มดังกล่าวมีคุณสมบัติและศักยภาพที่จะได้รับการส่งเสริม นอกจากนี้ การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐยังมีในด้านวิทยาการการฝึกอบรม เนื่องจากการส่งเสริมโครงการมีการขยายผลอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึงมีข้อจำกัดด้านจำนวนวิทยากรต่อจำนวนกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอยู่บ้าง สำหรับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่นจะเป็นความร่วมมือในลักษณะของการเป็นสื่อกลางประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนในท้องถิ่น ในขณะที่ ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนเป็นลักษณะของการร่วมลงทุน การตลาด และอาจรวมถึงการฝึกอบรมหรือถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีและการผลิต ซึ่งนอกเหนือจากการสนับสนุนของหน่วยงานที่ได้จัดเตรียมความพร้อมให้

2) ผลการดำเนินโครงการ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ที่นำโครงการไปสู่ภาคปฏิบัติและทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการในภาคปฏิบัติเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความใกล้ชิดกับกลุ่มประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นผู้รับผลประโยชน์จากโครงการ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินโครงการที่ได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญอีกแหล่งหนึ่งสำหรับการศึกษาครั้งนี้

2.1) ประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยรวมพบว่า การดำเนินโครงการส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือได้ดำเนินงานโครงการให้แล้วเสร็จตามจำนวนโครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้ อย่างไรก็ตาม มีโครงการบางโครงการที่มีข้อจำกัดในการดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนและธุรกิจเอกชนที่จะเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จึงมิได้ขึ้นอยู่กับการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพียงฝ่ายเดียว

สำหรับประสิทธิภาพในการสนับสนุนด้านการฝึกอบรม วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตพบว่า ส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในขณะที่การตลาดและการขยายเครือข่ายสามารถดำเนินการได้ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการบางกลุ่มไม่สามารถพัฒนาฝีมือและรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดได้ และกลุ่มยังขาดความพร้อมในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับกลุ่มหรือชุมชนอื่นๆ

2.2) ประสิทธิภาพ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยรวมกล่าวว่าการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เกิดประสิทธิผลคือ ในภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น 1,000-3,000 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวของผู้เข้าร่วมโครงการบางคนได้มาจากการเป็นวิทยากรที่มีการจัดจ้างโดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐ

3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถแยกเป็นประเด็นตามโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบททั้งหมด 5 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท (2) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (3) โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม (4) โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม และ (5) โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท ซึ่งแสดงดังตาราง 4.1 ตามลำดับโครงการดังกล่าว

จากตาราง 4.1 จะเห็นว่าทั้ง 5 โครงการมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ด้านประชาชน การตลาด ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน วิทยากร ความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน และการสืบทอดมรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการตามลำดับดังนี้

ตาราง 4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

ปัญหาและอุปสรรค	โครงการที่				
	1	2	3	4	5
งบประมาณ	✓		✓	✓	
เจ้าหน้าที่	✓	✓	✓		✓
ประชาชน	✓			✓	✓
ตลาด				✓	✓
ความร่วมมือ		✓	✓		
วิทยากร				✓	
ความซ้ำซ้อน	✓				
การสืบทอด				✓	

โครงการที่ 1 (โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท) มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ดังนี้

(1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า ดังนั้น งบประมาณที่ได้รับส่วนใหญ่จะตรงกับฤดูกาลทำนา ทำให้การฝึกอบรมที่จัดเตรียมไว้ต้องเลื่อนกำหนดหรือระงับการดำเนินงาน

(2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ ทำให้การติดตามประเมินผล การทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาไม่สามารถทำได้ในทันที

(3) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการให้ความสำคัญกับงานในโครงการน้อยกว่างานอื่น และขาดความอดทนเมื่อเป็นงานยากๆ

(4) หน่วยงานรัฐมีการส่งเสริมกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการซ้ำซ้อนกัน ทำให้การกระจายการส่งเสริมทั่วถึงน้อย

โครงการที่ 2 (โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ) มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อยและต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน จึงทำให้
หุ้มเหการทำงานในแต่ละโครงการได้ไม่เต็มที่

(2) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยังขาดความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่อง ซึ่งทำให้
การดำเนินงานมีข้อบกพร่องบางประการ

โครงการที่ 3 (โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม) มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนิน
โครงการ ดังนี้

(1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า โดยงบประมาณที่ได้รับจะตรงกับ
ฤดูกาลเก็บเกี่ยวซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการจะให้ความสำคัญในการทำนามากกว่าการเข้าร่วมโครงการ ทำ
ให้ระยะเวลาในการดำเนินโครงการไม่เป็นไปตามแผนงานและโครงการขาดความต่อเนื่อง

(2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย การปฏิบัติงานจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่

(3) ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นที่ให้หน่วยงานมีน้อย ทำให้การประสานงานเพื่อ
ดำเนินงานโครงการระหว่างหน่วยงานและผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละพื้นที่มีต้องอาศัยเวลามากขึ้น

โครงการที่ 4 (โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม) มี
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ดังนี้

(1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า และงบประมาณในการส่งเสริมที่
ได้รับมีจำนวนน้อย ทำให้การส่งเสริมขาดความต่อเนื่อง

(2) ประชาชนขาดทักษะฝีมือในการพัฒนารูปแบบใหม่ๆให้สอดคล้องกับตลาด และ
ขาดความรู้ด้านการตลาด

(3) ตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในท้องถิ่น ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการ
ท้อถอย และมีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการลดน้อยลงจากเดิม

(4) วิทยากรมีจำนวนน้อย ทำให้แผนการจัดการฝึกอบรมขาดความยืดหยุ่นและ
ตอบสนองความต้องการการฝึกอบรมในบางเรื่องของผู้เข้าร่วมโครงการได้ไม่เต็มที่

(5) การสืบทอดมรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรมมีลดน้อยลง เนื่องจากได้รับค่าตอบแทน
ต่ำ และขาดผู้รับการถ่ายทอดและการยกย่องทางสังคม

โครงการที่ 5 (โครงการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท) มีปัญหาและอุปสรรคใน
การดำเนินโครงการ ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย ทำให้การติดตามผลการดำเนินโครงการและ
ความก้าวหน้าของผู้เข้าร่วมโครงการได้อย่างทั่วถึงจึงต้องอาศัยเวลา

(2) ประชาชนขาดความคุ้นเคยกับระบบโรงงานที่ต้องส่งมอบงานตามกำหนด ทำให้การรวมกลุ่มดำเนินโครงการบางโครงการมีการยกเลิกไป

(3) ตลาดที่เป็นภาคธุรกิจเอกชนขาดความเชื่อมั่นในฝีมือและปัญหาการหยุดงานช่วงเทศกาลของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ทำให้การชักจูงธุรกิจเอกชนมีความยากลำบาก อย่างไรก็ตาม ปัญหาในข้อนี้จะพบในระยะแรกๆ ของการติดต่อขอความร่วมมือ โดยหน่วยงานซึ่งเป็นตัวกลางในการดำเนินงานจึงจัดประชุมชี้แจงให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจถึงหลักการการทำงานในโครงการ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการให้ภาคธุรกิจได้รับทราบ เพื่อจัดข้อปัญหาของทั้งสองฝ่าย

ปัญหาและอุปสรรคในภาพรวม

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการทั้ง 5 โครงการข้างต้นสามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในภาพรวมได้ ดังนี้

(1) กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้า งบประมาณที่ได้รับส่วนใหญ่จะตรงกับฤดูกาลทำนา ทำให้การส่งเสริมโครงการขาดความต่อเนื่อง และการดำเนินโครงการไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้

(2) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อย ทำให้การติดตามผลการดำเนินโครงการทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมทั้งการรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทให้กับงานได้ไม่มากนัก

(3) ประชาชนยังขาดความพร้อมทางด้านทักษะฝีมือในการผลิต ความรู้ทางด้านการตลาด และความคุ้นเคยกับระบบโรงงาน ทำให้ไม่สามารถขยายตลาดได้และอาจต้องยกเลิกโครงการนั้นไป

(4) ตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ยังอยู่ในวงจำกัด ทำให้ขาดแรงจูงใจในการดำเนินงานกลุ่มต่อไป

(5) ความร่วมมือของหน่วยงานรัฐ องค์กรท้องถิ่น และภาคธุรกิจเอกชนยังขาดความเข้าใจและความร่วมมือบางส่วน

(6) วิทยากรการฝึกอบรมมีจำนวนน้อย ทำให้แผนการจัดฝึกอบรมขาดความยืดหยุ่น และหน่วยงานตอบสนองความต้องการฝึกอบรมในบางเรื่องได้ไม่เต็มที่นัก ทั้งนี้เนื่องจากวิทยากรหนึ่งท่านจะมีกำหนดการฝึกอบรมตลอดทั้งปี การเลื่อนกำหนดการฝึกอบรมจึงทำได้ยากลำบาก

(7) ความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานส่งเสริมของหน่วยงานรัฐ ทำให้การกระจายการส่งเสริมโครงการในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละพื้นที่มีน้อย

(8) การสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมมีค่าน้อยลง เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนต่ำ และขาดผู้รับการถ่ายทอดและการยกย่องทางสังคม

4) แนวทางในการแก้ไข

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้เสนอแนวทางในการแก้ไขโดยรวมดังนี้

(1) ปรับแผนการจัดทำแผนงานการดำเนินโครงการให้อยู่ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนแทนการจัดทำแผนในไตรมาสแรกของปีงบประมาณ คือ เดือนตุลาคม-ธันวาคม

(2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการส่งเสริมโครงการ ร่วมกัน เช่น มีการวางแผนผลิตเปลี่ยนการติดตามผลการดำเนินโครงการในแต่ละพื้นที่ร่วมกัน เป็นต้น

(3) ส่งเสริมและเพิ่มทักษะในด้านที่ขาดไปให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมีการสนับสนุนงบประมาณทางด้านนี้ให้มากขึ้น

(4) มีการพิจารณาความเป็นไปได้ของตลาดอุตสาหกรรมประเภทนั้นๆ ก่อนให้การส่งเสริมผู้เข้าร่วมโครงการที่ยื่นความต้องการในการเข้าร่วม

(5) จัดประชุมชี้แจงหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการให้เป็นที่เข้าใจ

(6) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการยืมตัววิทยากรภายนอก และมีการจัดจ้างวิทยากรพิเศษของภาคเอกชน

(7) จัดให้มีการวางแผนงานการจัดทำโครงการร่วมกัน เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อนของการส่งเสริมผู้เข้าร่วมโครงการกลุ่มเดียวกัน

(8) จัดนิทรรศการและการประกวดผลิตภัณฑ์ เพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกสืบทอดกันมา

ผลจากการสัมภาษณ์หน่วยปฏิบัติการทั้งในระดับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการ หากมองในภาพรวมตามแบบจำลอง CIPP พบว่า หน่วยปฏิบัติการมีการประสานงานและขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคธุรกิจเอกชน โดยมีลักษณะของความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ เพื่อขยายการส่งเสริม

โครงการอันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการส่งเสริม โดยสนับสนุนให้มีการจัดฝึกอบรมตามความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการประสานงานด้านวิทยากรฝึกอบรมในบางเรื่อง เพื่อพัฒนาความรู้ ความชำนาญให้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด และการจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่การประสานงานกับภาครัฐกิจเอกชนจะเป็นในลักษณะของการจัดหาแหล่งเงินทุนร่วมและแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ส่วนหนึ่งให้ผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ทางการผลิต ทั้งนี้ การร่วมมือของภาครัฐกิจเอกชนดังกล่าวอาจมีปัญหายุ่งยากและอุปสรรคด้านการขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ

จากความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและภาครัฐกิจเอกชนชี้ให้เห็นว่า หากหน่วยปฏิบัติการได้รับความร่วมมือจากทั้งสองฝ่ายจะทำให้หน่วยปฏิบัติการสามารถลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและวิทยากร ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมการฝึกอบรมและจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ให้ผู้เข้าร่วมโครงการมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือและการประสานงานดังกล่าวยังไม่ก่อให้เกิดการติดตามการส่งเสริมร่วมกัน การติดตามผลจึงดำเนินการในลักษณะต่างฝ่ายต่างดำเนินการ ประกอบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการมีจำนวนไม่เพียงพอต่อกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ การติดตามผลการส่งเสริมโครงการของหน่วยปฏิบัติการจึงตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับผู้เข้าร่วมโครงการได้ไม่ทันทั่วถึง

แม้ว่าหน่วยปฏิบัติการมีข้อจำกัดในด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางประการก็ตาม การดำเนินโครงการโดยรวมของหน่วยปฏิบัติการเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถสร้างรายได้ประมาณเดือนละ 1,000-3,000 บาท

ดังนั้น หากหน่วยปฏิบัติการประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและรัฐกิจเอกชน เพื่อขยายการส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบท โดยบุคลากรของหน่วยงานรัฐมีความรู้ด้านการจัดการและการตลาด ผสมกับงบประมาณและวิทยากรที่เพียงพอ รวมทั้งมีการติดตามการส่งเสริมได้อย่างทันทั่วถึง และสามารถจัดหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ตลอดจนการฝึกอบรมให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการได้ จะทำให้การส่งเสริมโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น และก่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ

4.3 สรุป

4.3.1 การดำเนินโครงการ

การดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติการในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชนบท โดยมีขั้นตอนในการดำเนินโครงการรวม 6 ขั้นตอนคือ

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นการจัดเก็บข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ส่งเสริมทั้งในด้านการต้องการเข้าร่วมโครงการ การฝึกอบรมและศักยภาพในการผลิต เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลที่จะใช้ในการส่งเสริมโครงการ

(2) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วยการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ 2 กลุ่มคือ ประชาชนในพื้นที่และภาคธุรกิจเอกชน โดยการคัดเลือกประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีการคัดเลือกตามลักษณะของโครงการ ส่วนการคัดเลือกภาคธุรกิจเอกชนจะพิจารณาแนวโน้มทางการตลาด

(3) การส่งเสริมการฝึกอบรม โดยให้การฝึกอบรมตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นพัฒนาทักษะ รวมทั้งการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการและการตลาด

(4) การสนับสนุนด้านการตลาด จะสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการโดยจัดงานแสดงสินค้าหรือนิทรรศการแสดงสินค้า เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการพบกับผู้ซื้อโดยตรง รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้ทราบและสามารถติดต่อแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความสนใจได้นอกจากนี้ หน่วยงานยังให้การสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนและการขยายเครือข่าย

(5) การติดตามประเมินผลโครงการ เป็นขั้นตอนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ การขยายตัวของตลาด และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการ

(6) การวางแผนจัดทำโครงการ เมื่อให้การส่งเสริมโครงการและมีการติดตามประเมินผลโครงการแล้ว เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่จะต้องจัดทำแผนงานการส่งเสริมโครงการของปีถัดไปเพื่อนำเสนอขออนุมัติงบประมาณ

4.3.2 ผลการดำเนินโครงการ

ผลการดำเนินงานโดยรวมของโครงการส่วนใหญ่พบว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือ หน่วยปฏิบัติการสามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณเดือนละ 1,000-3,000 บาท

อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการมีปัญหาและอุปสรรคโดยรวมคือ

(1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน ซึ่งได้แก่ ปัญหาด้านกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและวิทยากรมีน้อย

(2) ปัญหาและอุปสรรคระหว่างหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชนและผู้นำชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่น และปัญหาความซ้ำซ้อนในการดำเนินการส่งเสริมโครงการของหน่วยงานรัฐ

(3) ปัญหาและอุปสรรคทางด้านประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการที่ยังขาดความพร้อมทางด้านทักษะฝีมือ ความรู้ด้านการตลาดและความคุ้นเคยกับระบบโรงงาน ทำให้มีเพียงตลาดที่อยู่ในท้องถิ่นและขาดการขยายตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ

4.3.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานประกอบด้วย

(1) แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณมี 2 แนวทางด้วยกันคือ ผู้บริหารเสนอแนวทางว่าควรจัดให้มีงบประมาณอยู่ที่หน่วยงานโดยตรง ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีแนวทางในการแก้ไขโดยปรับการจัดทำแผนงานการดำเนินโครงการโดยหลีกเลี่ยงการจัดทำโครงการในช่วงไตรมาสแรกของปีงบประมาณคือระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม และจัดทำโครงการในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนแทน สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านจำนวนบุคลากรและวิทยากรมีการเสนอแนวทางที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ ควรมีการประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และจัดจ้างวิทยากรภายนอกหรือวิทยากรพิเศษ

(2) ควรทำงานแบบพหุภาคีโดยมีแผนงานร่วมกัน และจัดประชุมชี้แจงหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการให้เป็นที่เข้าใจ

(3) ควรเพิ่มการสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการทางด้านการเพิ่มทักษะฝีมือและความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งมีการเปลี่ยนแนวความคิดของผู้เข้าร่วมโครงการแบบผู้รับให้เป็นแบบการพึ่งพาตนเองมากขึ้น

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ระดับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

แม้ว่ารัฐดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมในชนบทหรือท้องถิ่นนั้นๆ และรัฐเป็นผู้บริการหรือจัดหาเครื่องมือ ความรู้ทั้งทางเทคนิคและการตลาด ตลอดจนเงินทุนและทรัพยากรต่างๆ สิ่งสำคัญที่สุดที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จหรือความเป็นไปได้ของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมในชนบทขึ้นอยู่กับประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการดังกล่าว

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจึงเป็นอีกมุมหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการบ่งชี้ว่าสิ่งใดที่ส่งเสริมให้โครงการซึ่งดำเนินการอยู่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

5.1 คุณสมบัติด้านต่างๆ ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมด้วยการสอบถามประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 278 คน ในเรื่องคุณสมบัติก่อนเข้าร่วมโครงการ การได้รับการสนับสนุนจากโครงการ การดำเนินงานกลุ่ม รวมถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ มีรายละเอียดดังตาราง 5.1

จากตาราง 5.1 ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้ก่อนเข้าร่วมประมาณเดือนละ 1,500 บาท และภายหลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มเฉลี่ย 1,400 บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม การมีรายได้เพิ่ม

ของผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีความแตกต่างกันคือ ผู้เข้าร่วมโครงการบางคนไม่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมในขณะที่บางคนมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 3,200 บาท

การสนับสนุนและความต่อเนื่องของตลาดที่ได้จากการสกัดปัจจัยเฉลี่ยมีคะแนนต่ำมาก โดยมีค่าสูงสุดประมาณ 1 และ 2 ตามลำดับ สำหรับการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม และความมั่นคงของกลุ่มมีคะแนนในระดับที่ค่อนข้างสูง (คะแนนโดยเฉลี่ย 7 คะแนน) ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับข้อมูลข่าวสารประมาณ 3 ครั้งต่อเดือน มีการขยายเครือข่ายโดยเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน และในภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการสูง

ตาราง 5.1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ (บาท/เดือน)	1,533.68	707.41	555.00	2,941.00
ความต้องการในการเข้าร่วม (%)	52.60	13.20	20.00	88.00
การฝึกอบรม (คะแนน)	7.27	1.28	3.00	10.00
การสนับสนุนเงินทุน	1.32	0.48	1.00	2.00
การตลาด	0.10	1.44	-0.59	2.01
ข้อมูลข่าวสาร (ครั้ง)	3.79	6.18	0.00	30.00
การขยายเครือข่าย (ครั้ง)	1.26	2.06	0.00	20.00
การมีส่วนร่วม (คะแนน)	6.89	1.22	3.57	10.00
ความมั่นคงของกลุ่ม (คะแนน)	7.22	1.02	3.47	9.47
การมีรายได้เพิ่มขึ้น (บาท/เดือน)	1,481.69	1,069.84	0.00	3,200.00
ความพึงพอใจในการเข้าร่วม (คะแนน)	9.31	1.30	0.00	10.00

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการเกือบร้อยละ 50 ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในขณะที่ร้อยละ 31.3 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาคเอกชน ส่วนร้อยละ 17.9 กล่าวว่าเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มมาจากสมาชิกกลุ่ม และมีเพียงร้อยละ 1.3 ของผู้เข้าร่วมโครงการที่ระบุว่าไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนใดๆ เลย อย่างไรก็ตาม เงินทุนที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการดำเนินบริหารกิจการกลุ่ม (ตาราง 5.2)

ตาราง 5.2 อัตราส่วนร้อยละของการได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ตัวแปร	อัตราส่วนร้อยละ
การได้รับสนับสนุนเงินทุนจาก	
รัฐ	49.6
เอกชน	31.3
สมาชิก	17.9
ไม่ได้รับ	1.3
ความเพียงพอของเงินทุน	
เพียงพอ	34.8
ไม่เพียงพอ	65.2
ลักษณะตลาด	
ตลาดในท้องถิ่น	41.8
ตลาดต่างท้องถิ่น	33.3
ตลาดต่างประเทศ	22.7
ไม่มีตลาด	2.2
ความต่อเนื่องของตลาด	
ต่อเนื่อง	92.4
ไม่ต่อเนื่อง	7.6
การได้รับข้อมูลข่าวสาร	
ด้านการตลาด	
- มาก	10.0
- ปานกลาง	17.0
- น้อย	2.1
- ไม่ได้รับ	70.9

ตาราง 5.2 อัตราส่วนร้อยละของการได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ (ต่อ)

ตัวแปร	อัตราส่วนร้อยละ
ด้านแหล่งเงินทุน/เงินกู้	
- มาก	10.3
- ปานกลาง	16.3
- น้อย	3.3
- ไม่ได้รับ	70.1
ด้านเทคโนโลยี/การผลิต	
- มาก	5.3
- ปานกลาง	15.5
- น้อย	0.8
- ไม่ได้รับ	78.4
การขยายเครือข่าย	
ด้านความรู้/ทักษะการผลิต	26.8
ด้านวิทยากร	31.0
ด้านการตลาด	42.2

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการเกือบครึ่งหนึ่งระบุว่าตลาดปัจจุบันมีลักษณะเป็นตลาดภายในท้องถิ่น ในขณะที่ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 33.3 กล่าวว่าตลาดรองรับผลิตภัณฑ์อยู่ต่างท้องถิ่น และ ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 22.7 ระบุว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีตลาดต่างประเทศ ส่วนที่เหลือกล่าวว่ายังไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่กล่าวว่าตลาดที่มีอยู่มีความต่อเนื่อง

สำหรับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลสารกานการตลาด แหล่งเงินทุน/เงินกู้ และเทคโนโลยี/การผลิต อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมโครงการที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจะได้รับข้อมูลข่าวสารด้านแหล่งเงินทุน/เงินกู้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการตลาด และเทคโนโลยี/การผลิต ตามลำดับ

ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 42.2 ระบุว่ามีการขยายเครือข่ายหรือการแลกเปลี่ยนตลาด
เครือข่ายมากที่สุด รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนด้านวิชาการและความรู้/ทักษะการผลิต ตามลำดับ

เนื่องจากการวิเคราะห์ค่าเส้นทางที่จะกล่าวต่อไปต้องอาศัยพื้นฐานการวิเคราะห์จาก
เทคนิคการถดถอยพหุ ซึ่งข้อสมมติฐานสำคัญในการใช้เทคนิคนี้คือตัวแปรทุกตัวต้องมีความสัมพันธ์
กันไม่สูงเกินไป (Multicollinearity) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีค่าสหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 และจาก
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริม
อุตสาหกรรมชนบท (ตาราง 5.3) พบว่า ปัจจัยจะมีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงบวกและลบโดยมี
ค่าสหสัมพันธ์กันต่ำ ดังนั้นจึงใช้ข้อมูลทั้งหมดในการวิเคราะห์ต่อไปได้

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ
ส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของสมการโครงสร้างในตาราง 5.3 จะเห็นว่ารายได้ก่อนเข้าร่วม
โครงการ (PINC) มีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้น (IINC) มากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์ใน
เชิงลบ ในขณะที่ ข้อมูลข่าวสาร (INFO) มีความสัมพันธ์กับการขยายเครือข่าย (NETW) น้อยที่สุด
ในกลุ่มนี้

จากความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีต่อความมั่นคงของกลุ่ม (GSOL) ปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ การฝึกอบรม (TRAIN) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก
กลุ่ม (PART) การสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมหรือเงินทุนหมุนเวียน (FSUP) และรายได้ก่อนเข้าร่วม
โครงการ ตามลำดับ

สำหรับความสัมพันธ์ของการมีรายได้เพิ่มขึ้นกับตัวแปรอื่นๆ มีลักษณะของความ
สัมพันธ์ที่ไปในทางเดียวกันและสวนทางกันดังนี้ การมีรายได้เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ
การฝึกอบรม การตลาด (MARK) ข้อมูลข่าวสาร และความมั่นคงของกลุ่ม ยกเว้นรายได้ก่อนเข้า
ร่วมโครงการที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ (SAT) มีความสัมพันธ์กับการฝึกอบรม การมี
ส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ความมั่นคงของกลุ่มและการมีรายได้เพิ่มขึ้นในทิศทางที่ส่งเสริมซึ่งกันและ
กัน ในขณะที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางที่สวนทางกับรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มกับระดับการศึกษาของ
ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

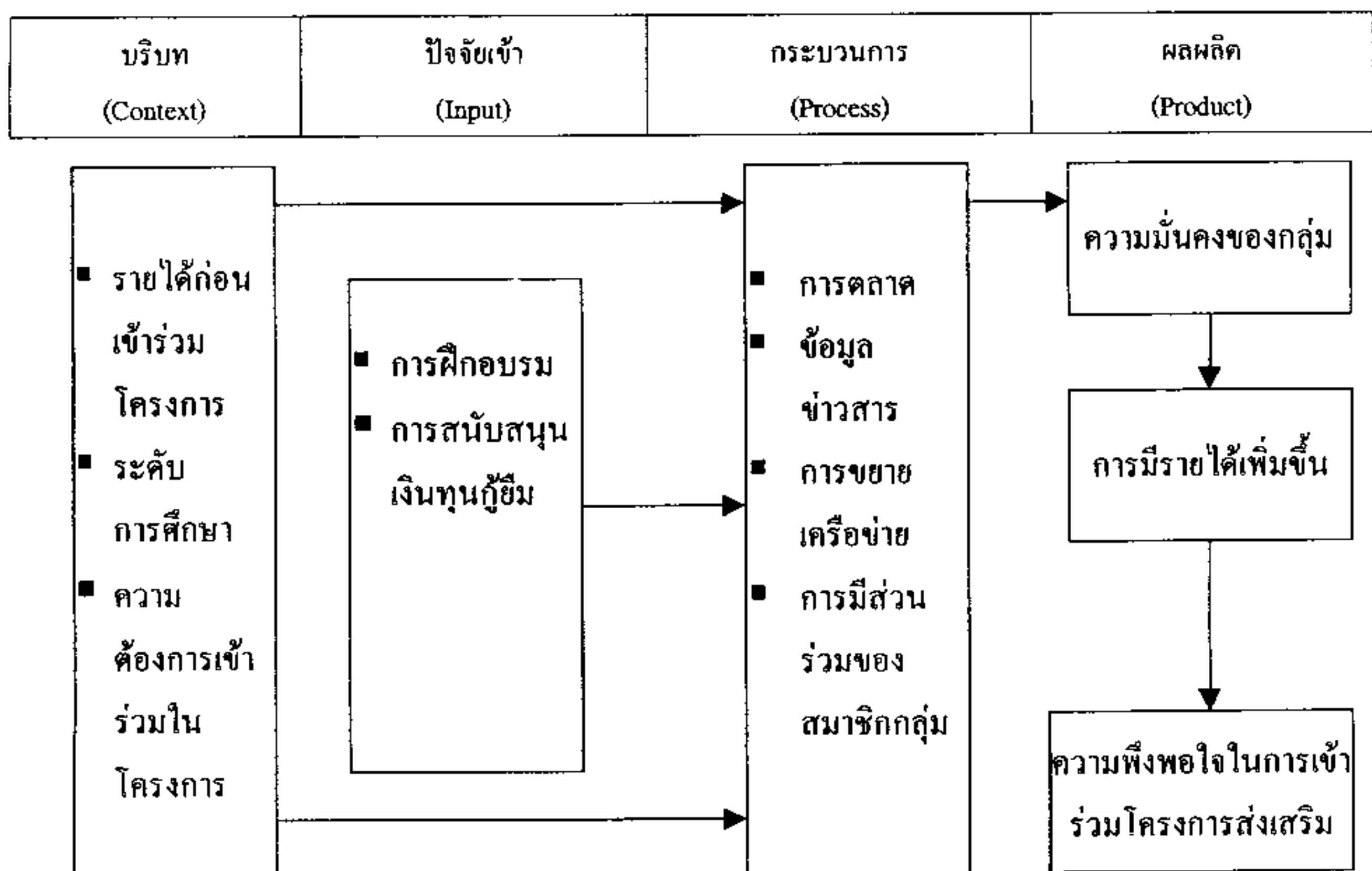
นอกจากนี้ การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการตลาด ข้อมูลข่าวสาร และ
การขยายเครือข่าย ในขณะที่การสนับสนุนเงินทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับข้อมูลข่าวสารและการ
ขยายเครือข่าย

ตาราง 5.3 Correlation matrix ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

	PINC	EDU	PPN	TRAIN	FSUP	MARK	INFO	NETW	PART	GSOL	IINC	SAT
PINC	1.000	-0.081	0.008	-0.104**	0.059	-0.114	-0.047	-0.067	0.008	-0.305**	-0.505**	-0.182
EDU		1.000	-0.145	-0.118**	0.296**	0.094	0.029	0.053	0.236**	0.164	0.141	-0.131
PPN			1.000	-0.172	0.178	-0.117	-0.012	-0.021	-0.185	-0.017	-0.040	-0.077
TRAIN				1.000	-0.037	0.226*	-0.066*	-0.122*	0.082	0.378**	0.306**	0.152*
FSUP					1.000	0.008	-0.180*	-0.196*	0.034	0.269**	0.048	-0.124
MARK						1.000	0.212*	0.239*	0.013	0.145	0.429**	0.076
INFO							1.000	0.001**	0.040	-0.108	0.221*	0.132
NETW								1.000	0.040	-0.108	0.217	0.132
PART									1.000	0.365**	0.042	0.162*
GSOL										1.000	0.182**	0.405**
IINC											1.000	0.132*
SAT												1.000

5.2 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

การศึกษาปัจจัยความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีปัจจัยสำคัญหลายประการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการสนับสนุนหรือการดำเนินการของภาครัฐและผู้เข้าร่วมโครงการ โดยจะศึกษาตามกรอบแนวคิดแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท (แผนภาพ 2.2 ในบทที่ 2) ซึ่งจะนำเสนออีกครั้งเพื่อความสะดวกในการติดตามการเสนอผลการศึกษา

แผนภาพ 5.1 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

ความสัมพันธ์ในแผนภาพ 5.1 แสดงให้เห็นว่าบริบทและปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความสัมพันธ์กับกระบวนการ ทั้งนี้หากผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการฝึกอบรมรวมทั้งการสนับสนุนเงินทุนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ระดับการศึกษา และความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ ผสมกับการตลาด ข้อมูลข่าวสาร การขยายเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มน่าจะทำให้เกิดผลผลิตหรือผลที่เกิดจากโครงการคือ ความมั่นคงของกลุ่ม ในขณะเดียวกันความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้

เพิ่มขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการแล้วน่าจะทำให้มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริม
อุตสาหกรรมชนบทด้วย

สมการโครงสร้างตามแบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จใน
โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทตามแผนภาพ 5.1 สามารถเขียนได้ดังนี้

$$\text{MARK} = \beta_{11}\text{PINC} + \beta_{21}\text{EDU} + \beta_{31}\text{PPN} + \beta_{41}\text{TRAIN} + \beta_{51}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.1)$$

$$\text{INFO} = \beta_{12}\text{PINC} + \beta_{22}\text{EDU} + \beta_{32}\text{PPN} + \beta_{42}\text{TRAIN} + \beta_{52}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.2)$$

$$\text{NETW} = \beta_{13}\text{PINC} + \beta_{23}\text{EDU} + \beta_{33}\text{PPN} + \beta_{43}\text{TRAIN} + \beta_{53}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.3)$$

$$\text{PART} = \beta_{14}\text{PINC} + \beta_{24}\text{EDU} + \beta_{34}\text{PPN} + \beta_{44}\text{TRAIN} + \beta_{54}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.4)$$

$$\text{GSOL} = \beta_{15}\text{MARK} + \beta_{25}\text{PART} \dots\dots\dots (5.5)$$

$$\text{IINC} = \beta_{16}\text{GSOL} \dots\dots\dots (5.6)$$

$$\text{SAT} = \beta_{17}\text{IINC} \dots\dots\dots (5.7)$$

โดยที่

PINC	คือ	รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ (Previous Income)
PPN	คือ	ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ (Project Partaking Need)
EDU	คือ	การศึกษา (Education)
TRAIN	คือ	การฝึกอบรม (Training)
FSUP	คือ	การสนับสนุนเงินทุน (Financial Support)
MARK	คือ	การตลาด (Marketing)
INFO	คือ	ข้อมูลข่าวสาร (Information)
NETW	คือ	การขยายเครือข่าย (Networking)
PART	คือ	การมีส่วนร่วมในกลุ่ม (Participation)
GSOL	คือ	ความมั่นคงของกลุ่ม (Group Solidarity)
IINC	คือ	การมีรายได้เพิ่มขึ้น (Increasing Income)
SAT	คือ	ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ (Satisfaction)

ผลจากการวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยต่างๆ มีค่าทางสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ซึ่ง
ประกอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ที่แสดงทิศทางและค่าความสัมพันธ์
ระหว่างตัวแปร ค่า R^2 ที่แสดงอัตราความสามารถตัวแปรอิสระในการอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ
เท่าใด ค่า SEE และค่า F ที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญของสมการ (ตาราง 5.4)

ตาราง 5.4 ค่าต่างๆ ทางสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์

สมการ	ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง	R ² ของ สมการ	SEE ของ สมการ	F
5.1	MARK	PINC	-0.056	0.077	1.522	1.497
		EDU	0.107			
		PPN	-0.095			
		TRAIN	0.217*			
		FSUP	-0.019			
5.2	INFO	PINC	-0.059	0.048	7.230	4.189
		EDU	0.050			
		PPN	-0.033			
		TRAIN	0.080*			
		FSUP	-0.180*			
5.3	NETW	PINC	-0.067	0.048	2.410	1.947
		EDU	0.053			
		PPN	-0.021			
		TRAIN	0.122*			
		FSUP	-0.196*			
5.4	PART	PINC	0.027	0.091	1.165	1.857
		EDU	0.227*			
		PPN	-0.153			
		TRAIN	0.105			
		FSUP	-0.004			
5.5	GSOL	MARK	0.145*	0.401	0.948	15.098
		INFO	-0.080			
		NETW	-0.080			
		PART	0.365*			
5.6	INN	GSOL	0.182*	0.033	1058.570	8.121
5.7	SAT	INN	0.132*	0.027	1.250	4.278

หมายเหตุ: * หมายถึง ตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05

** หมายถึง ตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01

จากค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่ได้จากการวิเคราะห์เส้นทางโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุในสมการ 5.1-5.7 ดังแสดงในตาราง 5.4 จะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระในสมการมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้แตกต่างกันออกไปตั้งแต่ร้อยละ 2.7 ในสมการ 5.7 ถึงร้อยละ 40.1 ในสมการ 5.5 นอกจากนั้นพบว่าตัวแปรส่วนใหญ่ในสมการจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การฝึกอบรม การสนับสนุนเงินทุน การศึกษา การตลาด การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ความมั่นคงของกลุ่ม และการมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์บางค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ การขยายเครือข่าย และข้อมูลข่าวสาร

เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ที่ได้ไปเขียนเป็นแผนภาพ โดยใช้เส้นทึบแทนความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเส้นปะแทนความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จะเขียนได้ดังแผนภาพ 5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

สมการโครงสร้างตามแบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในแผนภาพ 5.2 จะมีลักษณะ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{MARK} &= -0.056\text{PINC} + 0.107\text{EDU} - 0.095\text{PPN} + 0.217\text{TRAIN} - 0.019\text{FSUP} \dots\dots (5.8) \\ &\quad (-0.526) \quad (0.986) \quad (-0.897) \quad (2.032) \quad (-0.176) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{INFO} &= -0.059\text{PINC} + 0.050\text{EDU} - 0.033\text{PPN} + 0.080\text{TRAIN} - 0.180\text{FSUP} \dots\dots (5.9) \\ &\quad (-0.554) \quad (0.431) \quad (-0.314) \quad (2.043) \quad (-2.650) \end{aligned}$$

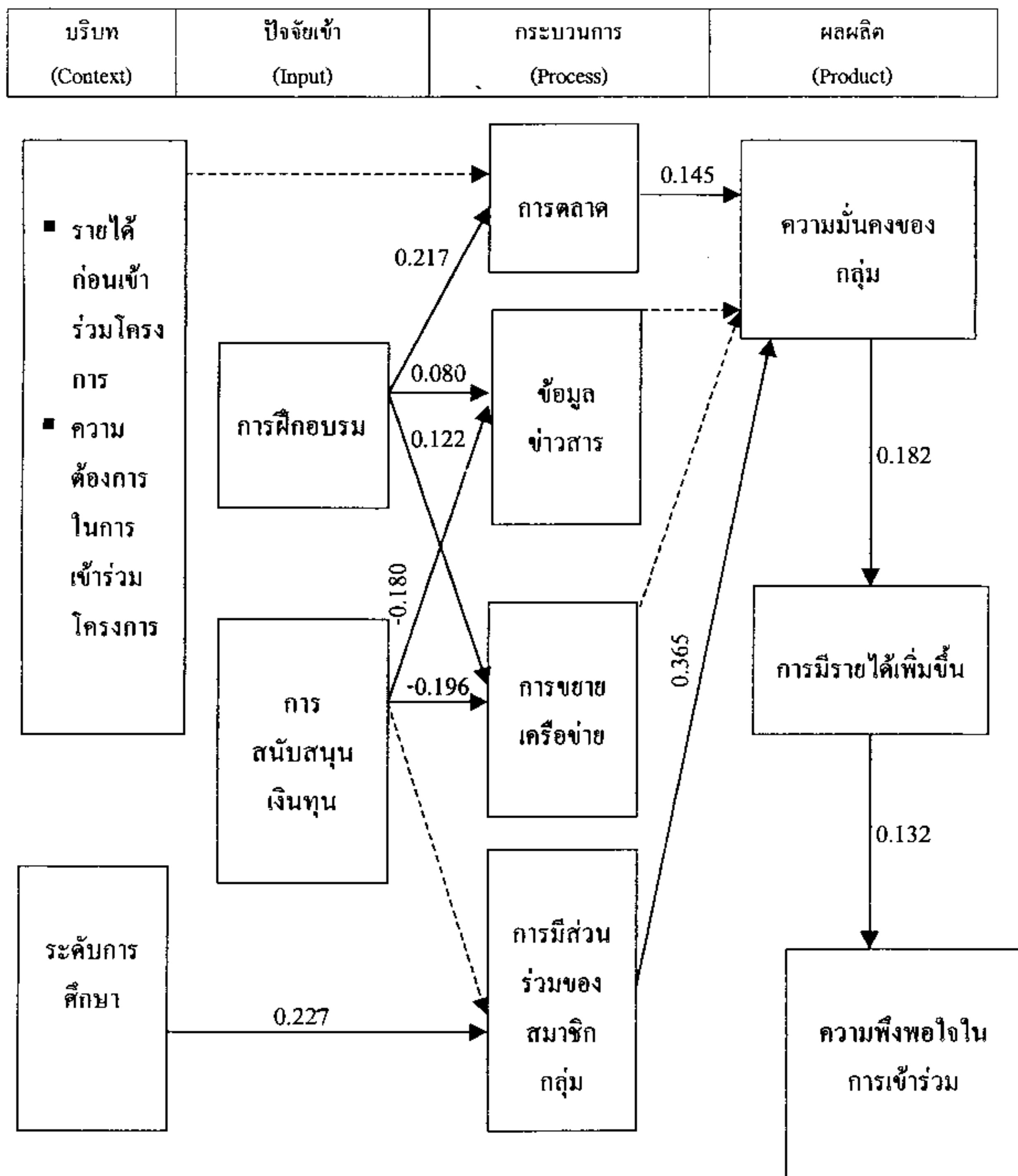
$$\begin{aligned} \text{NETW} &= -0.067\text{PINC} + 0.053\text{EDU} - 0.021\text{PPN} + 0.122\text{TRAIN} - 0.196\text{FSUP} \dots\dots (5.10) \\ &\quad (-0.659) \quad (0.482) \quad (-0.216) \quad (2.047) \quad (-2.646) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{PART} &= 0.027\text{PINC} + 0.227\text{EDU} - 0.153\text{PPN} + 0.105\text{TRAIN} - 0.004\text{FSUP} \dots\dots (5.11) \\ &\quad (0.260) \quad (2.143) \quad (-1.495) \quad (1.107) \quad (-0.003) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{GSOL} &= 0.145\text{MARK} - 0.080\text{INFO} - 0.080\text{NETW} + 0.365\text{PART} \dots\dots\dots (5.12) \\ &\quad (2.663) \quad (-1.268) \quad (-1.268) \quad (6.121) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{IINC} &= 0.182\text{GSOL} \dots\dots\dots (5.13) \\ &\quad (2.850) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{SAT} &= 0.132\text{INN} \dots\dots\dots (5.14) \\ &\quad (2.068) \end{aligned}$$

แผนภาพ 5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

หมายเหตุ: _____ หมายถึง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ----- หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากแผนภาพ 5.2 และสมการโครงสร้าง 5.8-5.14 แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ต่อการตลาด การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการขยายเครือข่าย ซึ่งการฝึกอบรมที่แตกต่างกันจะมีการตลาด การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการขยายเครือข่ายต่างกัน

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการที่ว่า การฝึกอบรมทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการพัฒนาและเพิ่มทักษะฝีมือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาจึงมีความประณีตมากขึ้นและทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด รวมถึงสามารถเพิ่มมูลค่าราคาจำหน่ายได้อีกด้วย นอกจากนี้ การขยายเครือข่ายตลาดที่เกิดขึ้นอาจมาจากการแนะนำของวิทยากรฝึกอบรม เนื่องจากวิทยากรเป็นผู้ให้การฝึกอบรมในหลายพื้นที่จึงทราบรายละเอียดของแหล่งผลิตในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการเป็นอย่างดี นอกจากนี้ วิทยากรฝึกอบรมที่เกิดจากผู้เข้าร่วมโครงการเองก็มีบทบาทในการขยายเครือข่ายด้านการตลาด กล่าวคือ เมื่อฝึกอบรมให้กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการกลุ่มอื่นๆ และเล็งเห็นฝีมือในการผลิตก็อาจมีการติดต่อเพื่อรับช่วงการผลิตส่วนหนึ่งจากกลุ่มของวิทยากร

อย่างไรก็ดี การสนับสนุนเงินทุนที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับข้อมูลข่าวสารและการขยายเครือข่ายต่างกัน สำหรับการสนับสนุนเงินทุนมีความสัมพันธ์โดยมีผลในเชิงลบต่อการได้รับข้อมูลข่าวสารและการขยายเครือข่าย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นรวมกลุ่มดำเนินการ จึงมีการรับข้อมูลข่าวสารและการขยายเครือข่ายน้อย โดยกลุ่มยังไม่มีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้านความรู้ เทคนิคการผลิตและตลาดระหว่างกลุ่มหรือชุมชน ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารและมีการขยายเครือข่าย เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวสามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้ รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีตลาดเป็นของตนเองแล้ว กลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจะได้รับจากเจ้าหน้าที่มากที่สุด รองลงมาคือ ประธานกลุ่ม สื่อทางโทรทัศน์ เพื่อน วิทยากร และผู้นำชุมชนตามลำดับ

นอกจากนั้น ผู้เข้าร่วมโครงการที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกลุ่มต่างกัน โดยการมีส่วนร่วมในกลุ่มแปรผันตามระดับการศึกษาของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะทำให้ความมั่นคงของกลุ่มแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการลงคะแนนเสียง แต่ให้ความสำคัญในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านเงินทุนหมุนเวียนน้อย โดยเฉพาะในกรณีที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐหรือภาคเอกชน กล่าวคือ สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มที่ได้รับจากแหล่งใด

เป็นจำนวนเท่าใด และเงินทุนหมุนเวียน ณ ปัจจุบันคงเหลืออยู่เท่าใด ทั้งนี้การบริหารจัดการด้านเงินทุนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม

การตลาดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มจะมีความสัมพันธ์ต่อความมั่นคงของกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่มีตลาดและสมาชิกมีส่วนร่วมซึ่งแตกต่างกันจะมีความมั่นคงของกลุ่มต่างกัน โดยกลุ่มมีความมั่นคงจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการมีตลาดหรือแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ทำให้กลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้และสามารถนำส่วนหนึ่งของรายได้ดังกล่าวเป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบสำหรับการผลิตครั้งต่อไปได้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับรู้และช่วยกันแก้ไขปัญหาของกลุ่ม รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันมากยิ่งขึ้นซึ่งนำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มและเพื่อนสมาชิกด้วยกัน เมื่อกลุ่มมีเงินทุนในการหมุนเวียน และสมาชิกในกลุ่มมีความเข้าใจถึงการดำเนินงานและปัญหาภายในกลุ่ม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มจึงดำรงอยู่และมีฐานของความมั่นคงในการดำเนินงานซึ่งเป็นหนทางสู่การขยายหรือเพิ่มผลผลิตอันเป็นที่มาของการมีรายได้เพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในที่สุด

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ผลที่เกิดจากโครงการในด้านความมั่นคงของกลุ่ม การมีรายได้เพิ่มขึ้น และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการโดยแยกเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล และไม่ใช้เชิงสาเหตุและผลได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 5.5

ตาราง 5.5 ความสัมพันธ์ของความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		ความสัมพันธ์ รวมทั้งหมด	ประเภทของความสัมพันธ์			
			เชิงสาเหตุ			ไม่เชิง สาเหตุ
ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ		ทางตรง	ทางอ้อม	รวม	สาเหตุ
GSOL	EDU	0.603	-	0.083	0.083	0.520
	TRAIN	0.382	-	0.031	0.031	0.351
	MARK	0.156	0.145	-	0.145	0.011
	PART	0.367	0.365	-	0.365	0.002
INN	GSOL	0.182	0.182	-	0.182	0.000
SAT	INN	0.132	0.132	-	0.132	0.000

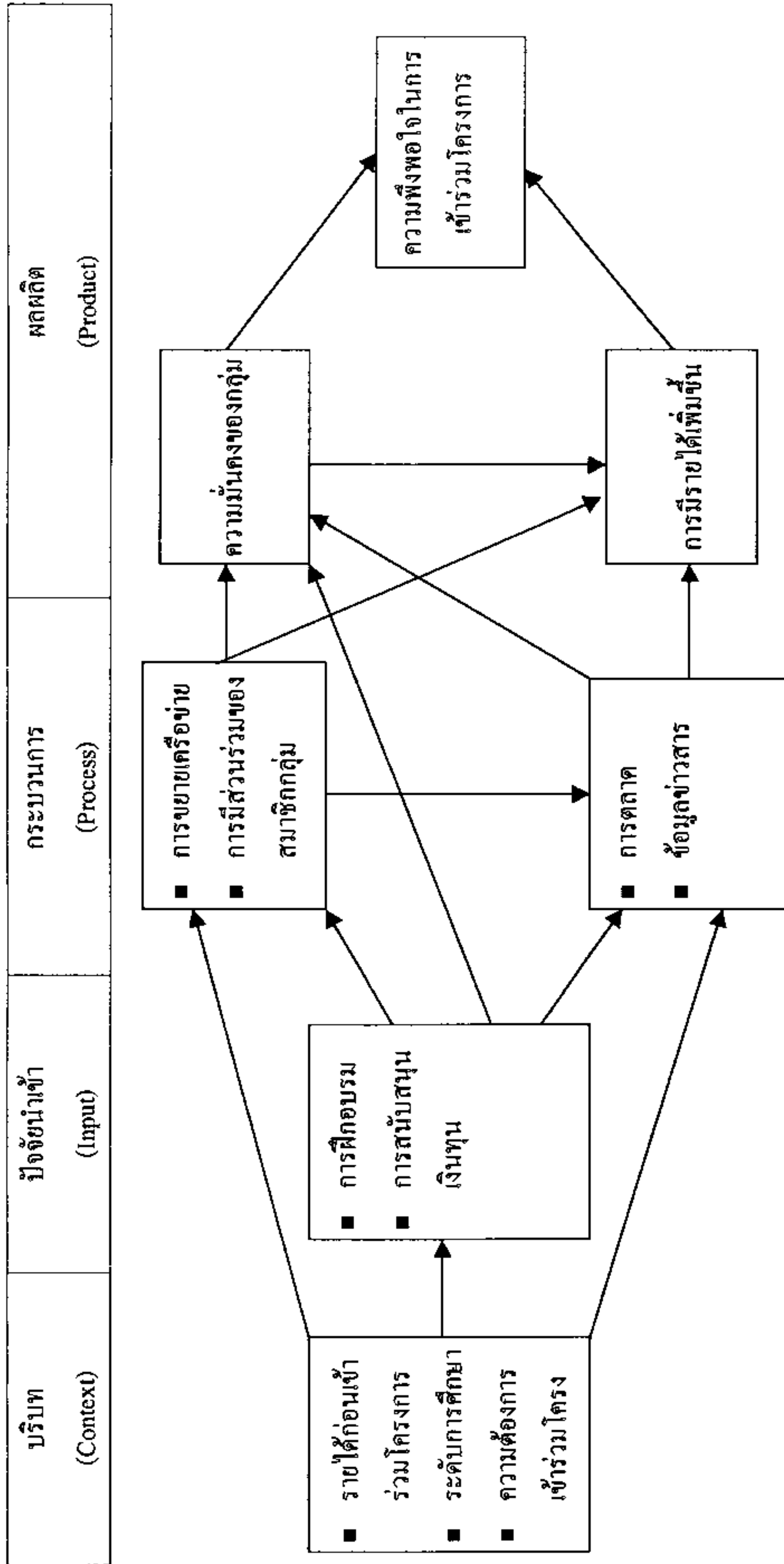
ผลการวิเคราะห์พบว่า ความแตกต่างในการศึกษาและการสนับสนุนการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล โดยมีผลในทางอ้อมต่อความมั่นคงของกลุ่ม อย่างไรก็ตามยังมีความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่เชิงสาเหตุและผลอีกด้วย กล่าวคือ มีปัจจัยอื่นที่ทำให้กลุ่มมีความมั่นคง นอกจากการศึกษาและการฝึกอบรม

ทั้งนี้ความมั่นคงของกลุ่มและการมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลโดยตรง กล่าวคือ กลุ่มที่มีความมั่นคงมากจะสามารถสร้างรายได้จากการเข้าร่วมโครงการได้มากกว่ากลุ่มที่มีความมั่นคงน้อย ทั้งนี้การมีรายได้เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล โดยมีผลในทางตรงต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ โดยที่รายได้เพิ่มขึ้นแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการต่างกัน

จากการเก็บข้อมูลในภาคสนามทำให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรบางตัว ซึ่งอาจมีผลการวิเคราะห์ที่สามารถอธิบายการศึกษาอันเกิดประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้น จึงได้ศึกษาเพิ่มเติมในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทดังแสดงในแผนภาพ 5.3

ความสัมพันธ์ในแผนภาพ 5.3 แสดงให้เห็นว่าบริบทมีความสัมพันธ์กับปัจจัยเข้าและกระบวนการของโครงการ โดยปัจจัยนำเข้ามีความสัมพันธ์กับกระบวนการและผลที่เกิดจากโครงการด้านความมั่นคงของกลุ่ม สำหรับกระบวนการมีความสัมพันธ์กับผลที่เกิดจากโครงการในด้านความมั่นคงของกลุ่มและการมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้หากผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนการฝึกอบรมและการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมหรือเงินทุนหมุนเวียนที่สอดคล้องกับการขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การตลาดและข้อมูลข่าวสารโดยดำเนินการภายใต้รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ ระดับการศึกษาและความต้องการในการเข้าร่วมโครงการที่เหมาะสมจะทำให้เกิดความมั่นคงของกลุ่มและการมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการในท้ายที่สุด

อย่างไรก็ตาม ภายในกระบวนการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ กระบวนการของกลุ่มซึ่งประกอบด้วย การขยายเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารซึ่งประกอบด้วย การตลาดและข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ ผลที่เกิดจากโครงการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยความมั่นคงของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ในขณะที่การมีรายได้เพิ่มมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

แผนภาพ 5.3 แบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

จากแบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริม
อุตสาหกรรมชนบทในแผนภาพ 5.3 สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้างดังลักษณะต่อไปนี้

$$\text{TRAIN} = \beta_{18}\text{PINC} + \beta_{28}\text{EDU} + \beta_{38}\text{PPN} \dots\dots\dots (5.15)$$

$$\text{FSUP} = \beta_{19}\text{PINC} + \beta_{29}\text{EDU} + \beta_{39}\text{PPN} \dots\dots\dots (5.16)$$

$$\text{MARK} = \beta_{110}\text{PINC} + \beta_{210}\text{EDU} + \beta_{310}\text{PPN} + \beta_{410}\text{TRAIN} + \beta_{510}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.17)$$

$$\text{INFO} = \beta_{111}\text{PINC} + \beta_{211}\text{EDU} + \beta_{311}\text{PPN} + \beta_{411}\text{TRAIN} + \beta_{511}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.18)$$

$$\text{NETW} = \beta_{112}\text{PINC} + \beta_{212}\text{EDU} + \beta_{312}\text{PPN} + \beta_{412}\text{TRAIN} + \beta_{512}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.19)$$

$$\text{PART} = \beta_{113}\text{PINC} + \beta_{213}\text{EDU} + \beta_{313}\text{PPN} + \beta_{413}\text{TRAIN} + \beta_{513}\text{FSUP} \dots\dots\dots (5.20)$$

$$\text{MARK} = \beta_{114}\text{NETW} + \beta_{214}\text{PART} \dots\dots\dots (5.21)$$

$$\text{INFO} = \beta_{115}\text{NETW} + \beta_{215}\text{PART} \dots\dots\dots (5.22)$$

$$\begin{aligned} \text{GSOL} = & \beta_{116}\text{TRAIN} + \beta_{216}\text{FSUP} + \beta_{316}\text{MARK} + \beta_{416}\text{INFO} + \beta_{516}\text{NETW} \\ & + \beta_{616}\text{PART} \dots\dots\dots (5.23) \end{aligned}$$

$$\text{IINC} = \beta_{117}\text{MARK} + \beta_{217}\text{INFO} + \beta_{317}\text{NETW} + \beta_{417}\text{PART} + \beta_{517}\text{GSOL} \dots\dots (5.24)$$

$$\text{SAT} = \beta_{118}\text{GSOL} + \beta_{218}\text{IINC} \dots\dots\dots (5.25)$$

ผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยต่างๆ ของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทได้เสนอ
ค่าต่างๆ ทางสถิติของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญดังตาราง 5.6 จากการวิเคราะห์ความ
สัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ในสมการ 5.15-5.25 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์
(สคมภ์ที่ 4) ผลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันในทางบวกซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยความสัมพันธ์ที่ได้ในสมการ
ชี้ให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในสมการหนึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับ
ตัวแปรตามในสมการอื่น ทั้งนี้ตัวแปรอิสระมีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตาม (สคมภ์ที่ 5)
ได้แตกต่างกันออกไป โดยมีความสามารถในการอธิบายได้ตั้งแต่ร้อยละ 4.8 (สมการ 5.18 และ
สมการ 5.19) ถึงร้อยละ 34.3 (สมการ 5.23)

เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ที่ได้ไปเขียนแผนภาพจะสามารถเขียนได้ดัง
แผนภาพ 5.4 แบบจำลองผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริม
อุตสาหกรรมชนบท

ตาราง 5.6 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ

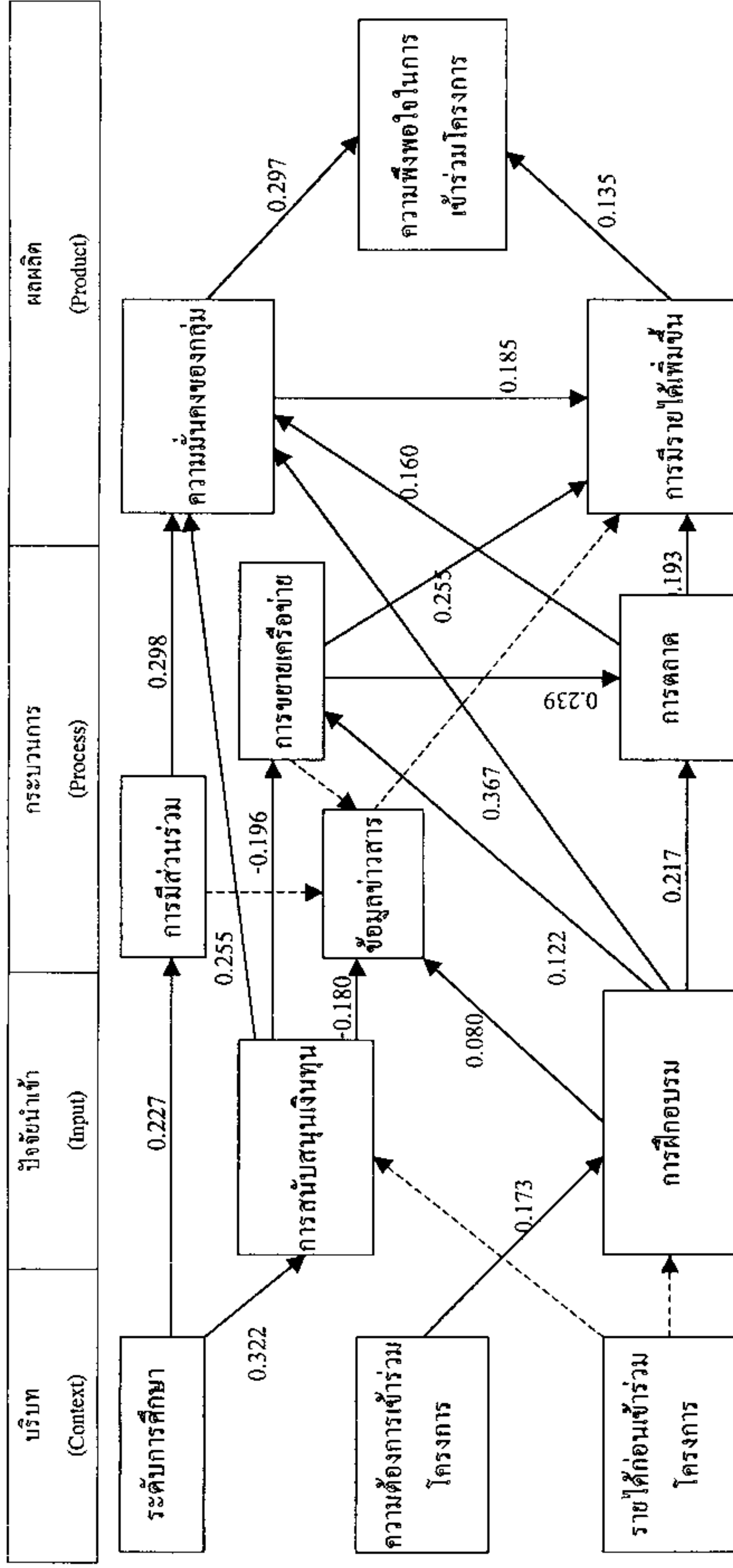
สมการ	ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง	R ² ของ สมการ	SEE ของ สมการ	F
5.15	TRAIN	PINC	-0.087	0.055	1.120	2.531
		EDU	-0.110			
		PPN	0.173**			
5.16	FSUP	PINC	0.580	0.138	0.450	5.060
		EDU	0.322**			
		PPN	0.220*			
5.17	MARK	PINC	-0.056	0.077	1.522	1.497
		EDU	0.107			
		PPN	-0.095			
		TRAIN	0.217*			
		FSUP	-0.019			
5.18	INFO	PINC	-0.059	0.048	7.230	4.189
		EDU	-0.050			
		PPN	-0.033			
		TRAIN	0.080*			
		FSUP	-0.180*			
5.19	NETW	PINC	-0.067	0.048	2.410	1.947
		EDU	-0.053			
		PPN	-0.021			
		TRAIN	0.122*			
		FSUP	-0.196*			

ตาราง 5.6 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ (ต่อ)

สมการ	ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง	R ² ของ สมการ	SEE ของ สมการ	F
5.20	PART	PINC	0.027	0.072	1.177	1.438
		EDU	0.227*			
		PPN	-0.153			
		TRAIN	0.105			
		FSUP	-0.004			
5.21	MARK	NETW	0.239**	0.057	1.409	7.318
		PART	-0.001			
5.22	INFO	NETW	0.001	0.09	0.010	0.035
		PART	0.060			
5.23	GSOL	TRAIN	0.367**	0.344	0.821	17.431
		FSUP	0.255**			
		MARK	0.160*			
		INFO	-0.091			
		NETW	-0.054			
		PART	0.298**			
5.24	IINC	MARK	0.195**	0.149	978.970	8.946
		INFO	0.202			
		NETW	0.255**			
		PART	0.044			
		GSOL	0.185**			
5.25	SAT	GSOL	0.297**	0.103	1.200	13.617
		IINC	0.135*			

หมายเหตุ: * หมายถึง ตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05

** หมายถึง ตัวแปรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.01

แผนภาพ 5.4 แบบจำลองผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

หมายเหตุ: ——— หมายถึง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

----- หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากค่าการวิเคราะห์เส้นทางในตาราง 5.6 สามารถเขียนเป็นแผนภาพความสัมพันธ์ในลักษณะที่ทำให้ง่ายแก่ความเข้าใจได้ดังแผนภาพ 5.4 โดยมีสมการโครงสร้างดังลักษณะต่อไปนี้

$$\text{TRAIN} = -0.087\text{PINC} - 0.110\text{EDU} + 0.173\text{PPN} \dots\dots\dots (5.26)$$

$$(-1.049) \quad (-1.316) \quad (2.095)$$

$$\text{FSUP} = -0.580\text{PINC} + 0.322\text{EDU} + 0.220\text{PPN} \dots\dots\dots (5.27)$$

$$(0.605) \quad (3.350) \quad (2.291)$$

$$\text{MARK} = -0.056\text{PINC} + 0.107\text{EDU} - 0.095\text{PPN} + 0.217\text{TRAIN} - 0.019\text{FSUP} \dots\dots (5.28)$$

$$(-0.526) \quad (0.986) \quad (-0.897) \quad (2.032) \quad (-0.176)$$

$$\text{INFO} = -0.059\text{PINC} + 0.050\text{EDU} - 0.033\text{PPN} + 0.080\text{TRAIN} - 0.180\text{FSU} \dots\dots (5.29)$$

$$(-0.554) \quad (0.431) \quad (0.314) \quad (2.043) \quad (-2.650)$$

$$\text{NETW} = -0.067\text{PINC} + 0.053\text{EDU} - 0.021\text{PPN} + 0.122\text{TRAIN} - 0.196\text{FSUP} \dots\dots (5.30)$$

$$(-0.659) \quad (0.482) \quad (0.216) \quad (2.047) \quad (-2.646)$$

$$\text{PART} = 0.027\text{PINC} + 0.227\text{EDU} - 0.153\text{PPN} + 0.105\text{TRAIN} - 0.004\text{FSUP} \dots\dots (5.31)$$

$$(0.260) \quad (2.143) \quad (-1.495) \quad (1.107) \quad (-0.003)$$

$$\text{MARK} = 0.239\text{NETW} - 0.001\text{PART} \dots\dots\dots (5.32)$$

$$(3.818) \quad (-0.010)$$

$$\text{INFO} = 0.001\text{NETW} + 0.060\text{PART} \dots\dots\dots (5.33)$$

$$(0.010) \quad (0.996)$$

$$\text{GSOL} = 0.367\text{TRAIN} + 0.255\text{FSUP} + 0.160\text{MARK} - 0.091\text{INFO} - 0.054\text{NETW}$$

$$(5.627) \quad (3.986) \quad (2.421) \quad (-1.770) \quad (-1.631)$$

$$+ 0.298\text{PART} \dots\dots\dots (5.34)$$

$$(4.613)$$

$$\text{IINC} = 0.193 \text{ MARK} + 0.202\text{INFO} + 0.255 \text{ NETW} + 0.044\text{PART}$$

$$(2.962) \quad (1.791) \quad (3.910) \quad (0.767)$$

$$+ 0.185 \text{ GSOL} \dots\dots\dots (5.35)$$

$$(2.910)$$

$$\text{SAT} = 0.297 \text{ GSOL} + 0.135 \text{ IINC} \dots\dots\dots (5.36)$$

$$(4.738) \quad (2.189)$$

จากแผนภาพ 5.4 และสมการโครงสร้าง 5.26-5.36 จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการเกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นและกลุ่มมีความมั่นคง ซึ่งความมั่นคงของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่การขยายเครือข่ายและการตลาดก็มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีรายได้เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมโครงการเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ การฝึกอบรม การสนับสนุนเงินทุน การตลาดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความมั่นคงของกลุ่ม กล่าวคือ การฝึกอบรม การสนับสนุนเงินทุน การตลาดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะทำให้กลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการมีความมั่นคงเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้การฝึกอบรมและการสนับสนุนเงินทุนมีความสัมพันธ์กับการได้รับข้อมูลข่าวสารและการขยายเครือข่าย ในขณะที่ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์กับการฝึกอบรม และระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการสนับสนุนเงินทุนและการมีส่วนร่วม

เมื่อทำการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล และไม่ใช่เชิงสาเหตุและผลของผลที่เกิดจากโครงการ (แผนภาพ 5.4) ทั้งในด้านความมั่นคงของกลุ่ม การมีรายได้เพิ่มขึ้นและความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการจะได้ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 5.7

ผลจากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์พบว่า การฝึกอบรม การสนับสนุนเงินทุน การตลาดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลต่อความมั่นคงของกลุ่ม โดยการฝึกอบรมและการสนับสนุนเงินทุนจะมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับความมั่นคงของกลุ่ม ในขณะที่การตลาดและการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความมั่นคงของกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่ไม่ใช่เชิงสาเหตุและผลต่อความมั่นคงของกลุ่มอีกด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการระบุว่าการตลาดทำให้กลุ่มมีความมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ โดยกลุ่มมีความมั่นคงทั้งในด้านเงินทุนและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมโครงการระบุว่ายังต้องการการสนับสนุนและความช่วยเหลือทางการด้านการตลาดจากรัฐในเรื่องการหาตลาดรองรับและการขยายตลาดนอกพื้นที่

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า การฝึกอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะมีการพูดคุยกันทำให้สนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมโครงการกล่าวว่า ต้องการให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะสามารถพัฒนาฝีมือและรูปแบบผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด ส่วนการสนับสนุนเงินทุนเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่มทางหนึ่งเนื่องจากกลุ่มสามารถนำเงินทุนดังกล่าวไปเพิ่มมูลค่าทุนเดิมของกลุ่มได้ โดยนำไปซื้อเครื่องมือการผลิตเพื่อให้มีที่เพียงพอต่อกำลังการผลิตหรือจำนวนสมาชิกกลุ่ม

การตลาด การขยายเครือข่ายและความมั่นคงมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลกับการมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมโครงการ ในขณะเดียวกัน การขยายเครือข่ายและการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล โดยมีผลในทางตรง กล่าวคือ กลุ่มที่มีการขยายเครือข่ายซึ่งแตกต่างกันจะมีตลาดมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าการขยายเครือข่ายเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านการผลิตและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งนำไปสู่การมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์หรือคำสั่งซื้อที่ได้จากการรับช่วงงานต่อจากกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ตาราง 5.7 การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร		ความสัมพันธ์ รวมทั้งหมด	ประเภทของความสัมพันธ์			
			เชิงสาเหตุ			ไม่เชิงสาเหตุ
ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ		ทางตรง	ทางอ้อม	รวม	สาเหตุ
GSOL	TRAIN	0.864	0.378	0.005	0.383	0.481
	FSUP	0.437	0.255	-0.007	0.248	0.189
	MARK	0.125	0.160	-	0.160	-0.035
	PART	0.370	0.298	-	0.298	0.072
IINC	MARK	0.195	0.193	-	0.193	0.002
	NETW	0.703	0.255	0.046	0.301	0.402
	GSOL	0.202	0.185	-	0.185	0.017
SAT	GSOL	0.312	0.297	-	0.297	0.015
	IINC	0.135	0.135	-	0.135	0.000
MARK	NETW	0.239	0.239	-	0.239	0.000

นอกจากนี้ ผลของการศึกษายังแสดงให้เห็นอีกว่า การขยายเครือข่ายและ และความมั่นคงของกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลในทางตรงต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ สำหรับความมั่นคงของกลุ่มทำให้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพราะผู้เข้าร่วมโครงการมีความผูกพันต่อกลุ่มที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของผู้ริเริ่มการรวมตัวและการดำเนินการกลุ่ม รวมทั้งการมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ส่งผลให้กลุ่มเกิดความมั่นคง โดยความมั่นคง

ของกลุ่มเกิดจากกลุ่มได้สร้างรากฐานและความพร้อมทั้งในด้านการฝึกอบรม การตลาด และการได้รับการสนับสนุนเงินทุน ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการโดยภาพรวม

อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า การฝึกอบรมทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ เพราะผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมไม่เพียงแค่รายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังได้รับความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในครัวเรือนได้อีกด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่งนั่นเอง รวมทั้งความรู้ที่ได้รับนี้ยังสามารถถ่ายทอดให้บุตรหลานและบุคคลอื่นสืบต่อไปได้

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

จากการสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่มหรือสิ่งที่ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่ผู้เข้าร่วมโครงการระบุไว้สามารถแยกออกเป็นประเด็นสำคัญดังแสดงในตาราง 5.8

ตาราง 5.8 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการของผู้เข้าร่วมโครงการ

ปัญหาอุปสรรค	อัตราส่วนร้อยละ
วัสดุอุปกรณ์	28.1
เงินทุน	20.2
การฝึกอบรม	14.3
การตลาด	13.3
ค่าตอบแทน	9.0
วิทยากร	8.8
ข้อมูลข่าวสาร	3.5
สมาชิก	2.8

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า การดำเนินงานโครงการของกลุ่มประสบปัญหาและอุปสรรคด้านต่างๆ โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ ความขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิต (ร้อยละ 28.1) สมาชิกกลุ่มจึงต้องผลัดเปลี่ยนกันใช้อุปกรณ์และเครื่องมือ ทำให้การผลิตต้องล่าช้าไม่เป็นไปตามกำหนดการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านการตลาด ส่วนปัญหาด้านเงินทุนไม่เพียงพอในการหมุนเวียนในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นเงินทุนเพื่อซื้อวัตถุดิบ และอุปกรณ์หรือเครื่องมือบางชนิดซึ่งมีราคาสูงเกินกำลังผู้เข้าร่วมโครงการที่จะสามารถซื้อมาใช้เองได้ ทำให้การขยายการผลิตเป็นไปอย่างยากลำบาก กิจกรรมของกลุ่มจึงไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร

ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 14.3 เห็นว่า การฝึกอบรมยังขาดความต่อเนื่องทำให้การพัฒนาทักษะฝีมือและการผลิตไม่ได้คุณภาพหรือรูปแบบตามความต้องการของตลาด โดยร้อยละ 13.3 ของผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่า ภาครัฐให้การช่วยเหลือส่งเสริมด้านการตลาดน้อย และผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ในบางกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมแล้วแต่ยังไม่มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ และภาครัฐไม่ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือประกอบกับผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งมีเครือข่ายการติดต่อที่ไม่กว้างขวางนัก จึงไม่สามารถหาตลาดได้หรือหาได้แต่ก็ขาดความต่อเนื่อง ซึ่งทำให้มีการเข้าออกของสมาชิกกลุ่มมากจนกระทั่งกลุ่มนั้นอาจสลายตัวไป

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านค่าตอบแทนค่าทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการขาดแรงจูงใจในการทำงานและมีความคิดที่จะถอนตัวออกจากกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนที่ไม่มีความคิดจะถอนตัวออกจากกลุ่มเห็นว่าค่าตอบแทนที่ได้แม้ว่าจะต่ำแต่ก็เป็นการรายได้ทางหนึ่งที่สามารถนำมาจุนเจือครอบครัวได้

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการกล่าวว่ามีปัญหาและอุปสรรคทางด้านวิทยาการไม่เพียงพอ ทำให้การฝึกอบรมขาดความต่อเนื่องและขาดความยืดหยุ่นของกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรม กล่าวคือ หากผู้เข้าร่วมโครงการมีความต้องการจะฝึกอบรมในเรื่องใด หน่วยงานต้องดูแลกำหนดการสอนของวิทยากรก่อนว่าสามารถฝึกอบรมให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้หรือไม่ ถ้าวิทยากรไม่สามารถให้การฝึกอบรมได้ ผู้เข้าร่วมโครงการก็จะต้องรอการสนับสนุนการฝึกอบรมในปัดต่อไป และในบางกรณีที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีความจำเป็นที่ต้องขอเลื่อนการฝึกอบรมออกไประยะเวลาหนึ่งก็จะกระทำได้อย่างยาก

สำหรับปัญหาและอุปสรรค 2 ประการสุดท้ายคือ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและเงินทุนน้อย และสมาชิกกลุ่มมีจำนวนน้อยลง ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและเงินทุนจะทำให้ทราบว่ามีแหล่งใดที่พอจะเป็นช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และให้การกู้ยืมเงินทุน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่สมาชิกกลุ่มมีจำนวนน้อยลง เนื่องมา

จากแหล่งที่อยู่ของผู้เข้าร่วมโครงการและความคุ้มค่าของผลตอบแทนที่ได้รับ กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมโครงการในบางโครงการอาศัยอยู่ในบริเวณที่ใกล้กับแหล่งความเจริญจึงมีโอกาสนในการประกอบอาชีพอื่นได้มากกว่าและเป็นงานที่ใช้ความอดทนน้อยกว่า แต่ให้ผลตอบแทนที่มากกว่า

5.4 แนวทางในการแก้ไข

ผู้เข้าร่วมโครงการได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตามลำดับดังนี้ (ตาราง 5.9)

ตาราง 5.9 แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ	อัตราส่วนร้อยละ
สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์	27.9
เพิ่ม/ให้เงินทุน	20.6
เพิ่มการฝึกอบรม	14.4
หาตลาดให้	14.1
เพิ่มค่าตอบแทน	9.2
แลกเปลี่ยนความรู้	7.3
ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	3.5
เพิ่มจำนวนสมาชิก	3.0

(1) ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการผลิต เพื่อให้การผลิตเป็นไปตามกำหนดการสั่งซื้อ โดยไม่กระทบต่อตลาดที่มีอยู่และทำให้กลุ่มศักยภาพการผลิตเพียงพอในการขยายการผลิตและการตลาด

(2) ควรมีการสนับสนุนเงินทุนให้มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มที่กำลังพัฒนาสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

(3) ควรปรับปรุงให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

(4) ต้องการให้รัฐจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น

- (5) ควรจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามและดูแลในเรื่องคำตอบแทนให้เป็นไปตามความเหมาะสม
- (6) ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนให้มากขึ้น
- (7) ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทมากขึ้น
- (8) จัดอบรมหรือสัมมนาเรื่องความมั่นคงของกลุ่ม โดยให้ผู้นำกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นวิทยากร

5.5 สรุป

จากผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในระดับประชาชนด้วยแบบจำลอง CIPP พบว่า สิ่งที่มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงของกลุ่ม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขยายเครือข่ายของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ และการดำเนินโครงการโดยเน้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหาร

การสนับสนุนจากโครงการในด้านเงินทุนหมุนเวียนและการฝึกอบรมทักษะฝีมือการจัดการและความสัมพันธ์ของสมาชิกทำให้เกิดความมั่นคงของกลุ่ม ในขณะเดียวกัน การฝึกอบรมยังมีส่วนช่วยให้สมาชิกหาหรือขยายตลาดที่จะรองรับผลิตภัณฑ์ด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของผู้เข้าร่วมโครงการมีดังต่อไปนี้

- (1) ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต
- (2) ขาดแคลนเงินทุนสำหรับการซื้อวัตถุดิบและเครื่องมือการผลิต
- (3) ขาดความต่อเนื่องในการฝึกอบรม
- (4) ขาดการส่งเสริมด้านการตลาด
- (5) ค่าตอบแทนต่ำ
- (6) ขาดแคลนวิทยากร
- (7) ขาดการรับข้อมูลข่าวสารในด้านการตลาดและเงินทุน
- (8) จำนวนสมาชิกลดลงเนื่องจากขาดแรงจูงใจ

ผู้เข้าร่วมโครงการแนวทางในการแก้ไขปัญหและอุปสรรคดังต่อไปนี้

(1) ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการผลิต เพื่อให้การผลิตเป็นไปตามกำหนดการตั้งชื่อ โดยไม่กระทบต่อตลาดที่มีอยู่และทำให้กลุ่มศักยภาพการผลิตเพียงพอในการขยายการผลิตและการตลาด

(2) ควรมีการสนับสนุนเงินทุนให้มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มที่กำลังพัฒนาสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

(3) ควรปรับปรุงให้มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

(4) ต้องการให้รัฐจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น

(5) ควรจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามและดูแลในเรื่องค่าตอบแทน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสม

(6) ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนให้มากขึ้น

(7) ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทมากขึ้น

(8) จัดอบรมหรือสัมมนาเรื่องความมั่นคงของกลุ่ม โดยให้ผู้นำกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเป็นวิทยากร

จากข้อมูลเชิงประจักษ์และผลการวิเคราะห์เมื่อมองในภาพรวมหากผู้เข้าโครงการนำเงินทุนและความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมของโครงการ ไปปฏิบัติด้วยกระบวนการที่ถูกต้องภายใต้บริบทที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมาย 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่หนึ่ง หน่วยปฏิบัติการโครงการซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มที่สอง ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความรู้ ความเข้าใจในโครงการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3 ประการ คือ (1) การนำโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทไปปฏิบัติโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด (2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท (3) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

ในบทนี้จะประมวลเนื้อหาสาระและข้อค้นพบที่ได้โดยเริ่มต้นจากการนำเสนอ (1) การดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทและผลการดำเนินโครงการ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ซึ่งแยกเป็น (ก) หน่วยปฏิบัติการ และ (ข) ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ หลังจากนั้นจะกล่าวถึง (3) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติโครงการ และ (4) ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการรวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ตามลำดับ

6.1 การดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทและผลการดำเนินโครงการ

6.1.1 การดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

การดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 2 และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในโครงการส่งเสริม

อุตสาหกรรมชนบทมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชนบท โดยมีขั้นตอนในการดำเนินโครงการรวม 6 ขั้นตอนคือ

(1) การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลที่จะใช้ในการส่งเสริมโครงการ โดยเน้นการจัดเก็บข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ส่งเสริมทั้งในด้านความต้องการเข้าร่วมโครงการ การฝึกอบรมและศักยภาพในการผลิต

(2) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการโดยคัดเลือกผู้เข้าร่วมใน 2 กลุ่มคือ ประชาชนในพื้นที่และภาคธุรกิจเอกชน การคัดเลือกประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการใช้การคัดเลือกตามลักษณะของโครงการ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่วนการคัดเลือกภาคธุรกิจเอกชนจะพิจารณาแนวโน้มทางการตลาด

(3) การส่งเสริมการฝึกอบรม เป็นการสนับสนุนการฝึกอบรมในขั้นพื้นฐาน ขั้นพัฒนาทักษะ รวมทั้งการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการและการตลาด

(4) การสนับสนุนด้านการตลาด หน่วยงานของรัฐจะให้การสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการโดยจัดงานแสดงสินค้าหรือนิทรรศการแสดงสินค้า เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการพบกับผู้ซื้อโดยตรง รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อได้ทราบและสามารถติดต่อแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความสนใจได้ นอกจากนี้ หน่วยงานยังให้การสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนและการขยายเครือข่ายของอุตสาหกรรมชนบท

(5) การติดตามประเมินผลโครงการ ดำเนินการเพื่อติดตามการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การขยายตัวของตลาด และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการ

(6) การวางแผนจัดทำโครงการ เพื่อนำเสนอขออนุมัติงบประมาณตามโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในปีงบประมาณถัดไป

6.1.2 ผลการดำเนินโครงการ

ผลการดำเนินงานโดยรวมของโครงการส่วนใหญ่พบว่าหน่วยปฏิบัติการสามารถดำเนินโครงการให้แล้วเสร็จได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณเดือนละ 1,000-3,000 บาท

สำหรับผลการดำเนินงานที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการในระดับสูง โดยให้คะแนนเฉลี่ย 9.3 (จาก 10

คะแนน) ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการส่วนหนึ่งให้เหตุผลในการประเมินความพึงพอใจในระดับสูงว่าเป็น เพราะการสนับสนุนการฝึกอบรมจากโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ และทักษะในการผลิตผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม เช่น การทอผ้าด้วยกี่กระตุก การตัดเย็บเสื้อผ้า การเจียรไนพลอย และผลิตภัณฑ์จักรสานและผักตบชวา เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการยังระบุว่ามียาได้จากการดำเนินงานตามโครงการเพิ่มขึ้นประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน

6.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

ปัจจัยที่ทำให้การส่งเสริมของหน่วยปฏิบัติการประสบความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ดังนี้ (1) ความร่วมมือและการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน (2) การมีบุคลากรที่เสียสละและมีคุณภาพในการดำเนินและดูแลรับผิดชอบโครงการของแต่ละโครงการที่ได้รับการส่งเสริมในการประกอบอาชีพ (3) งบประมาณที่เพียงพอต่อจำนวนโครงการที่เป็นไปได้ในการส่งเสริม (4) แผนงานในการดำเนินโครงการที่ชัดเจนทั้งใน ด้านของระยะเวลา บุคลากรและการสนับสนุน อีกทั้งคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการ (5) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมโครงการควรมีพื้นฐานความรู้เรื่องการจัดการ การตลาด และเทคโนโลยีการผลิต

จากผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทในระดับประชาชนด้วยแบบจำลอง CIPP พบว่า สิ่งที่มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มขึ้นและความมั่นคงของกลุ่ม โดยความมั่นคงของกลุ่มส่งผลต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ความมั่นคงของกลุ่มเป็นผลสืบเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนเงินทุนและการฝึกอบรมภายใต้คุณสมบัติในเรื่องระดับการศึกษาและความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ความมั่นคงของกลุ่มยังเป็นปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากขั้นตอนการดำเนินงานในเรื่องช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการบริหารด้านการตลาด รวมถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ในขณะที่ขั้นตอนการดำเนินงานการขยายเครือข่ายของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ จะส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและนำไปสู่ผลสำเร็จของโครงการในที่สุด

จากข้อมูลเชิงประจักษ์และผลการวิเคราะห์เมื่อมองในภาพรวมหากผู้เข้าโครงการนำเงินทุนและความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมของโครงการ ไปปฏิบัติด้วยกระบวนการที่ถูกต้องภายใต้บริบทที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องและความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทของหน่วยปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเห็นที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันคือ

6.2.1 ความสอดคล้องในด้านความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่หน่วยปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

(1) ความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ กล่าวคือ ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการสามารถแจ้งความประสงค์ที่จะเข้าร่วมโครงการต่อหน่วยงานโดยตรง ซึ่งความประสงค์ดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาให้มีการส่งเสริม ในขณะที่เดียวกัน หน่วยปฏิบัติการได้มีการสอบถามและพิจารณาการส่งเสริมตามความต้องการในการเข้าร่วมโครงการของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมีการพิจารณาคุณสมบัติด้านต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการประกอบการตัดสินใจ อาทิ ความพร้อมของการรวมกลุ่ม ศักยภาพในการผลิต และพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น

(2) การขาดแคลนวิทยากร ในเรื่องนี้หน่วยปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หน่วยงานมีจำนวนวิทยากรไม่เพียงพอต่อจำนวนกลุ่มและความต้องการในการฝึกอบรมด้านต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการ และการขาดแคลนวิทยากรเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้การฝึกอบรมขาดความต่อเนื่อง

(3) การขาดความต่อเนื่องของการฝึกอบรม นอกจากวิทยากรมีจำกัดทั้งในด้านจำนวนวิทยากรและความหลากหลายของแขนงวิชาความรู้ของวิทยากรที่ทำให้การฝึกอบรมขาดความต่อเนื่องแล้ว หน่วยปฏิบัติการยังชี้อีกว่าเกิดจากความล่าช้าของกระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณ

6.2.2 ความแตกต่างในด้านความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่หน่วยปฏิบัติการและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) การขาดแคลนการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน แม้ว่าหน่วยปฏิบัติการได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านเงินทุนจึงจัดให้มีบริการการกู้ยืมเงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพหรือขยายการผลิตและกิจการ ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าการเห็นว่าการสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงพอต่อการดำเนินกลุ่ม และยังคงพึ่งพาเงินทุนจากตลาดนอกระบบหรือใช้เงินทุนของผู้เข้าร่วมโครงการเอง

(2) การสนับสนุนด้านการตลาด กล่าวคือ หน่วยปฏิบัติการให้การช่วยเหลือทางด้านการตลาดแก่ตลาดของผู้เข้าร่วมโครงการมีเฉพาะในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการขาดความสามารถในการผลิตและฝีมือการผลิต รวมทั้งการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ในขณะที่ ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าหน่วยปฏิบัติการขาดการให้ความช่วยเหลือในด้านการหาหรือขยายตลาดให้ได้อย่างเพียงพอ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาขาดตลาดรองรับและนำไปสู่การล้มสลายกลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการในที่สุด ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการส่งเสริมโครงการในระยะแรกๆ ที่ไม่ได้อาศัยหลักการนำตลาดมาใช้ แต่เป็นการส่งเสริมในลักษณะตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม เมื่อมีโครงการที่ใช้หลักการตลาดนำการผลิต ก็ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการระหว่างภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการขาดความคุ้นเคยกับระบบโรงงานและขาดความเป็นเจ้าของกิจการ

(3) การขยายเครือข่าย เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งหน่วยปฏิบัติการสนับสนุนการขยายเครือข่ายโดยผลักดันให้มีการศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการกลุ่มต่างๆ ได้ศึกษาการบริหารจัดการและการผลิต รวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้หรือทักษะการผลิตกับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จแล้ว อย่างไรก็ตาม ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่า ควรเพิ่มการผลักดันดังกล่าวให้มากขึ้น เนื่องจากการขยายเครือข่ายทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เห็นฝีมือและรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนา รวมถึงทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถสร้างตลาดเครือข่ายซึ่งถือว่าเป็นการหาหรือขยายตลาดได้อีกทางหนึ่ง

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว หากหน่วยปฏิบัติการให้การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนและการฝึกอบรมอย่างเพียงพอและต่อเนื่องแล้ว ก็จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีโอกาสในการหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ประกอบกับการช่วยเหลือของหน่วยปฏิบัติการ โดยหน่วยปฏิบัติการเป็นผู้ศึกษาความเป็นไปได้และแนวโน้มตลาดของผลิตภัณฑ์หรือโครงการที่จะดำเนินการส่งเสริม รวมถึงการผลักดันให้ผู้เข้าร่วมโครงการขยายเครือข่ายโดยการศึกษาดูงานมากขึ้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะนำไปสู่ความมั่นคงของกลุ่ม การมีรายได้เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมโครงการ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการอีกด้วย

6.3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติโครงการ

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติโครงการที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ 5 ประการตามรายละเอียดดังนี้

(1) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องงบประมาณ ได้แก่ กระบวนการเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า และงบประมาณที่ได้รับอนุมัติไม่เพียงพอกับจำนวนโครงการ

(2) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการขาดความร่วมมือและการประสานงานโครงการระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชนและผู้นำชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่น

(3) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องจำนวนบุคลากรทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและวิทยากรฝึกอบรมมีจำนวนน้อย

(4) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความเพียงพอในการสนับสนุนด้านต่างๆ ของหน่วยงานรัฐ ประกอบด้วย การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน การตลาด วัสดุอุปกรณ์การผลิต รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดและเงินทุน

(5) ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องคำตอบแทนคำ ทำให้ขาดแรงจูงใจในการร่วมดำเนินโครงการ ดังนั้น จำนวนสมาชิกในบางโครงการจึงลดน้อยลงจากเดิม

6.4 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้วนี้ประกอบด้วย (1) ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาละปรับปรุงโครงการ เป็นการนำเสนอลแนวทางในการแก้ไขปัญหาละอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ (2) ข้อเสนอแนะแผนงานการส่งเสริมโครงการ เป็นการนำเสนอลักษณะหรือรูปแบบที่ดีของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ได้จากการศึกษา และ (3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย เป็นข้อเสนอแนะอันพึงเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทต่อไป ซึ่งข้อเสนอแนะทั้ง 3 ข้อ มีรายละเอียดต่อไปนี้

6.4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาและปรับปรุงโครงการ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทประกอบด้วย

(1) ควรพิจารณารายละเอียดในเรื่องงบประมาณทั้งในแง่ของปริมาณและการจัดสรร โดยอาจจัดให้มีงบประมาณอยู่ที่หน่วยงานโดยตรง และควรปรับการจัดทำแผนงานการดำเนินโครงการโดยหลีกเลี่ยงการจัดทำโครงการในช่วงไตรมาสแรกของปีงบประมาณคือระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม และจัดทำโครงการในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนแทน

(2) ควรทำงานแบบพหุภาคีโดยมีแผนงานร่วมกัน และจัดประชุมชี้แจงหลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการให้เป็นที่เข้าใจ รวมทั้งควรพิจารณาแนวทางในการประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(3) ควรพิจารณาจัดจ้างวิทยากรภายนอกหรือวิทยากรพิเศษ รวมทั้งควรส่งเสริมการขยายเครือข่ายของโครงการมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในด้านการผลิตและการจัดการซึ่งกันและกัน โดยสนับสนุนวิทยากรที่เกิดจากผู้เข้าร่วมโครงการที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ รวมถึงส่งเสริมให้มีการขยายเครือข่ายโดยรัฐผลักดันให้มีการศึกษาฐานระหว่างกลุ่มที่สามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และมีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

(4) ควรเพิ่มการสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการทางด้านการเพิ่มทักษะฝีมือเพิ่มเติมและความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งมีการเปลี่ยนแนวความคิดของผู้เข้าร่วมโครงการแบบผู้รับให้เป็นแบบการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ตลอดจนควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการสนับสนุนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ทั้งในรูปของเงินช่วยเหลือสนับสนุนกู้ยืม และแหล่งเงินทุน

ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการตลาด การดำเนินงานด้านตลาดในปัจจุบันโดยทั่วไปจึงเป็นการดำเนินการที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการยังต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการลงทุนทั้งในด้านวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตซึ่งมีราคาสูงเกินความสามารถในการลงทุน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและสนับสนุนด้านต่างๆ ของหน่วยงานควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้และความพยายามในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ โดยพึ่งพาหน่วยงานให้น้อยที่สุดทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านการตลาด การดำเนินงานด้านตลาดในปัจจุบันโดยทั่วไปจึงเป็นการดำเนินการที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการยังต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการลงทุนทั้งใน

ด้านวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตซึ่งมีราคาสูงเกินความสามารถในการลงทุน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและสนับสนุนด้านต่างๆ ของหน่วยงานควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ และความพยายามในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการโดยพึ่งพาหน่วยงานให้น้อยที่สุด

(5) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควรติดตามผู้เข้าร่วมโครงการอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากภาคธุรกิจเอกชน

6.4.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการส่งเสริมโครงการ

โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทเป็นกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชนบท รูปแบบของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทที่ดีมีองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของโครงการ คือ บทบาทการส่งเสริมพัฒนาของผู้เข้าร่วมโครงการ และองค์ประกอบลำดับต่อมาคือ ความร่วมมือจากภายนอกที่ให้การสนับสนุนและเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ในการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นประกอบด้วย (1) บทบาทของผู้เข้าร่วมโครงการในการส่งเสริม (2) บทบาทของรัฐในการสนับสนุน และ (3) บทบาทของเอกชนในการสนับสนุน ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

1) บทบาทของผู้เข้าร่วมโครงการในการส่งเสริม

บทบาทสำคัญของผู้เข้าร่วมโครงการในการส่งเสริมให้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทประสบความสำเร็จได้แก่ ความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการ การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย และระบบการจัดการ ตามลำดับ

(1) ความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการในกิจการอุตสาหกรรมชนบทโดยผู้เข้าร่วมโครงการควรมีความเป็นเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้หากผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นผู้ดำเนินกิจการหรือเจ้าของขาดความมุ่งมั่นหรือความตั้งใจในการดำเนินโครงการ การสนับสนุนของผู้ที่เกี่ยวข้องคงไม่สามารถทำให้โครงการประสบความสำเร็จได้ ในขณะเดียวกัน สมาชิกกลุ่มมีความเป็นเจ้าของธุรกิจสูงก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูง เนื่องจากการดำเนินธุรกิจก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อสมาชิกโดยตรง เมื่อสมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมจะทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการพึ่งพาตนเองสูง

(2) การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายความรู้หรือทักษะการผลิต วิทยาการ ข้อมูล ข่าวสาร และตลาด โดยขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือประสบการณ์ต่างๆ ต้องอาศัยจุดเริ่มต้นการสร้างเครือข่ายก่อนการขยายตัวไปสู่กลุ่มหรือชุมชนอื่นๆ ก็คือ การมีผู้นำในการขยายเครือข่ายเพื่อพึ่งพาตนเองในการพัฒนา โดยหน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่นจะมีบทบาทในการช่วยเหลือในการดำเนินการ ซึ่งประสานความร่วมมือและประสานบทบาทในการสนับสนุนการขยายเครือข่าย สำหรับการสร้างความเข้มแข็งและการจัดการเครือข่ายควรมีลักษณะการดำเนินงาน ดังนี้

(2.1) จัดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนต่างๆ บนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม การช่วยเหลือและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการใช้การศึกษาดูงานและการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นร่วมกัน

(2.2) พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มหรือชุมชนอย่างค่อเนื่อง

(2.3) ประสานงานกับเอกชนหรือองค์กรท้องถิ่นเพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือ

(2.4) ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรประสานงานกลางเพื่อเชื่อมประสานเครือข่ายระหว่างกลุ่มหรือชุมชนที่กระจายอยู่ในชุมชนเข้าด้วยกัน

(3) ระบบการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดการด้านการตลาด เงินทุน และทรัพยากร ทั้งนี้การจัดการด้านการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยผู้เข้าร่วมโครงการควรพัฒนาตลาดใน 2 ระดับ คือ ตลาดในท้องถิ่น ถ้าหากมีส่วนเกินจึงขยายออกไปเป็นตลาดภายนอกท้องถิ่น สำหรับการจัดการด้านเงินทุนเพื่อการดำเนินธุรกิจที่มีต้องพึ่งพาตลาดเงินทุนนอกระบบ โดยมีการดำเนินการสร้างกองทุนสมทบซึ่งรัฐเป็นผู้สมทบทุนในระยะเริ่มต้น และให้ผู้เข้าร่วมโครงการนำดอกผลจากทุนสมทบนี้ใช้หมุนเวียนในกิจการ นอกจากนี้การจัดการทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่ต้องอาศัยทรัพยากรเพื่อการผลิตซึ่งระบบการจัดการทรัพยากรทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ ธุรกิจ และอุตสาหกรรมชนบท

การส่งเสริมโครงการโดยผู้เข้าร่วมโครงการเป็นการส่งเสริมพัฒนาบนความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการและเป็นรูปแบบที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นตามศักยภาพ ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมตามลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งสามารถสร้างเครือข่าย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันนำไปสู่การพึ่งพาตนเองระหว่างกลุ่มหรือชุมชน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบทยังคงต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการขยายตัวของกิจการหรือธุรกิจอุตสาหกรรมชนบท

2) บทบาทของรัฐในการสนับสนุน

การพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทโดยรัฐมีหน้าที่ให้การสนับสนุนเครื่องมือ ความรู้ทั้งทางการผลิตและการตลาดโดยให้การฝึกอบรมและคำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการรวมกลุ่ม และการขยายเครือข่าย โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบครบวงจรที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเป็นเจ้าของธุรกิจ

บทบาทของรัฐในการสนับสนุนโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย

(1) การพัฒนาระบบงบประมาณของรัฐ โดยการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยเจ้าหน้าที่และข้าราชการในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมีหน้าที่ศึกษาการเลือกพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทใด หรือการช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้วให้เติบโตขึ้น ตลอดจนบ่งชี้ถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมนั้นๆ เกิดหรือไม่เกิดในท้องถิ่น และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

(2) การพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทบนพื้นฐานความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนการส่งเสริมร่วมกันเป็นระดับขั้นตอน กล่าวคือ มีการแบ่งหน้าที่และบทบาทการส่งเสริมของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนและลดปัญหางบประมาณการส่งเสริมที่มีจำกัด ทั้งนี้หน่วยงานรัฐควรคำนึงถึงคุณภาพของการส่งเสริมมากกว่าปริมาณโครงการที่ให้การส่งเสริม โดยมีการจัดบทบาทการส่งเสริมออกเป็น 3 ระดับคือการส่งเสริมในขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมในขั้นการเพิ่มทักษะฝีมือ และการส่งเสริมในขั้นการบริหารจัดการ ด้านการตลาดและการเงิน เพื่อสนับสนุนให้กลุ่มเรียนรู้และพัฒนาความเป็นเจ้าของธุรกิจที่แท้จริง

นอกจากนี้ หน่วยงานรัฐควรมีการผลักดันให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชนในการสนับสนุนโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท โดยใช้หลักการส่งเสริมที่พิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงและความแตกต่างของผู้เข้าร่วมโครงการในทุกภาคทั่วประเทศ ซึ่งไม่อาจหารูปแบบหนึ่งไปใช้ได้ทั่วประเทศ

(3) การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสภาพของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการฝึกอบรมเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการก่อนที่จะส่งเสริมในขั้นตอนต่อไป

(4) การพัฒนาการสนับสนุนด้านการตลาด โดยพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ด้านการตลาด เพื่อที่จะสามารถขยายวิธีการหรือกลยุทธ์ในการสนับสนุนการตลาดของ

หน่วยงานรัฐโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ด้านการตลาด ซึ่งการสนับสนุนการตลาดเป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ก่อนการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทหน่วยงานรัฐควรจัดหาช่องทางการจำหน่ายหรือแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอาจเป็นผู้ช่วยเหลือในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์หรือรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจ การกำหนดราคาที่เป็นไปตามราคาตลาด รวมทั้งการติดต่อหาช่องทางการจำหน่ายกับภาคธุรกิจเอกชนโดยเน้นความเป็นเจ้าของธุรกิจของผู้เข้าร่วมโครงการ

(5) การส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทแบบครบวงจร กล่าวคือ มีการส่งเสริมผู้เข้าร่วมโครงการตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการจำหน่าย โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการและฐานทรัพยากรของท้องถิ่น

(6) การพัฒนาการสนับสนุนการขยายเครือข่าย โดยพัฒนากลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชนที่มีศักยภาพสูงของแต่ละเครือข่ายให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน ที่มีข้อมูลข่าวสารธุรกิจนั้นๆ อย่างครบวงจร พร้อมทั้งใช้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาดูงาน และฝึกอบรม

3) บทบาทของเอกชนในการสนับสนุน

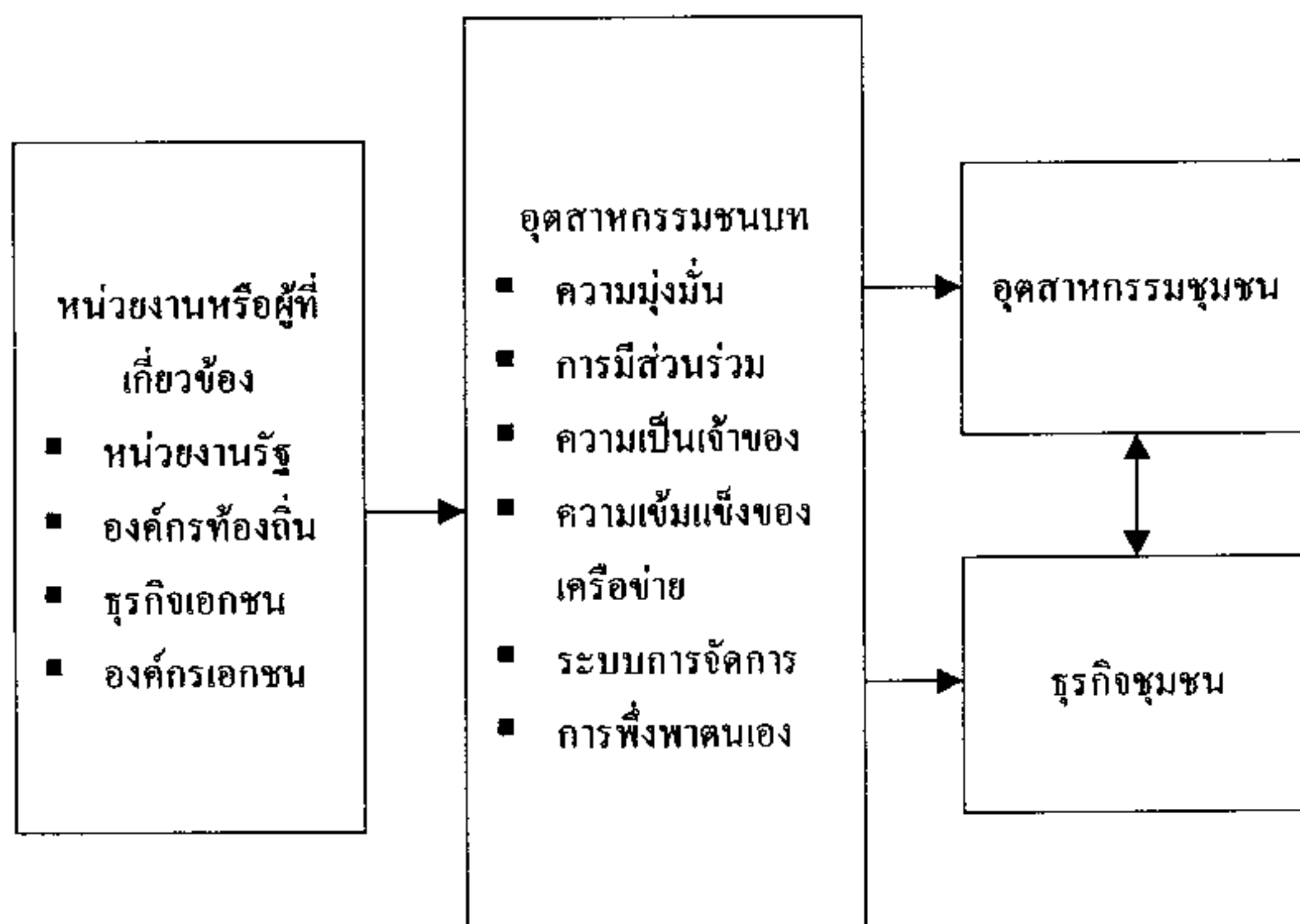
บทบาทการสนับสนุนของเอกชนเป็นแรงผลักดันหนึ่งที่เกื้อหนุนให้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทประสบผลสำเร็จได้ โดยในที่นี้บทบาทของเอกชนอาจแบ่งเป็น บทบาทของธุรกิจเอกชนและบทบาทขององค์กรเอกชน ซึ่งบทบาทของแต่ละฝ่ายแยกออกได้ ดังนี้

(1) บทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการสนับสนุน ซึ่งลักษณะการสนับสนุนจะเป็นการลงทุนทางด้านเงินทุน วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ตลอดจนการเป็นตลาดหรือแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ โดยในบางโครงการอาจเป็นการสนับสนุนเพื่อการย้ายฐานการผลิตจากเมืองสู่ชนบทมากกว่าการร่วมลงทุนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์ที่พึงได้รับ อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนในส่วนนี้ยังคงเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการส่งเสริมโครงการที่รัฐยังคงต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงาน นอกจากนี้บทบาทการสนับสนุนของภาคธุรกิจเอกชนอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมโครงการ คือ การช่วยเหลือการพัฒนาและดำเนินโครงการในด้านการขยายเครือข่าย

(2) บทบาทขององค์กรเอกชนในการสนับสนุน ควรมีความผูกพันและเอื้ออาทรต่อกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง โดยต้องปรับความคิดการมองปัญหาเช่นเดียวกับผู้เข้าร่วมโครงการ ทำความเข้าใจปัญหาและมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกับผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รู้และเข้าใจถึงปัญหา ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการเลือกแนวทางใน

การแก้ไขปัญหา และสนับสนุนการขายเครือข่ายของผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า องค์การเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาเชิงกระบวนการโดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการ

จากข้อเสนอแนะแผนงานการส่งเสริมโครงการที่ได้นำเสนอเป็นเพียงแนวทางหนึ่ง ซึ่งหากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในระดับต่อไปจะสามารถนำไปสู่การสร้างระบบอุตสาหกรรมชุมชนที่มีความยั่งยืนได้ดังแผนภาพ 6.1

แผนภาพ 6.1 รูปแบบการส่งเสริมโครงการอุตสาหกรรมชนบท

6.4.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

จากการศึกษาโครงการแนวคิด วรรณกรรม แนวทางการศึกษาและการวิเคราะห์โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ทำให้เห็นข้อดีและข้อพึงระวัง รวมทั้งปัญหาในการศึกษาวิจัย ซึ่งสามารถนำมาประมวลรวมเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยใน 3 ข้อดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทสามารถทำการศึกษาเจาะลึกเพิ่มเติมได้โดยการแยกศึกษาเฉพาะโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความรู้เสริมในรายละเอียดที่ชัดเจนของแต่ละโครงการ เพราะโครงการแต่ละประเภทที่ผู้เข้าโครงการได้ดำเนินงานภายใต้โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทมีลักษณะแตกต่างกันออกไป

(2) การศึกษาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทสามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมในภาคธุรกิจเอกชนถึงผลกระทบต่อการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท

(3) การศึกษาโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบทสามารถทำการศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งความเป็นผู้นำและบทบาทของผู้นำกลุ่มต่อความสำเร็จหรือการพัฒนาของกลุ่มของผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรม

6.5 ข้อสังเกตจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อสังเกตที่ได้จากการค้นพบ ซึ่งอาจชี้ให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่างการส่งเสริมของหน่วยปฏิบัติการและการดำเนินงานของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การฝึกอบรมมีผลสำคัญในการส่งเสริมโครงการเป็นอย่างมาก การฝึกอบรมเป็นตัวเชื่อมโยงที่นำไปสู่ความมั่นคงของกลุ่ม การตลาด การขยายเครือข่าย และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ เพราะการฝึกอบรมทำให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสพบปะสังสรรค์หรือพูดคุยในประเด็นต่างๆ มากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกันได้ รวมทั้งการฝึกอบรมยังเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการเพิ่มทักษะของผู้เข้าร่วมโครงการในการผลิตและเกิดแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และขยายตลาดออกไปได้ จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลประโยชน์ และการขยายเครือข่ายตลาดกว้างขึ้น

ในทำนองเดียวกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนเงินทุน และการขยายตลาด ทำให้เกิดความมั่นคงของกลุ่ม ตามลำดับ นอกจากนี้ ความมั่นคงของกลุ่ม

ยังมีส่งต่อด้านจิตวิทยาของกลุ่ม กล่าวคือ ทำให้กลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ถ้าพิจารณาในมุมความมั่นคงเป็นตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผลักดันให้สมาชิกเกิดการมีใจร่วมกันทำงาน อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่าความมั่นคงของกลุ่มยังต้องอาศัยกระบวนการสะสมเงินทุนในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นดำเนินการ

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเกิดความมั่นคงมีองค์ประกอบทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

(2) การขยายเครือข่ายมีผลต่อการเพิ่มรายได้ขึ้นของผู้เข้าร่วมโครงการมากกว่าการตลาดและความมั่นคงของกลุ่ม ที่เป็นเช่นนี้เพราะการขยายเครือข่ายก่อให้เกิดรายได้ส่วนต่างที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากรายได้ของตลาดที่มีอยู่เดิม การที่สมาชิกกลุ่มมีเงินทุนเพียงพอและน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการดำเนินงาน มีส่วนเกื้อหนุนให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

(3) ความมั่นคงของกลุ่มมีผลต่อความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการมากกว่าการมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความมั่นคงของกลุ่มเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านเงินทุนและด้านทัศนคติที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินงาน และการมีรายได้จะเป็นผลที่ตามมาภายหลังการมีรายได้เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนย่อยในการสร้างความพึงพอใจให้สมาชิกกลุ่มในการเข้าร่วมโครงการ

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ในภาคผนวกนี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 แบบ คือ (1) แนวทางการสัมภาษณ์เจ้าพนักงาน (2) แนวทางการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และ (3) แบบสอบถามประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

แนวทางการสัมภาษณ์เจ้าพนักงาน

หน่วยงาน..... จังหวัดพิษณุโลก วันที่.....

1. ท่านมีการดำเนินงานในโครงการอุตสาหกรรมชนบทอย่างไร
.....
.....
.....
2. ท่านมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
3. หน่วยงานของท่านได้ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือในด้านใดบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไร (การฝึกอบรม, วัสดุคิบ, วิทยากร, การตลาด, เงินทุนหมุนเวียน)
.....
.....
.....
4. หน่วยงานของท่านมีความพร้อมในการปฏิบัติโครงการมากน้อยเพียงใด (เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน, วิทยากร, งบประมาณ, ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน, ความร่วมมือของเอกชน)
.....
.....
.....
5. หน่วยงานของท่านได้มีส่วนร่วมในการขยายเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร (ความรู้ / เทคนิคการผลิต, วิทยากร, ตลาด)
.....
.....
6. ในการให้เงินทุนหมุนเวียนมีเกณฑ์การให้ และการดำเนินการอย่างไร (คนที่ขอผู้ต้องทำงานในภาคอุตสาหกรรม เช่น มีการแปรรูป, ให้ยืมเป็นรายบุคคล/ กลุ่ม, วิธีการขอ, ขั้นตอนการอนุมัติ)
.....
.....
.....

7. หน่วยงานของท่านมีการติดตามประเมินผลโครงการที่จัดทำไปแล้วหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
8. จำนวนโครงการที่ทำแล้วเสร็จในปี 2542 เป็นไปตามจำนวนโครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่
.....
จำนวนโครงการเป้าหมาย = โครงการที่แล้วเสร็จ =
ท่านคิดว่าโครงการประเภทใดที่ควรได้รับการส่งเสริม/ สนับสนุนมากที่สุด เพราะเหตุใด
.....
.....
9. การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ.....
10. ปัญหาและอุปสรรคในโครงการมีอะไรบ้าง
.....
.....
.....
11. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขมีอะไรบ้าง
.....
.....
.....
12. ท่านคิดว่าโครงการนี้มีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด พิจารณาจากอะไร
.....
.....
13. ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ
.....
.....

แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึกเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

หน่วยงาน..... วันที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์..... นามสกุล.....

1. ในปี 2542 หน่วยงานของท่านมีแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมชนบทอะไรบ้าง (ขอรายละเอียดแผนงาน/โครงการมีการจัดสรรลงพื้นที่ใด มีงบประมาณเท่าใด และมีจำนวน รายชื่อ ที่อยู่ของผู้เข้าร่วมโครงการ)

.....
.....
.....

2. จำนวนโครงการที่ทำแล้วเสร็จในปี 2542 เป็นไปตามจำนวนโครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่

.....
จำนวนโครงการเป้าหมาย = โครงการที่แล้วเสร็จ =

3. ท่านมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

4. หน่วยงานของท่านได้ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือในด้านใดบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไร (การฝึกอบรม, วัสดุคิบ, วิทยากร, การตลาด, เงินทุนหมุนเวียน)

.....
.....
.....

5. หน่วยงานของท่านมีความพร้อมในการปฏิบัติโครงการมากน้อยเพียงใด (เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน, วิทยากร, งบประมาณ, ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน, ความร่วมมือของเอกชน)

.....
.....
.....

6. หน่วยงานของท่านมีการติดตามประเมินผลโครงการที่จัดทำไปแล้วหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

7. หลังจากการรวมกลุ่มและมีการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้าร่วมโครงการยังคงรวมกลุ่มทำอุตสาหกรรมหรือไม่ (ถ้าไม่มีการรวมกลุ่มต่อไปได้แก่โครงการอะไรบ้าง)

.....
.....

8. หน่วยงานของท่านได้มีส่วนร่วมในการขยายเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร (ความรู้ / เทคนิคการผลิต, วิทยากร, ตลาด)

.....
.....

9. ในการให้เงินทุนหมุนเวียนมีเกณฑ์การให้ และการดำเนินการอย่างไร (คนที่ขอู้ต้องทำงานในภาคอุตสาหกรรม เช่น มีการแปรรูป, ให้ยืมเป็นรายบุคคล/ กลุ่ม, วิธีการขอู้, ขั้นตอนการอนุมัติ)

.....
.....
.....

10. ท่านคิดว่าโครงการประเภทใดที่ควรได้รับการส่งเสริม/ สนับสนุนมากที่สุด เพราะเหตุใด

.....
.....

11. หลังจากสมาชิกเข้าร่วมโครงการมีรายได้เป็นอย่างไร.....

12. ปัญหาและอุปสรรคในโครงการมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

13. แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขมีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

14. ท่านคิดว่าโครงการนี้มีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด พิจารณาจากอะไร

.....
.....
.....

แบบสอบถามประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

โครงการ.....

- ☐ สอช. ☐ อุตสาหกรรมครัวเรือนและหัตถกรรม ☐ รับช่วงการผลิต
☐ หมู่บ้านอุตสาหกรรม ☐ โครงการอื่นเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล..... บ้านเลขที่.....

หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัดพิษณุโลก

ผู้สัมภาษณ์.....นามสกุล..... วันที่สัมภาษณ์.....

1. อยากทราบว่าก่อนเข้าร่วมโครงการท่านมีรายได้จากอาชีพใด

หลัก เสริม

- ☐ ☐ ชาวไร่/ชาวนา..... บาท/ ปี
☐ ☐ รับจ้าง.....บาท/ วัน
☐ ☐ แม่บ้าน.....บาท/ วัน
☐ ☐ อื่น ๆ.....บาท/ วัน

2. รายได้ที่ได้รับในข้อ1 เพียงพอกับค่าใช้จ่ายหรือไม่ ในระดับใด ให้คะแนน.....คะแนน

3. ก่อนเข้าร่วมโครงการท่านมีความต้องการเข้าร่วมโครงการมากน้อยเพียงใด.....คะแนน
(คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

4. เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของท่านในระดับใด
ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

5. หลังจากมีการฝึกอบรมแล้ว มีการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องในระดับใด
ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

6. วิทยากรที่ฝึกอบรมทำให้ท่านมีความรู้เพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติได้ในระดับ
ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

7. ท่านคิดว่าวิธีการฝึกอบรมเหมาะสมในระดับใด (เช่น ฝึกปฏิบัติอย่างเดี่ยว, สอนและให้ปฏิบัติ,
คู่งาน) ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

8. ระยะเวลาการฝึกอบรมเพียงพอที่ทำให้ท่านมีความรู้และปฏิบัติได้จริงในระดับใด
ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

9. ท่านได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพในระดับใด ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน

10. กลุ่ม/โครงการของท่านได้รับความช่วยเหลือในด้านเงินทุนหรือไม่

- ☐ ได้ จำนวนเงิน..... บาท จาก ☐ รัฐ..... ☐ เอกชน.....
☐ สมาชิกกลุ่ม ☐ อื่นๆ ระบุ.....

☐ ไม่ได้

11. เงินทุนในข้อ 10 ท่านคิดว่าเพียงพอกับการดำเนินงานหรือไม่
☐ เพียงพอ ☐ ไม่เพียงพอ
12. ลักษณะตลาดปัจจุบันเป็นตลาดประเภท
☐ ไม่มีตลาด ☐ ตลาดในท้องถิ่น ☐ ตลาดต่างท้องถิ่น ☐ ตลาดต่างประเทศ
13. ตลาดที่ท่านมีอยู่มีอย่างต่อเนื่องหรือไม่
☐ ต่อเนื่อง ☐ ไม่ต่อเนื่อง เพราะ.....
14. ในด้านการตลาด รัฐได้ช่วยหาตลาดให้ หรือท่านหา/ ขยายตลาดเอง
☐ รัฐช่วยหาตลาดให้ ช่วยเหลือเล็กน้อยเพียงใด โปรดให้คะแนน.....คะแนน
☐ หาตลาดเอง มาน้อยเพียงใด โปรดให้คะแนน.....คะแนน
☐ พ่อค้าคนกลาง มาน้อยเพียงใด โปรดให้คะแนน.....คะแนน
☐ อื่นๆ ระบุ..... ให้คะแนนเท่าใด.....คะแนน
15. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารในด้านการตลาด แหล่งเงินทุน/ เงินกู้ และเทคโนโลยี/ การผลิตหรือไม่
☐ ได้รับ ☐ ไม่ได้รับ
 ↓
 ☐ การตลาด (ราคา, ตลาดใหม่, รูปแบบผลิตภัณฑ์) ในระดับใด.....คะแนน
 ☐ แหล่งเงินทุน/ เงินกู้ ในระดับใด.....คะแนน
 ↓
 ☐ เทคโนโลยี/ การผลิต (วิธีที่ทำให้ได้งานมากขึ้น เร็วขึ้น) ในระดับใด.....คะแนน
 ↓
 ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)
 ☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ ☐ หนังสือพิมพ์ ☐ เจ้าหน้าที่
 ☐ เสียงตามสาย/ หอกระจายข่าว ☐ ผู้นำชุมชน ☐ เพื่อน
 ↓
 ☐ ประธานกลุ่ม ☐ วิทยากร ☐ อื่นๆ ระบุ.....
- ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารกี่ครั้ง..... ครั้ง/สัปดาห์
16. ท่านได้มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม/ชุมชนในด้านต่อไปนี้หรือไม่
- ความรู้และหรือทักษะการผลิต	☐ ไม่มี	☐ มี บ่อยเพียงใด.....
- วิทยากรฝึกอบรม	☐ ไม่มี	☐ มี บ่อยเพียงใด.....
- การรับช่วงการผลิต	☐ ไม่มี	☐ มี บ่อยเพียงใด.....

[illegible]

ข้อความ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ← → เห็นด้วยอย่างยิ่ง										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
(15)เพื่อนแท้ในกลุ่มนี้หาย											
(16)สมาชิกกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน											
(17)การขัดแย้งระหว่างสมาชิกเกิดขึ้นเสมอ											
(18)สมาชิกทุกท่านมักจะเล่าเรื่องที่ประสบมาให้เพื่อนสมาชิกฟัง											
(19)สมาชิกให้ยืมเงินหรือสิ่งของซึ่งกันและกัน											
(20)สมาชิกจะติดต่อหรือพูดคุยกันเฉพาะเมื่อพบกันในกลุ่ม											
(21)เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ต้องทำให้เห็นว่าความคิดเรดีกว่า											

18. ท่านมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการนี้น้อยเพียงใด ถ้าคะแนนเต็ม 10

19. อยากทราบว่าหลังเข้าร่วมโครงการแล้วท่านมีรายได้..... บาท/เดือน

20. อาชีพหลัก..... รายได้โดยประมาณ..... บาท/เดือน

21. อาชีพเสริม ☐ ไม่มี ☐ มี ระบุ..... รายได้ประมาณ..... บาท/เดือน

22. ท่านคิดว่าโครงการนี้มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงหรือไม่ ถ้ามีอะไรบ้าง

☐ มี ☐ ไม่มี

23. ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือไม่ อย่างไร

☐ มี ☐ ไม่มี

24. อายุ..... ปี

25. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

26. จบการศึกษาชั้นใด.....

27. สถานภาพในครัวเรือน ☐ หัวหน้าครัวเรือน ☐ คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน

☐ บุตร ☐ ญาติ ☐ อื่นๆ ระบุ.....

28. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ แต่งงานอยู่ด้วยกัน
☐ แยกกันอยู่ ☐ ม่าย/หย่าร้าง ☐ อื่นๆ ระบุ.....
29. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านมีทั้งหมด.....คน
จำนวนสมาชิกวัยทำงาน (18-60 ปี) ที่ไม่มีงานทำ/ว่างงาน.....คน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. รายงานวิจัยโครงการสารภี ตำบลวังมุง อำเภอสารภี จังหวัด เชียงใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. ร่างนโยบายและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและอุตสาหกรรม ขนาดย่อม ระหว่างระยะเวลา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529), 2523.

กรรณิการ์ ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์.

คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2539.

โฆษะ อริยา. รายงานสรุปอุตสาหกรรมและการจ้างงานในต่างจังหวัด. โครงการวิจัยอุตสาหกรรม และการจ้างงานในชนบท, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2533.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. อุตสาหกรรมต่างจังหวัด. กรุงเทพฯ: บริษัท พี เพรส จำกัด, 2536.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. การบริหารงานการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเคียนสโตร์, 2527.

จิรพรรณ กุลคิลก และคณะ. อุตสาหกรรมการเกษตรและการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นชนบท: กรณีอุตสาหกรรมผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง. รายงานผลการวิจัย. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. การฝึกอบรมและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2538.

ณรงค์ชัย อัครเศรณี และคณะ. การจ้างงานของกิจการนอกฟาร์มในชนบทไทย. บริษัท จัดการอุตสาหกรรม จำกัด, 2526.

ดิเรก ฤกษ์หว่าย. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2527.

คิลก มุลวงษ์. ความพึงพอใจในงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.

บริษัท อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล คอนซัลแทนซี่ เน็ตเวอร์ค จำกัด. โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรม. รายงานเสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2541.

บุญยืน ชัยสุโรจน์ และคณะ. ความพึงพอใจในงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอีสานใต้. ภาคนิพนธ์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.

ประดิษฐ์ ชาติสมบัติ. ตลาดแรงงานอุตสาหกรรมภูมิภาค. โครงการวิจัยอุตสาหกรรมและการจ้างงานในชนบท, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2532.

พงษ์นรินทร์ วงศ์ไชย และคณะ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายของการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค: กรณีศึกษาโครงการปะปามูบ้าน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์, รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

เพทาย วิเศษพจนกิจ. ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มในโครงการสารภี-ข้าวมุง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2516.

มาลัย พงศ์ถาวรภิญโญ. การพัฒนาชนบทด้วยอุตสาหกรรม กรณีศึกษา: “โครงการธุรกิจเพื่อสังคม” ของบริษัท รองเท้าบาจาแห่งประเทศไทย จำกัด เฉพาะโรงงานผลิตชิ้นส่วนและรองเท้า

ของบริษัท นางรองพัฒนา จำกัด และศูนย์ฝึกอบรมการผลิตรองเท้าครบวงจร. ภาคนิพนธ์
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2540.

เมธี ครองแก้ว. “สังคมไทยกับการกระจายโอกาสและรายได้” การสัมมนาทางวิชาการประจำปี
2538 การกระจายความเจริญในประเทศไทย. วันที่ 30-31 มีนาคม 2538 ณ ห้องบอลรูม
โรงแรมรอยัล ออคิด เชอราตัน, 2538.

วินา พันธรัตน์. “อุตสาหกรรมชนบท: ข้อเท็จจริงและแนวความคิด” ชนบทไทย 2526. กรุงเทพฯ:
ห้างหุ้นส่วน โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น จำกัด, 2526.

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย ฝ่ายการวิจัยทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาสังคม. แผนแม่บทการ
พัฒนากำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมการผลิตและบริการของประเทศไทย พ.ศ. 2541-2549.
รายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ
สังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2541.

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. แนวทางการพัฒนากำลังคนรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมใน
ระยะยาว. รายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2541.

สมศักดิ์ แด้มบุญเลิศชัย. ภาพรวมของอุตสาหกรรมในภูมิภาค. โครงการวิจัยอุตสาหกรรมและการ
จ้างงานในชนบท, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2533.

สำนักงานประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี. การพิจารณาบททวนรายจ่ายภาครัฐ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ:
บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด, 2542.

สำนักบริการวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการประเมินผลการดำเนินการกระจาย
อุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. การสร้างมาตรวัดในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.

_____. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรม
ศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2540.

_____ . ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่, 2540.

สุรนุช ชงศิตา (แปล). โศกนาฏกรรมสยาม: การพัฒนาและแตกสลายของสังคมไทยสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2542.

อดิน รพีพัฒน์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย”. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2527.

ภาษาอังกฤษ

Abrams, Philip and McCulloch, Andrew. “Solidarity, survival and success”, Communes, Sociology and Society. Indiana: R.R. Donnelley & Sons Co., 1976.

Beach, D.S. Personnel: The Management of People at Work. (3rd ed.). New York: Macmillan, 1975.

Brooks, Earl. In-service in the Federal Service. Chicago, IL: The Civil Service Assembly, 1958.

Chasombut Pradit. “Village industry”, Rural Off-Farm Employment Assessment. United States Agency for International Development (USAID), 1983.

Cohen, John M. and Norman T. Uphoff. “Rural Development Participation”, Rural Development Monograph. Rural Development Committee Center for International Studies, 1981.

Collins, Randall (ed.). Four Sociological: Selected Reading. New York: Oxford University Press, 1994.

David, James H. Group Performance. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Co., 1969.

Dhiratayakinant Kraiyaudht. Rural Development in Thailand: Past, Present and Future. Paper Presented at the Conference on A Comparative Study of the History of Rural in Japan and Thailand, July31- August 2, 1981, Pattaya, Thailand, 1981.

- Erwin, William. Participation Management: Concept, Theory and Implementation. Atlanta, Georgia: Georgia State University, 1976.
- Homans, George Caspar. Human Group. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1950.
- Johnson, David W. and Frank P. Joining Together: Group Theory and Group Skills. (6th ed.). Massachusetts: Allyn and Bacon, 1997.
- Kaufman, Harold R. Participation in Organized Activities in Selected Kentucky Localities. Agricultural Experimental, Bulletin, 1949.
- Kuklinski, Antoni (ed.). "Growth Poles and Growth Centres", Growth Poles and Growth Centres in Regional Planning. Paris: Mouton & Co., 1972.
- Little, I.M.D. "Small Manufacturing Enterprise and Employment in Developing Countries" Asian Developing Review, Vol.6 No. 2. 1988.
- McGragor, D. The Human side of Enterprise. New York: Mc Graw-Hill, 1960.
- Mishra, S N. "Problem of Rural Industrialization", New Horizon in Rural Development Administration. India: J.N. Printer, 1989.
- Mitchell, Terence R. and Larson, James R., Jr. People in Organizations: An Introduction to Organizational Behavior. (3th ed.). Singkapore: Fong&Sons Printers Pte Ltd., 1987.
- Mizuno, Kosuke. Rural Industrialization in Indonesia. Tokyo:Kenkyusha Printing Co., 1996.
- Murchinson, C. (ed.). "Attitude", A Handbook of Social Psychology. Worcester, Massachusetts: Clark University Press. 1935.
- Nadler, Leonard, J. Developing Human Resource. Houston: Gulf Publishing, 1970.
- Panpiemras Kosit (ed.). Rural Industrialization in Thailand. Bangkok: National Economic and Social Development Board, 1998.

- Penland, Patrick R. and Fine, Sara F. Group Dynamics and Individual Development. New York: Marcel Dekker Inc., 1974.
- Phillips, Frank A. and others. Management of Training Program. Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1960.
- Poapongsakorn Nipon. "Rural industrialization: Problems and Prospects", Thailand's Industrialization and Its Consequences. Krongkaew Medhi (ed.). Hampshire: Macmillan Press Inc., 1995.
- Rodwin, Lloyd. "Choosing Regions for Development", Regional Development and Planning: A Reader. Friedmann John and Alonso William (eds.). Massachusetts: The M.I.T Press, 1972.
- Shelly, Maynard W. Responding to Social Change. Pennsylvania: Dowden, Hutchinson Press Inc., 1975.
- Sodhakar, B Rao. "Rural Industrialisation", Dimension of Rural Development in India. Brahmananda, P.R (ed.). Delhi: Bharat Enterprises. 1987.
- Stuart, Chapin F. "Social Participation and Social Intelligence", American Sociological Review. Vol. 5. 1939.
- Stufflebeam, D. L. Phi Delta Kappa National Study Committee on Evaluation. Education Evaluation and Decision Making. Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc., 1971.
- T.H. Boydell. A Guide to Job Analysis. London: British Association for Commercial and Industrial Education, 1970.
- Tambunlert Somsak and Loha-unchit Chesada. Rural Industries in Thailand. Report to the USAID, 1985.
- Tiffin, Josaph and McCromic, Esnear J. Industrial Psychology. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice Hall, 1965.

Vichiraphol Nanthana. The Making of the Northeastern Entrepreneurs in Bangkok. MA Thesis, Faculty of Economics, Thammasat University, 1991.

Vroom, W.H. Working and Motivation. New York: John Wiley and Sons, Inc., 1964.

Wallestein, Harry. A Dictionary of Psychology. Maryland: Penguin Books, 1971.

Wolman, Benjamin B. Dictionary of Behavioral Science. Van Nostrand: Reinhold Company, 1973.

Yoder, D. Personnel Management and Industrial Relations. (5th ed.). Englewood Cliffs:, New York: Prentice Hall, 1962.

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ-สกุล: นางสาวสุกานดา ภูมิศิลปธรรม
วัน เดือน ปีเกิด: 23 กรกฎาคม 2514
สถานที่เกิด: จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา: คณะบริหารธุรกิจ สาขาบัญชี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2536
ประสบการณ์: ผู้ร่วมวิจัยโครงการติดตามและประเมินผลโครงการมาตรการบรรเทาปัญหา
การว่างงาน (สำนักงานกรรฐมนตรี)
บริษัท สบับงา กรุ๊ป จำกัด 2538-3541
บริษัท ดีทแฮล์ม จำกัด 2536-2538